

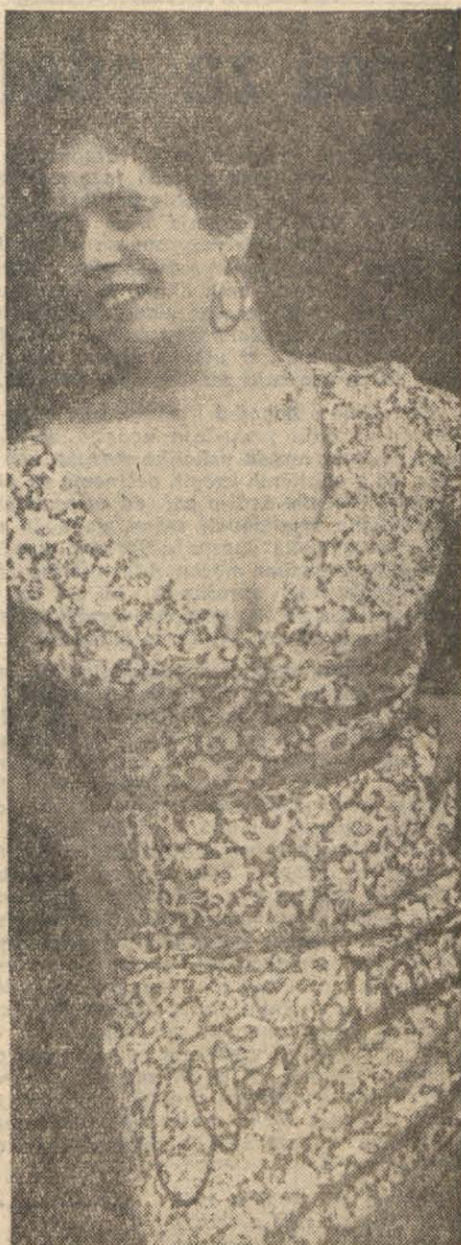

TT TEDENSKA TRIBUNA

20
din

14 STRANI CLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROČJI POLITIKE, ZNANOSTI,
UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

TEDNIK
»SLOVENSKEGA
POROČEVALCA«

Marija Bitenc, članica Opere v Ljubljani, je letos poleti v Llangollen v Veliki Britaniji na velikem mednarodnem tekmovanju v ostri konkurenci proti 150 pevcem in pevkam dobila prvo nagrado. »Dež je padal v potokih,« tako piše Daily Express, in mnogi so bili prisiljeni, da so se zatekli v dvorano Big Top, bolj zaradi nevihte kakor zato, da bi poslušali neskončno vrsto nastopov solističnih pevcev. Toda vsi so se dvignili in ostrmelji, ko je stopil na oder Tatov kontraalt. To je bila Marija Bitenc, učenka mojstra Julija Betteta, ki je prav za svoj 25. rojstni dan dosegla prvo nagrado. Pela je Dvořákovo pesem »Na babilonskih vodah«. Njene najljubše vloge so Azucena v Trubadurju, Amneris v Aidi, Carmen in Suzuki v »Madame Butterfly«. Preteklo sezono je pela v ljubljanski Operi v »Rusalki« in v »Hoffmanovih pripovedkah«, kaj bo letos, bomo pa se videli...

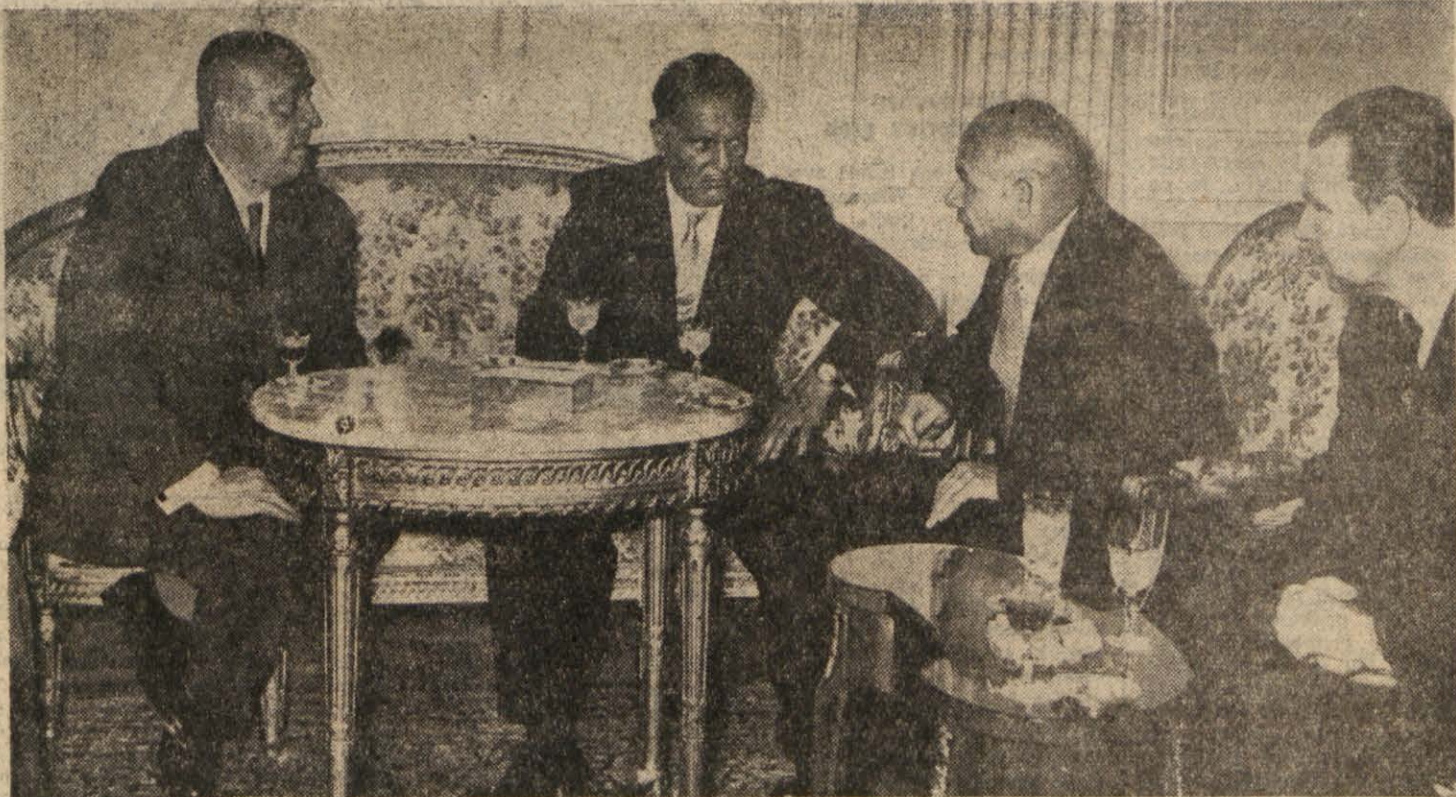
DOBRODOŠLI!

»Naš obisk, dragi tovariši in prijatelji, ni navaden, diplomatski obisk, pač pa je izraz globokega prijateljstva med našimi narodi, prijateljstva, ki se je prekalilo v ognju bojev proti skupnemu sovražniku — hitlerjevskemu fašizmu... Prijateljstvo, ki nas druži, črpa svojo moč iz globoke idejne povezanosti, iz skupne ideje socializma in proletarskega internacionalizma.«

Tako je včeraj govoril pred mikrofonom radia Beograda prvi sekretar Združene delavske partije Poljske Wladislaw Gomulka. Resničnost njegovih toplih besed pa so potrjevale množice, ki so se zbirale vsepovsod, kjer so se pokazali poljski gostje. Cvetje je ob iskrenih vzkljkih prijateljstva zasipalo njihove avtomobile. Objem med dvema človekoma, ki sta vse svoje življenje posvetila temu, kar prihaja neponarejeno na dan ob obisku poljskih prijateljev — med Wieslawom in Titom

TAKŠEN JE BIL SPREJEM VISOKIH POLJSKIH GOSTOV V BEOGRADU. PRECEJŠNJA MNOŽICA SE JE ZBRALA ŽE NA LETALIŠČU, KJER STA PRVI SEKRETAR ZDPP WLADISLAW GOMULKA IN PREDSEDNIK REPUBLIKE TITO SEDLA V AVTOMOBIL, DA BI SE ODPELJALA PROTI PRESTOLNICI (goraj). PRISRČNI STISK ROKE IN VELIK ŠOPEK CVETJA STA IZPŘICALA ČUSTVA, KI JIH GOJIJO DO WIESLAVA TUDI NAŠI NAJMLAJŠI (spodaj). KADAR SE SREČAJO VODITELJI, KI SO SE POSVETILI POLITIČNEMU ŽIVLJENJU, SE RESNI RAZGOVORI RAZPLETAJO TUDI ŽE OB NEFORMALNEM SREČANJU PRI OKROGLI MIZICI (desno).

Jutri jih bo pozdravila Slovenija

Včeraj ob desetih dopoldne je zakročilo nad zemunskim letališčem letalo s poljsko delegacijo. Zarselo je po tleh in se ustavilo. Iz njega so izstopili prvi sekretar Združene delavske partije Poljske Wladislaw Gomulka, prvi ednik poljske vlade Juzef Cyrankiewicz, zunanji minister Adam Rapacki, član politbiroja ZO PP Edward Ochab in drugi visoki poljski funkcionarji. Na letališču so goste prisrčno pozdravili naši najvišji državni in partijski voditelji. Delegacija je potem položila venec na grob Nezanega junaka na Avali. Opoldne je priredil predsednik republike Tito poljskim gostom svečano kosilo. Popoldne so si onledali Beograd in se med vrnitvijo v svojo rezidenco ustavili v kavarni »Terazije«. Okrog njih se je takoj zbrala velika množica in posamezni vzkljki so se spremenili v burne ovacije poljsko-jugoslovanskemu prijateljstvu. Zvečer je priredil predsednik Tito s svojo sopro-

go velik sprejem v Belem dooru.

Danes so se začeli v Beogradu razgovori med poljsko in jugoslovansko državno in partijsko delegacijo. Opoldne prireja slavnostno kosilo predsednik Izvršnega sveta LR Srbije Jovan Veselinov, zvečer pa bodo visoki poljski gostje prisostvovali slavnostnemu koncertu v Narodnem gledališču.

Jutri, 12. septembra, bo pozdravila poljsko delegacijo prestolnica Slovenije — Ljubljana. Na železniški postaji jo bodo sprejeli naši najvišji politični in javni delavci. Potem bodo poljski gostje predvidoma obiskali Litostroj, si ogledali tovarno in se razgovarjali s predstavniki delavskega sveta. Obiskali bodo tudi Okrajni ljudski odbor Ljubljana. V prostorih Izvršnega sveta LRS bo potem slavnostno kosilo. Popoldne bodo poljski gostje preko Postojne odpotovali iz LR Slovenije.

— TESNO JE! EDEN OD NAJU BO PAČ MORAL DOL... Karikatura: Milan Maver

Pred zasedanjem

Prekinitev razorožitvenih razgovorov v Londonu je pomenila nekak uvod v novo fazo mednarodnega dogovarjanja, ki jo bo označevalo predem zasedanje Glavne skupščine OZN. Pogajanja med velikimi bodo usaj za nekaj časa zamenjale razprave na mnogo širši osnovi, na plenarnem zasedanju predstavnikov skoraj vseh držav sveta. V eni izmed onih držav, ki bodo manjkale v New Yorku, ker nimajo enotne vlade, pa bodo volitve v parlament njenega na Zahod vezanega dela. Tudi te volitve bodo zelo važne, ker utegne njihov izid potrditi sedanjo smer ali pa pomeniti začetek nove politike.

Govorimo o Zahodni Nemčiji, kjer bodo po razgibanem političnem boju prihodnje nedeljo volili. Zanimanje v svetu je sicer morda nekoliko manjše, kot bi pričakovali. Čeže, da v političnih krogih večinoma ne pričakujejo bistvenih sprememb. Sodijo pač, da so pozicije starega kanclerja Adenauerja dovolj trdne, da bodo vzdržale napad socialdemokratske opozicije. Izredno ugodni gospodarski položaj je vsekakor močan Adenauerjev zaveznik, boj ob zunanjepolitičnih vprašanjih, ki so ga usilili socialni demokrati, pa poteka po dokaj neraziskanem terenu, tako da je njegov učinek res težko presoditi.

Toda če ni toliko vidnega zanimanja za nemške volitve, so v ozadju v obeh svetovnih taborih le na delu težki kalibri. Za politiko obeh blokov imajo volitve nedvomno velik pomen, saj bi utegnile — v primeru socialdemokratske zmage — skoraj čez noč sprostiti sedanji na moč togi evropski položaj. Za precej časa je tega, kar so zahodne velesile skupnje svojega varovanja Adenauerja z znano tehniko skupnih izjav: »berlinska izjava« naj bi zavarovala kanclerjev hrbet v boju proti Ollenhauerjevi zunanjepolitični ofenzivi. Zdaj je v volilni metej posegla tudi Sovjetska zveza z noto bonnski vladi. Namen note najbrž ni bil toliko direktna podpora Ollenhauerju, ki ima končno precej drugačne zunanjepolitične koncepte kot Moskva ali Pankov, temveč prej napad na Adenauerja — kar je pa seveda indirektno spet podpora socialnim demokratom, za katero je sklenila glasovati tudi ilegalna KP Zahodne Nemčije. Ollenhauer ni pokazal, da bi bil te podpore vesel; v sedanjem nemškem položaju mu gotovo ne more mnogo pomagati. V enem zadnjih govorov je ponovno zavrnil vzhodnonemški predlog o federaciji obeh Nemčij, ki je osrednja točka moskovske note, obenem pa se je zavzel za navezovanje »tehničnih« stikov z Vzhodno Nemčijo.

Končno ni mogoče reči, da bi bilo siljenje z debato o Madžarski na izrednem zasedanju OZN brez zveze z nemškimi volitvami — čeprav seveda ni bil njegov edini namen, da bi oskrbel Fritzdu duševno pašo, preden gre na volišče. Lahko pa je seveda tudi madžarska debata mišljena kot svarilo ored vabilu, ki prihajajo z ene strani conske meje, in tudi pred politiki, ki — kot Ollenhauer — napadajo »najtrdnější« pred »komunistično nevarnostjo« — Adenauerja in njegovo strogo atlantsko politiko. A ne glede na vse to je diskusija o Madžarski vsekakor ponesrečen uvod v zasedanje Glavne skupščine, ker razpihuje naprotja prav časa, ko bi večja mera sloge lahko dala koristne rezultate. Pomislimo le na razorožitve!

A tudi dogodki na Srednjem vzhodu niso prijeten uvod v zasedanje svetovnega parlamenta. Ko je že kazalo, da so se vode spet malce zbitrile, se je — prav v teh dneh — začel nov val nečesa, kar je zelo podobno živčni vojni. Neudarno letalsko pošiljanje orožja v Jordanijo gotovo ni stvar, ki bi spremenila vojaško ravnotežje, je pa pomagala razburkati politične vode. Slovesnemu prihodu prvih osmih letal — šest jih je pripeljalo municijo, dve pa nekaj lahkega orožja in štiri protikomunistične topove z džipi — so prisostvovali jordanški ministri in številne druge osebnosti. Gotovo je bil manifestativni — ali, če hočete, propagandistični — poudarek mnogo večji od vojaškega pomena. Napovedane so sicer nadaljnje pošiljke, a večjega obsega si ZDA verjetno ne bodo privoščile — že zaradi tega ne, da ne nastane prehod neravnotežje v primerjavi z Izraelom. Tu je akutna šibka točka najnovejšega kurza ameriške politike na Srednjem vzhodu. Vsekakor pa kaže, da želijo v Washingtonu v čimvečji meri ustvariti vtis hude »sirijske nevarnosti« — in z njo seveda tudi »sovjetske nevarnosti« na tem področju. Videti bo treba, ali bo od tega Eisenhowerjeva doktrina šla kaj bolj v klasje.

Da za vsem tem ni samo blokova tekma, temveč tudi drugi, mnogo bolj mastni račun, je pokazal na primer sila značilni incident z Italijo — pravzaprav z grožnjo »New York Timesa« o bojkotu italijanskih rafinerij nafte, če bo obveljal sporazum med italijansko državno družbo ENI in transko vlado; ta sporazum zagotavlja Iranu enkrat večji delež pri dobivku, kot ga dajejo državam Srednjega vzhoda velike mednarodne družbe. Razen tega so Italijani govorili o nižjih cenah — njih ne obremenjujejo visoki stroški črpanja v ustihajajočih vrelcih v Texasu in drugod po ZDA.

In za zaključek še drobna moralna primerjava (ki ima v politiki seveda kaj majhno ceno): medtem ko pošilja ameriška vlada z letali »nujno pomoč« v orožju sirijskim sosedom, ni sposobna prisiliti guvernerja države Arkansas, da bi spoštoval ustavo in zakone ZDA, ko gre za vstop črnih študentov v »belez šole«.

Radčo Cilensek

Rešitelj Billy Graham

MLADI PASTOR ZAVZEMA MESTO MED POVZROČITELJI MNOŽIČNIH PSIHOZ — CALYPSO, ROCK'N ROLL IN POSVETITEV KRISTUSOVU POTI — »KRIZARSKI POHOD« PO AMERIŠKIH MESTIH ZA PRIDOBIVANJE DUŠ — IN SE ČESA

Amerika je že od nekdaj navdušena za vsakovrstne preroke, verske reformatorje in podobne »reševalce« človeštva. Samo v Združenih državah obstaja in deluje kakih dve sto večjih verskih sekt, od katerih vsaka poudarja svoj monopol na pravilnost poti v nebesa. V tem kotlu vseh mogočih verstev in konfesij prevladujeta protestantska in katoliška cerkev, ki nikakor nečeta zaostajati za tehničnim napredkom modernega časa.

v takšnih okoliščinah je poljara dr. Billyja Grahama precej značilna. Moč je doktor teologije in prvi moderni krizar. Ze več let pridiga na javnih prostorih in zbira okrog sebe vse, ki ga hočejo poslušati. Tako je v zadnjem času dostikrat predaval v največjem newyorškem pokritem prestoru Madison Square Garden. Obiskovalcev je bilo neverjetno mnogo.

Njegova predavanja so zmes molitev, pripovedovanja o čemer koli in vznesenih kliče k božji kontajo se vselej s patetičnim pozivom, naj se obistovno posveti Kristusovi poti. Graham je velik, lepo razveščen možiček z zvinkim, prodornim glasom govornika. Njegovi sveti lasje in modre oči — tako pravilo tudi čisto resni raziskovalci množične histerije, ki se poljsča poslušalcev med njegovimi pridigami — bojda krepko vplivajo na ženski del občinstva. Govori o vsem: o politiki, o spolnih vprašanjih mladoletnikov, o trgovini in poslovnem življenju, o atomski dobi — vse s stališča onega odrešenika. Zdaj se odpravila pridigar na večjo turnejo po ameriških mestih. Za slovo je priredil v New Yorku kar na česti velikansko zborovanje. Oder so njegovi agentje aran-

žirali kar na zabojih dveh tovrstnikov, ki sta se ustavila sredi Broadwaya. Na njem je bilo kup mikrofonov, daleč navzdol po ulici pa so razbesili velikanske zvočnike. Zvečer, ko se je začela ta cirkuška podobna pridiga, se je promet na česti popolnoma ustavil. Tisoče obojevalcev legega agitatorja za nebeško kraljevstvo je poslušalo njegove poslovilne besede. Ob zaključku svojega go-

vora je Graham pozval poslušalce, ki so se odločili slediti Kristusovim stopinjam, naj dvignejo roke. Nad glavami se je dvignil gozd rok... Billy Graham je bil zadovoljen. Verniki so se »odločili«, hkrati pa je vsak od njih prispeval »nekaj malega« za dobrodelne namene, kjer ima glavno besedo — Billy Graham.

OZADJE SUEŠKE NACIONALIZACIJE

Svetovni tisk je po nacionalizaciji lastnine nekdanje Sueske družbe precej samovoljno sklepal, da je bil ta ukrep le nagla reakcija na umik ponujenih kreditov za gradnjo asuanskega jezua. Zdaj je prišlo z najboljši merodajnega mesta obvestilo, da temu ni bilo tako.

Tajnik egiptovskega predsednika Ali Sabri je izjavil, da se je Naser že 1952. leta ukvarjal z mislijo o nacionalizaciji prekopa. Tedaj je bil še navaden polkovnik v egiptovski armadi. Pozneje, 1954. leta, ga je predsednik Naser uradno zaprosil, naj preštudira možnost za nacionalizacijo. Ali Sabri pripoveduje:

»Največja težava je bila v tem, da smo morali zbrati vse podatke o delu sueske družbe vanje.«

Pri tem nismo smeli pritegniti njene pozornosti k pripravam za ta ukrep.«

Ali Sabri je sam vodil to operacijo. Svoje ljudi je postavil na ključna mesta Družbe z izgovorom, da izvaja anketo o splošnih gospodarskih možnostih države.

»Anketa nam je omogočila spoznanje, da delo Družbe ni tako zapleteno, kot so nam ga prikazovali, in da bi ga Egipt lahko sam opravljal.«

»Toda smo se odločili, da bomo svoj načrt izvedli postopoma v petih letih. Nacionalizacija naj bi se končala leta 1960. Umik je objavljen kreditov pa nas je prisilil, da smo takoj odgovorili na ameriško izsiljevalsko delo sueske družbe vanje.«

PRICAKOVAL JE, DA JIH BO 200.000, PA JIH JE BIL OLE 75.000. Billy Graham govori na natlatnem Broadwayu

Američani pri Ču En Laju

Opomin Christiana Herterja, ameriškega podsekretarja za zunanje zadeve, ni kdove koliko zalegel. Enaštirideset mladih Američanov je zdaj na Kitajskem in vsi dajejo izjave, ki bi jih bilo mogoče strniti v eno samo ugotovitev: »da hudič ni nikoli tako črn, kot ga slikajo.«

Obiskali so tudi predsednika kitajske vlade Ču En Laja. Med drugim je kitajski premier ob tej priložnosti povedal, da bi rad izgladil nesoglasja in da je to poskušal že od bandunske konference sem. To je bil odgovor na vprašanje, ali bi se on in Mao Ce Tung hotela sestati s predsednikom Eisenhowerjem. Mladí ameriški obiskovalci so spoznali, da je Ču En Lajeva angleščina »mного boljša, kot mu to v tujini priznavajo« in da je sploh »čisto prijazen gošpod«.

Kaj si bodo o takšnih izjavah mislili v Ameriki, je kajpada druga stvar.

Nov kamen na senatorjev grob

Wisconsin je ena izmed zveznih držav ZDA. Wisconsin je država, kjer se ljudje pečajo pretežno s kmetijstvom.

Wisconsin je država, katere sin je bil prosluli Joseph Mac Carthy, senator in »protikomunistični« inkvizitor.

Wisconsin je država, ki je že dvaindvajset let neomajno odhajala svoj sedež v zveznem senatu članom republikanske stranke.

Wisconsin je bil končno tudi država, ki je resno častila »svojega Joeja« in bila ponosna nanj.

Pa je »njegov Joe« umrl na žalost mnogih — še več jih je bilo, ki so bili tega na tistem veselji.

Za njim so ostali njegovi zvesti učenci — Jenner, Russel in drugi. Klicali so pred zasliševanjem komisijo nekega svetovno znanezga dramatika, nekega atomskega strokovnjaka, neke-

ga... In še mnogo takšnih Millerjev in Oppenheimerjev.

Zdaj je bilo treba izvoliti naslednika senatorja Joeja. Wisconsin je izvolil — demokrata Proxmira. Ta je urno poskrbel za to, da je v nekaterim izjavami — vse v okvirih predpisane spodobnosti — zavallil še en kamen na Mac Carthyjev grob v trdnjavi republikancev Wisconsin.

Ob tem so se zamislili tudi republikanci v Washingtonu. Zamislili. In sem je bil »naš Joe« in zdaj...

NOV KAMEN NA SENATORJEV GROB Republikanec Mac Carthyja je zamenjal demokrat Proxmira. Kaže torej, da je cela Wisconsin, Joejeva domovina, sika njegove histerije. Vsaj Proxmira pravi tako.

POLITIČNI PORTRETI

Felix Gaillard

Od vseh ministrov najmlajše francoske vlade se je doslej prav gotovo najbolj proslavil finančni minister Felix Gaillard. Njegove sloves je sicer bolj žalosten, kajti pridobil si ga je z ukrepi, ki so po vsej Franciji sprožili val protestov in groženj s stavkami, kakršnih v Franciji že nekaj let niso imeli, čeprav so stavke tamkaj precej vsakdanja zadeva.

Sicer pa so Felixu Gaillardu naložili tudi najtežje breme: prazno blagajno in kopico dolgov. Stari Ramadier tej težavni nalogi ni bil kos. Zato so naredili nov poskus. V prejšnji vladi je bil finančni minister najstarejši član, v Bourges-Maunouryjevem pa najmlajši.

Breme je težko, toda Felix Gaillard je mlad človek. Star je komaj 37 let, je odlični športnik, igra tenis in kopali ob Azurni obali so ga lahko čisto občudovali pri slalomu na vodi. Vendar pa to še niso lastnosti, ki bi mu lahko pomagale rešiti težko nalogo. Felix Gaillard pa ima tudi še druge prednosti, ki so bile verjetno bolj odločilne, ko so ga izbrali. V Franciji velja za največ obetajočega mladega ekonomista in tudi v mednarodnih gospodarskih krogih ni več neznan osebnost.

Gaillard je po rodu Parižan. Dokončal je pravno fakulteto ter diplomiral na visoki šoli za politične vede. Po končani študiju je vstopil v finančno službo. Za poslancu je bil prvič izvoljen leta 1946 v departementu Charente. Izvoljen pa je bil ponovno leta 1951 in 1956. Politično pripada radikalno-socialistični stranki. Pred desetimi leti je prvič prišel v bližino vlade, ko mu je Schuman zaupal podsekretarsko mesto, v Plevenuji vladi pa je bil že državni sekretar v predsedstvu vlade. V kasnejših vladah je imel odgovorne položaje v finančnem ministrstvu. V prvi Faureovi vladi in kasneje v Pinayevi je bil državni sekretar za finance.

Ko je leta 1953 sestavil vlado René Mayer, je Gaillard prišel spet kot sekretar v predsedstvo vlade. Tedaj se je začel ukvarjati z vprašanji atomske energije. Na tem področju si je pridobil precej znanja in je cenjen kot strokovnjak.

V mednarodnih gospodarskih krogih se je uveljavil zlasti v evropski skupščini, kjer je kot delegat prvič sodeloval leta 1949, leta 1955 pa je že vodil francosko delegacijo na konferenci v Bruselisu, kjer so začeli postavljati temelje Skupnemu evropskemu tržišču in Evroatomu. Od 1955. leta je tudi član Sveta za znanstvena raziskovanja in tehnični napredek ter član Sveta za čezmorsko Francijo.

Med vojno je Gaillard sodeloval v odporiškem gibanju in je prejel tudi več odlikovanj.

Stare dolgove bodo izplačevali

V Bonnu so našli idealno zdravilo za sedanje nesorazmerje med uradnimi in resničnimi vrednostmi evropskih valut.

Kaj se je zgodilo? Po dolgem času je Zvezni zbor glasoval o nekem zakonu, kjer si krščanskodemokratska in socialdemokratska stranka nista naspro-

tovali. Slo je namreč za predlog, naj bi Zvezna republika izplačala vse stare dolgove, ki so jih nakopile Prusija, Nemčija pod Viljemom, Weimarska republika, Trejni Reich in različne zasebne finančne ustanove. Zdal mora zakon odobriti je še Zvezni svet (Bundesrat). Menijo pa, da tam ne bo večjih zaprek. Glasovanje naj bi bilo dvajsetega septembra.

Stari dolgovi bodo s tem poravnani, vendar samo deloma. Tuji finančni strokovnjaki — predvsem britanski in francoski — so brž izračunali, da je vsota, ki jo namerava Zahodna Nemčija izplačati starim upnikom, mnogo manjša od resničnih dolgov. Predvidena vsota se namreč giblje okrog višine petih milijard nemških mark, resnični dolgovi pa baje znašajo kar 42,6 milijard.

A kljub temu bo volk sit in koza cela. Evropski zavezniki bodo dobili marke, plačilno sredstvo, ki bo ozdravilo trgovino z Nemčijo, Bonn pa bo vnovič »dokazal« upravičenost svoje teze, da je edini zakoniti dedič Hitlerjeve Nemčije.

Le, da najbrž ne bo mogel nikoli poravnati vseh njenih dolgov.

Demon

tolažil. »Kdo pa lahko dokaže, da je eksplodirala ruska bomba?« je vpraševal. »Saj bi se lahko zgodila nesreča v laboratoriju in to bi bilo lepo, ker bi lahko upali, da je eksplozija hkrati pognala v zrak tudi sovjetsko elito jedrskih fizikov.« Johnson je svetoval, naj nikar ne pripoveduje ameriški javnosti o eksploziji bombe »Joe-1«, ker se je bal množične histerije; v nekem govoru je omenil za primerjavo preplah, ki ga je leta 1938 sprožila Orsona Wellesa radijska igra o prihodu marsovcev na zemljo. Predsednik Truman je novico odpravil z ugotovitvijo, da je bilo »tujjo atomsko bombo pač pričakovati«. Pravi preplah pa je prišel šele kasneje in je na nepojasnljen način prevzel tudi tiste odgovorne Američane, ki niso sodelovali pri McCarthyjevem lovu na čarovnice. Kasneje so v histerični zmešnjavi odklanjali možnost, da bi atomsko bombo izdelali ruski fiziki, marveč so dožili Lillenthala in Oppenheimerja, da sta v svoji izdajalski zaslepljenosti napravila konec atomski vsemočnosti Združenih držav.

Wallstreetški admiral Strauss je najprej takole reagiral na novico o eksploziji ruske bombe: »V trenutku, ko bodo Rusi imeli toliko bomb, kot jih potrebujejo, bodo planili po nas. Nič ne pomaga, če imajo ZDA tisoč ali sto tisoč bomb več kot nasprotnik.« Med člani komisije za atomske energije pa je bil Strauss s svojim strahom osamljen. Lillenthal je mirno sprejel novico, nekaj dni potem pa je dejal: »Ta novica pomeni, da moramo stopinjati napore za miroljubno in dobrodelno uporabo svojega znanja. Predvsem pomeni novica iz Rusije, da moramo do skrajnosti razviti svoje sposobnosti za oborožitev.«

Strauss pa je razmišljal o »najhujšem orožju«, v katero je verjel bolj kakor v Lillenthalove trditve o človečnosti. In se je spomnil spomenice o graditvi atomske bombe, ki jo je bil dodobra tri leta poprej v naglici prebral. Naročil je, naj pregledajo akte AEC. — Robert Oppenheimer pa je earkastično komentiral novico o bombi »Joe-1«. Ko ga je fizik Teller, ki mu je novica o sovjetski bombi požrla živce, vprašal po telefonu, kaj bi bilo treba zdaj storiti, mu je Oppenheimer hladno odgovoril: »Kar obdržaj srce«, kar bi se reklo po naše: »Nikar se tako ne razburjaj!« Hkrati pa je Oppenheimer spoznal, da se bo moral srečati s tisto pošastjo, ki jo je bil sedem let poprej sam nakazoval z risami in računi in jo je od leta 1945 na vsak način hotel skriti: vodilno bombo.

Leta 1942 je bil zbral Oppenheimer v Kaliforniji nekaj najspodobnejših kolegov. Med njimi je bil tudi Teller, razpravljali pa so o najboljših drznih sanjah, kar jih je kdaj imel človeški rod: na najbolj bi sprožili sončno energijo. Ti znanstveniki niso prvi razpravljali o tej temi. Ko so nastale prve atomske teorije, so fiziki iskali vzroke, zaradi katerih so zvede v vsejmirju svetlejo z brezmejno močjo. Angleški Nobelov nagrajenec Francis Aston je ugotovil, da izhajajo kozmični eksplo-

Medtem ko sta Lillenthal in Oppenheimer sicer z nezupanjem, vendar s trezno presojo gledala razvoj v Sovjetski zvezi, pa je Strauss srovalil novo velešilo iz treh razlogov: kot zelo veren človek, kot kapitalist in kot admiral. Tako sta si stala v upravi razcepjenega atoma nasproti tudi dva različna svetova: v enem Lillenthal in Oppenheimer, v drugem pa Lewis, Strauss, torej moške, v katerih so bila posebej brena notranja in zunanja protislovja Amerike in sploh Zahoda.

To napetost je še stopnjeval dogodek, ki je zadel Ameriko v živo in je sprožil pravcati boj za oblast in odločilno besedo. Na daljnovzhodnem oporišču ameriškega letalstva je vzletela zadnja dni avgusta 1949 štirimotorna letelca trdnjava na krožni polet nad Tihim oceanom. Stroj je bil opremljen kot »letelci laboratorija« in v trupu in na krilih je nosil občutljive fotografske plošče, ki naj bi zaznavale sevanje v različnih zračnih plasteh. Ta letelci laboratorij naj bi proučevali kozmične žarke, ki nenehno prodirajo na zemljo iz vsejmirja, toda fotografske plošče, ki jih je letelca trdnjava pripeljala s poleta, so kazale sledove, ki niso prihajali iz vsejmirja. Iz njih so ameriški raziskovalci spoznali nekaj, kar jim je skoraj zaprlo sapo. Mehke črte, ki so jih na fotografske plošče zarisali delci kozmičnih žarkov, so bile nakazovali stopnjevano radioaktivnost neznanega izvora. To je pomenilo, da je nekeje eksplodirala atomska bomba. In tisti »nekeje« so kmalu razvozlati v Sibiriji.

Znanstveniki sprva niso verjeli, zakaj to je prišlo po njihovih računih vrsto let prej. Potem je ameriško letalstvo sestavilo posebno atomsko patruljo. Specialni instrumenti so zasledovali »vroče« zrak čez Tihí ocean vse do Avstralije, zbirali so delce prahu, ki so jih v radiokemičnih laboratorijih komisije za atomske energije mrtično analizirali. Znanstveniki, politiki in strategii Združenih držav so se snali pred dejstvom: Rusi so Amerikanom vzeli atomski monopol mnogo prej, kot so ti pričakovali, hkrati pa je pokazala analiza radioaktivnih delcev, da je sovjetska bomba preskočila vrsto stadijev, ki so jih prehodili ameriški znanstveniki, preden so prišli do bombe. Po konstrukciji je »Joe-1« — tako so poslej imenovali rusko bombo v vseh poročilih — daleč presežala prvo ameriško bombo, njena rušina moč pa je bila šestkrat večja od tiste, ki je razdejala Hirošimo.

Američanom, tako znanstvenikom, kakor politikom, je mizla tuč nad Sibirijo razgledala prijetne utvare o znanstveno-tehničnem začetništvu sovjetskih strokovnjakov. Industrializirani Nemčiji so med vojno pripisovali sposobnost, da bi v sorazmerno kratkem času izdelala atomsko bombo, nikakor pa niso mogli razumeti, da so nekaj takega zmogli »zaostali učenci, ki poprej očitno niso bili sposobni za ustvarjalni razvoj« in so »skrivaj« posnemali tuje letalske modele.

Ta udarec po svoji nečimrnosti bi Američani še nekako preboleli, če bi bila njihova obistnost edini vir utvar. Bilo pa je še mnogo več: zaupanje v lastno znanstveno-tehnično prednost so smatrali v letih, ko je dosegla hladna vojna višek, kot edino upanje in zaščito pred nevarnostjo. Ob sovjetski bombi se je kot milni mehurček razletelo edino ameriško jamstvo za varnost. Živčni udarec je bil tako hud, da se je takratni ameriški obrambni minister Johnson sprva prav po otroško

V deželi kmetij in koles

Staro in novo ob reki Maas, v drugem največjem pristanišču na svetu — »Jugoslavija — Holland — Freunde« — Na Mednarodnem sodišču v Haagu — Tople grede 50×5×4 m s centralnim ogrevanjem — Obisk v pokrajini, ki leži pod višino morske gladine

Sirna ravnina, največ pašniki s velikimi čredami lepo rejnih krav. Lične vasice z majhnimi, neometanimi hišicami iz rdeče opeke, tu in tam mesto z enakimi rdečimi hišami, pa spet polja, pašniki, krave. Lepe ceste, tlakovane z enako rdečo opeko. Razsežne farme perutnine, vse enotna pasma. Do minute točno je pristal vlak na peronu v Rotterdamu.

Na cestah ogromno kolesarjev. Tudi tu so hiše rdeče, neometane, z velikimi okni, ki jih krasijo cvetje. Presenetilo nas je, da so hiše v mestu zgrajb in nebotičnikov, a v glavnem so v mestu nizka poslopja, ki ne zapirajo razgleda in človek nima vtisa, da se vozi skozi milijonsko mesto.

Leži ob dveh velikih rekah Maas. Mesto in pristanišče so Nemci ob izbruhu vojne, ko so deželo napadli brez vojne napovedi, strašno razdejali. Izravnavali so cele četrti mesta in pod ruševinami pokopali številne žrtve kot pri nas v Beogradu.

Ruševin ni sedaj nikjer več videti. Zrasle so nove stavbe, parki, nasadi, igrišča. Ogleдали smo si tudi stavbe iz rdeče opeke, stare več kot 500 let, vendar še zelo dobro ohranjene. Avtomobili drve mimo nas, vsem se mudi. V južnem delu mesta, na drugi strani rokava reke Maas, zavozimo v predor, ki je zgrajen 20 metrov po rečnim dnom in je dolg 1.800 metrov. Stene so iz belih plošč in se svetijo kot zrcalo. Razsvetljen je z rumenimi velikimi in zelenimi malimi žarnicami.

Peljemo se s hitrostjo 100 kilometrov pod zemljo, nad nami pa plovejo največji oceanjski parniki. V hipu ugasnejo zelene luči in rdeča luč zalije predor. V trenutku zavro vsa vozila, kolona se uvrsti v eno vrsto, proga za prebivanje ni prosta. Prijatelj nama pojasni, da se je v predoru pripetila nesreča. Preden zavozimo na plano, rdečo luč spet zamenja rumena in zelena — znak, da je spet vse v redu. Vozila zdrve s polno paro.

Kolona vozil spet obstane. Most čez največji kanal je dvignjen. Po kanalu je priplula večja ladja. Zato so morali dvigniti most. Le nekaj minut in promet steče dalje. Holanci so skromni ljudje. Običeni so lepo in praktično, pretirane elegancije skoraj ne vidijo. Če srečaš izredno elegantno ženo, je prav gotovo tujka. Ljudje so običeni v konfekcijske obleke, ki so poceni in zelo raznolike.

Pristanišče. Številni zalivi z zasidranimi ladjami iz vseh delov sveta. Kamor seže oko, vidiš na obali železne konstrukcije dvigal, žerjavov, ki mole proti nebu ali pa opravljajo dela pri natovarjanju in iztovarjanju. Med številnimi ladjami je bila v zalivu tudi naša »Korčula« iz Dubrovnika. Številni svetilniki in stavbe, iz katerih ob slabem vremenu vodijo ladje z radarjem. Ob koncu si ogledamo še novo dvorano kina — veliko moderno poslopje. Predstave se vrste neprestano dan in noč.

Za naše pojme dokaj nenavaden je pogled na razsvetljena okna stanovanj, skozi katera vidiš družine pri večerji in drugih opravilih. Vsa stanovanja so brez zaves in vsakomur na vpogled.

Prav tako nas je presenetila jutranja toaletna. Opravili smo jo v glavnem kopalšču okraj ceste. V tem letnem času se ljudje ne umivajo zjutraj doma, marveč v kopalšču, po plavanju gredo še pod prhe, nato pa v šolo ali službo. Vsi imajo sezonske vstopnice. Pred kopalščem stoji neštevilo avtomobilov, motorjev in koles. Vsekakor je plavanje dobra jutranja telovadba.

Pripetila se mi je neprijetna nezgoda. Odtelala mi je peta. Prijatelj nas zapelje k čevljarju. Ko je čevljar popravil in hočem plačati, čevljar noče denarja. Ne zna nem-

ško, mi pa ne holandsko. Vendar nam je povedal tako, da smo se razumeli: »Jugoslavija — Holland — Freunde« Zahvalimo se in gremo. Prijatelj pa nam je povedal, da je bil čevljar partizan. V razgovoru o grozotah zadnje vojne smo izvedeli, da je Holandska za Poljsko dala največ človeških žrtev. Redka je družina, ki ni bila prizadeta. V pogostih racijah so Nemci zaprli cele ulice in gorje prebivalcem hiše, kjer so našli skrritega partizana. Prignali so jih na ulico in jih postrelili z otroki in stariči vred. Sedaj nam je postalo že bolj jasno, od kod njihovo sovraštvo do Nemcev. Sram nas je bilo, da vemo tako malo o njihovem trpljenju med vojno, medtem ko oni vedo mnogo več o našem osvobodilnem boju.

HOLANDSKI RIBIC

Haag — sedež holandske vlade: prekrasno mesto s parki, rožnimi nasadi, vodometi, kipi, bazeni.

Mirovna palača. Ker v njej ni bilo zasedanja, je bila odprta obiskovalcem. Notranjost zbuja svečan vtis. Široki hodniki iz mozaike, velikanske sodne dvorane, na stenah slike neprecenljive vrednosti. Tla v dvorani pokrivajo težke preproge. Vodiči v raznih jezikih razlagajo znamenitosti tega poslopja. V veliki sodni dvorani okrog dolge zelene mize so postavljeni stoli z visokimi naslonjali, v katerih so vrezani grbi držav. Naš grb je poleg holandskega. Na teh stoli sede ob zasedanjih predstavniki držav.

Prva mirovna konferenca v Haagu je bila že leta 1899. Do leta 1940 je bilo v tem poslopju obravnavanih 23 mednarodnih sporov. Po drugi svetovni vojni je bilo tu spet ustanovljeno mednarodno mirovno sodišče. Od leta 1923 je v poslopju tudi Akademija za narodnostne pravice. Predavanja so vsako leto julija in avgusta, predavatelji pa so najslavnejši znanstveniki sveta. V palači je tudi dragocena strokovna knjižnica z 250.000 zvezki, ki je na razpolago vsem, ki študirajo narodnostne pravice. Razen tega so v poslopju še sestanki in konference znanstvenih ustanov mednarodnega značaja.

Zvečer dospemo na obalo Atlantika. Scheveningen — letovišče svetovnega slovesa. Peščena plaža z živobarvnimi senčniki, zadaj razkošni hoteli, na prekrasnih terasah gostje, ki občudujejo sončno oblo, ki bo pravkar utonila v neskončno morje. Prijatelji nam povedo, da letujejo tu bogataši z vseh delov sveta. Ura je 21.30 in je še popolnoma svetlo. Kopamo se med zadnjimi kopalci v prijetno topli vodi.

Nazaj se vozimo po stranski cesti. Kamor seže oko, same tople grede, vmes dimniki centralne kurjave za ogrevanje gred, tu in tam stanovanjske hiše vrtnarjev in delavcev, pa spet tople grede. To so približno 50 metrov dolge in 5 metrov široke in do 4 metre visoke steklene barake s centralnim ogrevanjem. V njih pridelajo ogromno zelenjave in namiznega sadja. Občudujemo pridne in iznajdljive Holandece. Cesar jim ni dala narava, si ustvarijo sami.

S heringi smo se seznanili v majhni prodajalni rib. To so približno 30 centimetrov dolge ribe, ki jih Holanci uživajo surove. Ribiči jih ponooč nalove, v tovarni jih očistijo, nato pa z vlaki, kamioni in letali razpošiljajo po svetu. Sveža riba stane 30 dinarjev. Primes jo za rep, razpoloviš in imaš v vsaki roki polovico. Meso je izredno sočno in okusno. Najboljše so prvi dan. Drugi dan spremene barvo, niso več tako okusne in zato tudi cenejše. Mnogo teh rib prekade in uživajo suhe. Surovi heringi so zelo bogati vitamini in jih zdravniki priporočajo slabokrvnim. Prodajalnice heringov je zelo mnogo. Prodajajo jih po cestah kot pri nas siadode. Kjer vidiš na baraki, vozu ali stojnici zastavice, veš, da se tu dobe heringi. Ni družine, ki bi vsak dan ne uživala teh okusnih rib.

Med številnimi izleti po Holandski je bil brez dvoma za nas najbolj zanimiv in poučen izlet na sever, v pokrajino Groningen, skozi mesto Horn in še dalje v kraje, kjer je bilo pred 28 leti še morje. Z nadčloveškimi napori so Holanci zmagali v borbi z morjem in mu iztrgali nad 250 kvadratnih kilometrov zemlje, ki je sedaj plodna za vse vrste rastlin. Po lepi novi cesti se vozimo čez to novo pokrajino, mimo lepo obdelanih polj, pašnikov in mest, kjer so se ljudje naselili šele pred pričetkom druge svetovne vojne.

ZANIMIV ŽIVALSKI VRT V LJUBLJANI V TIVOLIJU

Nad 200 EKSPOTICNIH ŽIVALI kakor opice, medvedi, hijene, levi, lisice, letéči psi, morski prašički, razni ptiči in mnogo kač in plazilcev!

Vstopnina za odrasle osebe 50 din — za otroke 30 din.
Skupinski obiski za šolske otroke po osebi 20 din.

Vozimo se po krasno urejenem 30 kilometrov dolgem nasipu čez morje v deželo Friesland, nato dalje proti severu skozi lepe gozdove, polja in pašnike v najrodovitejšo pokrajino Holandske, Groningen z istoimenskim glavnim mestom, naslednji dan pa še dalje na sever.

Vozimo se skozi deželo bogatih kmetij, ob velikem kanalu mimo številnih malih ladjedelnic. Sirna rodovitna žitna polja, vmes ograjeni pašniki. Vsa pokrajina je preprežena z namakalnimi jarki. Ob cesti kmetijska poslopja kot graditvi v parkih. Pred mnogimi poslojji so bazeni z labodi, svetilne grede, lepe bele steze. Tu stanujejo bogati kmetje, ki tekmujejo med seboj, kdo bo imel dom razkošneje opremljen. Nismo mogli verjeti, da so to kmetje, saj smo imeli vtis, da se vozimo mimo sanatorijev.

Naš prijatelj, ki je bil tu pred vojno v službi, nam razlaga, da so živeli pred vojno tu poleg najbogatejših kmetov najrevnejši in najbolj izkoriščani sloji ljudstva, poljski delavci, skorajda sužnji. Hišci, ki so po 20 let služili gospodarju, niso smeli stopiti v njegovo kuhinjo. Tu je vladalo največje nezadovoljstvo in sovraštvo do kmetov.

Po vojni je tudi tu drugače. Delovno silo je težko dobiti, čeprav je delo na poljih v glavnem mehanizirano. Ustavili smo se v eni izmed teh kmetij pri znanih našega prijatelja. Prijazno so nas pozdravili, ko so izvedeli, da smo iz Jugoslavije. Gospodarja ni bilo doma, odpeljal se je z otroki na taborjenje, ker je bila nedelja. Gospodinja je tarnala, da ne more dobiti ljudi za delo. Razkazala nam je poslopje. V pritličju tri velike, krasno opremljene sobe. Na teh teških preproge, velik klavir, radio, telefon. Zgoraj kopalnice in spalnice. Veliko gospodarsko poslopje s številnimi poljedelskimi stroji, povod vodovod in centralna kurjava celo v hlevih.

Dospemo v novo pokrajino. Tudi to je novo pridobljena zemlja. Ko so izčrpali vodo in znanstveno preiskali zemljo, so ugotovili, da je najrodovitejša plast meter pod površino. Zaradi tega so vso zemljo preorali s težkimi plugovi več kot meter globoko in tako obrnili plodovito plast zemlje na vrh. Zgradili so ceste, mesta in vasi, postavili tovarne in elektrarne in v novi pokrajini so se naselili ljudje. Na mestu, kjer je tisočletja valovilo morje, je vzklilo novo življenje, čeprav leži vsa pokrajina pet metrov pod površino morske gladine.

Vsa zemlja v novih pokrajinah je državna last. Država jo daje v najem kmetom. Lahko pa si tudi zasebni kupi parcelo in zgradi hišo. Poleg zasebnih kmetov, vrtnarjev, sadovnjakov itd. so tu tudi državna posvetva, ki kontrolirajo hektarski donos pridelkov zaradi odmere davkov. Posvetva se ne morejo deliti. Vsa kmetijska dela so mehanizirana. Mali kmetje, ki nimajo lastnih strojev, si jih lahko izposodijo pri kmetijski zadruzi. Na tem ozemlju je tudi največja sušnilna sena na svetu. Sušenje sena na prostem je namreč na Holandskem zaradi pogostih padavin oteženo.

Nadaljujemo pot čez most na novi nasip. Ta ograjuje 540 kvadratnih kilometrov veliko površino Flevoland-Ost. Morje so pred letom dni izčrpali. Kamor seže pogled, sama rjavna blatna površina, preprežena s kanali. V daljavi gruča ljudi v gumijastih škornjih — strokovnjaki, ki raziskujejo zemljo.

V delu so še nasipi okoli dveh enakih velikih površin. Ko bodo dela na vseh teh objektih končana, bo pridobila Holandska skupno 10% sedanje obdelovalne površine. Občudujemo voljo in delavnost tega malega naroda in vedno bolj razumemo besede, vklesane na spomeniku prekomorskega nasipa: »Narod, ki živi, si gradi bodočnost!«

Bert Cokan

Parada na Lidu

1. septembra. Na osemnajsti mednarodni filmski festival v Benetkah sem prišel z enoletensko zamudo, vendar kljub temu nisem skoraj ničesar zamudil. Vsi doslej prikazani filmi (španski »Angel se je spustil na Brooklyn«, ameriški »Nekaj vrednega«, francoski »Grenka zmagala«, angleški »Zgodba o Esther Costello«, mehiški »Divjaki« in japonski »Otroci ki vozijo«) so bili namreč komaj dvoprečni ali celo podvoprečni. Med slednje se je uvrstil tudi Bauerov film »Samo ljudje«, ki je že na puljskem festivalu dobil popravni izpit. Na filmski univerzi — v Benetkah pa mu je že bolj slaba predla: padel je za celo leto. To spričevalo so podpisali mladane brez izjeme vsi novinarji in kritiki, akreditirani na festivalu. Škoda, zakaj spriče zelo šibke konkurencije bi utegnili letos prinesiti domov z boljšim filmom, ki ga prav gotovo imamo, kakšnega Leva, zlatega ali vsaj srebrnega. Zelo zanimivo bi bilo ugotoviti, po čigavi zaslugi je film »Samo ljudje« sploh prišel na beničski festival. Po njegove ni neuspehu v Pulju so ga nekateri opravičevali, češ da je narejen za prikazovanje v majhnih, intimnih dvoranah in da ga je Arena učičila. Tudi beničska filmska palača je bila zanj očividno prevelika. Po mojem mnenju pa ni na celem svetu tako majhne dvorane, da bi v njej postal film »Samo ljudje« velik.

Danes popoldne sem gledal italijanski film »Sanje v skrinjici«, ki je veljal za najboljši resnega predstavnika za prvo nagrado. V prid te napovedi je govorilo tudi ime režiserja Renata Castellanija, ustvarjalca nepozabnih filmov »Za dva groša upajala« in »Romeo in Julija«. Žal se napoved ni uresničila. Sanje so pač ostale samo v skrinjici. Castellani se je očividno izčrpal. Do osemnosti ponavljaj zgodbo Romea in Julije.

2. septembra. Nocoj je na Lidu živahno. Na vrsti je francoski favoriti: André Cayatte s filmom »Okno za oko«. V glavnih vlogah Curd Jürgens in Folco Lulli. Plavalci in že precej plešasti Curd je v pičlih dveh letih postal filmski zveznik svetovnega slovesa. Njegova strma pot navzgor se je začela leta 1953, ko je prav v Benetkah dobil prvo nagrado za najboljšo moško vlogo v filmu »Heroti so utrujeni«. Danes je Curd najboljše plačani igralce v Evropi in si lahko privoščiti brez nevarnosti za svoj sloves celo takšne filme kot je »Mihail Strogov«. Menda je že do leta 1959 zaseden. Sicer pa je sploh zelo zaseden. Ima kar dve ženi — bivši in sedanjo — in vrhu tega še kup oboževalci. Osemnajstletna Mary je prišla celo iz Oklahome v Benetke, da bi spoznala Curda Jürgensa. Nocoj ji je to uspelo. Radijski napovedovalec, ki pred vsako premiero pozdravlja igralce na vstopu filmske palače, ji je predstavil Curda Jürgensa v belem smokingu z rdečim metuljčkom. Priljubljen nasmeh, stisek roke in veliko

doživetje je že pri kraju. Mary se lahko vrne v Oklahomo. Navzile Cayattu in Jürgensa pa je film Okno za oko razočaral. Po obrtni in igralški plati je sicer zelo dober, toda ne vem, kaj je hotel Cayatte z njim povedati. Navajen sem, da Cayattovi filmi vedno nekaj povedo. Spomnite se samo njegovih umetnin »Pravice je zadosteno«, »Vsi smo morilci« in »Pred potopom«. Cayatte je po poklicu odvornik in tega ni mogel skriti v svojih dosedanjih filmih. Tokrat pa je prvič postal pravi filmski režiser. Sam je na konferenci za novinarje izjavil, da si menda sme privoščiti to razkošje, da tu in tam napravi film, ki bo samo film ne pa predvsem odvetniški zagovor ali obožba.

3. septembra. Na Lidu ocenjujejo filmske mogotece po hotelih, v katerih stanujejo. Tako imajo najvišjo ceno tisti, ki stanujejo bodisi v Excelsioru bodisi v Grunwaldu ali Danieliju. V naštetih velja enodnevni penziona od 30.000 do 50.000 lir. Takoj za njimi prideta Hotel des Bains in štirje vodnjaki. Tukaj se da živeti s »samo« 20.000 lir na dan. Vsi jugoslovanski novinarji stanujemo pri signori Nicol. Če me kdo vpraša, kje smo, mu odgovorim, da se nam zdi privatna »vila« primernejša od vedno polnih hotelov. Postelja v privatni »vili« stane 1000 lir na noč. Tisti, ki je odkril ta »jugoslovanski hotel« vsekakor zasluži isto priznanje kot Kolumb. In menda ni slučaj, da stanuje signora Nicol v ulici Cristofora Colomba numero 1...

Končno dober film. To je ameriška drama »Poln klobuk vode«, ki jo je režiser Zineman mojstrsko prenesel na filmsko platno. »Poln klobuk vode« nam je prinesel torej prvi sončni žarek. Kaj pa se skriva pod tem čudnim naslovom? Družinska drama o povratniku iz Koreje, ki na skrivaj uživa mamila. Za to je samo njegov starejši brat, ki je zaljubljen v njegovo ženo. Ko pride oče obiskat sinova in snaha, ki pričakuje otroka, se zgodba tragično zaplete. Po dramatičnih peripetijah morfinist s pomočjo svoje žene le premaga nevarno strast. Odlična igra malo znanega Dona Murraya.

4. septembra. Parada na Lidu se nadaljuje. Modna revija kar na cesti. Neznane lepoticke se nastavljajo številnim fotografom. Izvolili so dekle z najlepšimi očmi. Belinda Lee je prišla na premiero v večerni obleki, ki je podobna vreči. Mornarji se navdušujejo za Silvano Pampanini, ki je pred nekaj dnevi poljubila za reklamo nekega mornarja pred festivalsko palačo. Ne morem si predstavljati to poželjivo dekle v vlogi hrvatske kmetice. Če verjamete ali ne, Silvana Pampanini bo namreč igrala v filmu, ki ga bo De Santis posnel za Jadran film, kmetico, navadno kmetico, ženo Berta Solterja. Naš filmski as Nikša Stefanini komaj zdrži konkurenco s tujimi zvezdniki. Uspejo mu je sicer vzbuditi pozornost nekaterih italijanskih novinarjev. Tako sem bral v nekem revolverskem časopisu Nikša Stefanini ni ženska, kot bi lahko sklepali po imenu, marveč čistočrtni možki, in to z zallse.

Parada na Lidu se nadaljuje. Danes pričakuje novo mis Italije in ostarelo Esther Williams. To je tista igralka, ki odlično pleše in slabo igra. Drevi je indijski dan. Pokazal so film režiserja Satyajita Raya »Aparajito« (Povabilo). Film »Povabilo« ima namen spraviči čimveč Indijcev v šole. Sicer pa ni nič in preveč vsiljiv in ima nekatere domiselne posnetke prizore. Da bi bolje stediš zgodbi, sem pred premiero prebral kratko vsebino filma. Zal vam je ne morem povedovati, ker film pravzaprav sploh nima vsebine.

SILVANA PAMPANINI je na Lidu očarala vse s svojo ljubečtvo

ZARKO PETAN

našega stoletja

živni požari iz topitve vodikovih jeder. Isti mesec leta 1938, ko je Otto Hahn odkril cepitev atoma, je objavil Hans Bethe v Ameriki prvo popolno razlago vodikovih reakcij na sončni površini. Njegova spoznanja so bila teorija, dokler ni bilo moč občut zagotoviti za to reč potrebne visoke temperature, ki bi imela na milijone stopinj. Uranska bomba pa bi lahko dala energijo. Čemu torej ne bi takoj začeli graditi vodikove bombe, katere rušilna moč je na deset tisočkrat močnejša od uranove? To bi se reklo, da bi imela takšna bomba rušilno moč, kakršno ima sto milijonov ton dinamita, hkrati pa bi bilo to stokrat več kot so vrgli na Nemčijo bomb med vso drugo svetovno vojno.

Spoznanje je bilo veljavno. Oppenheimer je leta 1943 naročil Tellerju in nekaterim drugim fizikom, naj preučajo problem »super bombe«, kakor so znanstveniki dotlej in tudi kasneje imenovali ta dosežek svojih razmišljanj. Nafeteli pa so na vrsto težav, zato se je Oppenheimer zaradi vojnih razmer odločil za atomsko bombo.

Teller se ni mogel več iznebiti misli na super bombo. Ko so ga pritegnili k izdelavi »navadne«, je toliko časa nergal in mešal druge s svojimi idejami, da so ga vrgli iz laboratorija. Na vsak način je hotel super bombo. Zaradi nenehnih opazk o izdelavi atomske bombe, ki jo je smatral je kot vžigalnik vodikove, je postal najbolj nepriljubljen človek v Los Alamosu, vendar je kar dobro prenašal prezir, ker mu je Oppenheimer dovolil, da sme neovirano brskati po svoji »super«.

Ko so bili drugi raziskovalci tik pred koncem vojne, kar na lepem brez dela, so nekateri izmed njih, med drugimi tudi Bethe in Fermi, zadržali v sebi jezo na Tellerja. Ponudili so se, da bi kar začeli s tisto »super«. Čisto znanstveno jih je vse prevzela požarost novoga dela; vojne bo kmalu konec, zato bomba ne bo nikomur škodovala, so menili. Uranova bomba je v njihovih možganih sprično nove možnosti zbledela v nepomembno gusjo bombico.

Teller, ki so ga imenovali »enfant terrible« atomske bombe in ki je bil dotlej znan le med strokovnjaki, se je že videl v središču pozornosti, toda nekaj dni po sklenitvi premirja z Japonsko je Robert Oppenheimer v soglasju z Enrico Fermijem in z drugimi atomskimi prvaki nenadoma ustvaril program za »super bombe«. Kasneje je Teller v neki izjavi ponovil tisto, kar je bil Oppenheimer dodal k svoji izjavi »Konec, gospodje«, namreč: »To je sicer zanimiv program in bi bilo zares čudovito, če bi ga uresničili v mednarodnem sodelovanju in v mirno ljube namene, toda v sedanjih razmerah ta zamisel ni primerna.«

Pod vtisom razdejavanja v Hirošimi in Nagasaki se je pejal Robert Oppenheimer v Washington in se vrnil v kolesje zgodovine, ki ga je že poganjala atomska energija. Praktično

je možnost za graditev vodikove bombe, ki jo je bil potrdil poleti 1945 in tudi postal poročilo vojnemu ministru Stimsonu. Na posvetovanju v Beli hiši je Oppenheimer v navzočnosti predsednika Trumana točil soize zaradi »kervi na naših rokah«, pred pristojnim kongresnim odborom pa je zanikal možnost, da je »zemeljska« vodikova reakcija izvedljiva že v bližnji bodočnosti.

Oppenheimer sicer ni bil edini znanstvenik, ki se ni hotel vmešavati v novo krvavo reč, vendar so se ob njem na pragu v atomsko dobo razvneli najbolj žolčne in nasprotujoče si razprave.

Nekaj podatkov: Oppenheimer se je rodil leta 1904 kot sin židovskega izseljenca iz Hessena, ki si je kot uvoznik tekstilnega blaga napravil premoženje. Ko je bilo Robertu 16 let, je gladko čital stare rimeke in grške pisatelje, deklamiral Dantejeve terce in Sofoklejeve pestopojne jame, pesnikoval sonete v francosčini in pisal sestavke o polarizirani svetlobi. Oče je sina razvajal, kupil mu je jadrnico, ki jo je ta imenoval »Trimethy« po »trimetilni klorid«, snovi, do katere je čutil doraščajoči fant prav posebno nagnjenje. Zanimalo so ga rudnine, kemikalije in »lepe, čudovite pravilnosti« atomske strukture. Harvardski univerzi je poslušal dvakrat več predavanj, kot je bilo treba, učil se je tudi kitajščine, akademski naslov pa si je pridobil z najboljšim uspehom. V Göttingenu je leta 1927 postal doktor.

Ker so opazili, da nevarno kašlja, so ga poslali v novomehiško puščavo. Na samotni kmetiji je koval pesmice, v Washingtonu pa si je kasneje brez pridobiti izreden vpliv. »Noben drug znanstvenik v zgodovini ZDA še ni imel močnejšega političnega položaja, nihče doslej ni mogel bolj neposredno vplivati na vladno politiko kot Oppenheimer,« sta zapisala novinarja re »Time« v svoji knjigi »Vodikova bomba«. Kmalu je imel »Oppi«, kakor so ga imenovali, kakih petdeset svetovalskih mest, in sicer pri predsedniku, v ministstvu za obrambo in za zunanjo politiko, vsepovsod so se posvetovali z njim.

Njegovim kolegom ni bilo všeč, da je sklepal z ministri prijateljstva, očitali so mu častihlepnost, mnogi so celo zatrjevali, da je podredil cepitev atoma že ob vsem začetku svoji osebni ambicioznosti. Najrazličnejše reči so domnevali o njem, ker ni sam ni znal ali pa ni hotel določno povedati, kaj bi pravzaprav rad dosegel.

Medtem ko je Oppenheimer skušal v Washingtonu gleda na svoj utrjen sloves in na nova prijateljstva spet zapreti atomska vrata, je potoval od univerze do univerze povsem drugačnega človeka, moč brez vplivnih prijateljev, Edward Teller, ki je bil navzile težnjam po miru in kljub zahtevam po razorožitvi ves obseden od svoje »super bombe«.

Srečanje narodov

Na Vipavskem v Brdih in Istri zori grozdje. Ne bo dolgo, ko se bo oglasila vesela pesem po vinogradih. Še prej pa bomo z našimi Primorci z veseljem praznovali 10-letnico, odkar je bila po tolikem trpljenju in borbah priključena k svoji matični zvesta Primorska.

(Od našega posebnega dopisnika.)
Reporter misli, da bralca ne zanimajo toliko suhi podatki, male ali velike številke. Toda kljub temu jih ne moremo obiti, kajti, kako naj bi vam sicer pokazali pomen in veličino v fizičnem (da tako rečemo) in poslovnem smislu ter zanimanje, ki ga vzbujajo zagrebški velesajem pri običajnem državljanu-gledalcu?
Povemo vam lahko, da je zagrebški velesajem v nepolnih dveh dneh obiskalo nad 100 tisoč gledalcev. Zanimalo pa vas bo morda tudi, če vam zapišemo, da je prek savskega mostu šlo nad 200 tisoč ljudi, saj so morali vsi obiskovalci priti na sejem in oditi zopet v mesto po enem samem mostu. Tako kajpak ni čudno, če na mostu nenehno službuje pet milijonov — od 6. zjutraj do 20. zvečer.

50 KILOMETROV S CESTNIMI VLAKI
Ce imate srečo! Tisti, ki bi hotel obiti vse paviljone (teh je 23), bi moral namreč prehoditi okrog 50 km. Sejemsko uprava je zato organizirala nekaj cestnih vlakov. To so mali avtokarji, ki vlečejo po 4 do 5 vagonov... Toda ljudje zasedejo vagončke že zgodaj zjutraj, odprejo torbe, kosijo ali malicajo, kupujejo na stotih potujočih vozniških jogurt, mleko in sendviče, se vozijo in na zadnjih postajah zopet kupujejo karte za novo vožnjo in znova potujejo z enega konca na drugi. To niso vsi, niti niso v večini, kajti ti vlaki ne bi mogli prepeljati na dan niti 20 tisoč ljudi, če bi se potniki menjali na vsaki postaji. Ljudje pa uživajo v tej vožnji kakor otroci na vrtuljaku ali kakor maloštevilni obiskovalci, ki so poleteli s helikopterjem, ali oni, ki odhajajo z vsem svojim obsežnim sorodstvom v pravi cirkus tik ob velesajemu, da se zavrtje na pravem vrtuljaku po vseh pravilih.

No, to so obiskovalci-diletanti, ljudje, ki bodo poslal domov dopisnico in napisali, da so bili v Zagrebu na velesajemu. Razen njih pa je tukaj seveda tudi poslovni svet: tukaj so Čehi, Italijani, Madžari, Američani, Nemci — vzhodni in zahodni, Poljaki, Angleži, Rusi, predstavniki

Z 7 NARODOV VSEGA SVETA

in naše države. Sedaj, ko smo povedali to, ne moremo mimo tudi tistih najnujnejših dveh, treh števil. Na letošnjem velesajemu, ki je 53. po številu, sodeluje preko 900 domačin in nad 4 tisoč tujih razstavljalcev. To je vsakakor največja mednarodna razstava v naši državi, posebno pa še v Zagrebu.

IN MORDA CELO BOLJE!

Tisti, ki ne hodi po sejmu z zaprtimi očmi, je ponosen, ko vidi, kaj vse izdelujemo. Res je: mi nimamo najnovejšega avtomobila znamke Ford kakor Američani; mi ne izdelujemo televizijskih kamer, katere je med drugim razstavila Sovjetska zveza; niti ne izdelujemo neverjetno vel-

kih dvigal, kakršne so poslali iz Zahodne Nemčije. Toda če pogledate naš tekstil, posodo, električne naprave, motorna kolesa, pa če hočete tudi čevlje, radijske aparate in stroje in vse mogoče razne druge proizvode, katerih je razstavljenih nad pet tisoč, potem je naš človek lahko v resnici tako zadovoljen; da vzkligne, ko gre mimo podobnih tujih izdelkov: »To imamo tudi mi! In morda celo boljše!«

Ce mislite, da je to neskrupnost — obiščite velesajem, ali kakor pravimo: »Potipaj, pa se boš prepričal.«

POGODBE PO MILIJON DOLARJEV

Sedaj vam bi povedal še nekaj o vsem, kar je okrog sejma. Pri tem nimam v mislih trgovine, čeprav so naši in Poljaki, naši in

»Tednu usnja in obutve«, o modni reviji, o razstavi »Družina in gospodinjstvo 1957«, o posebnih športnih in kulturnih prireditvah, posebnih kino predstavah itd., česar je vsega na pretek v teh velesajemskih dneh.

DRUŽINA IN GOSPODINJSTVO 1957

Med vsemi temi pa je vsekakor najzanimivejša — in če lahko pripomnimo letos še ne dovolj popularizirana, pa morda niti najbolj pripravljena, razstava »Družina in gospodinjstvo 1957«. Svoje prostore je dobila v stavbah tako imenovanega starega velesajma. Tam lahko pokušate okusno juho, ki jo pripravite v nekaj minutah, tako da stresete vsebino vrečice v kipečo vodo. Naš izdelki! Ne le to: zelo preprosto toda lepo dnevno sobo lahko v nekaj trenutkih spremenite v spalnico. Razen tega je razstavljenih mnogo preprostih pomagala, ki jih lahko uporabimo za več namenov, in grafikonov in maket, ki govorijo, kaj vse smo napravili pri nas in v svetu in kaj bi lahko še storili, da bi pomagali družini, ženi in možu, da bi prihranili ali kar najbolj zmanjšali izgubo časa in odvečnega dela.

To je prva razstava take vrste pri nas, v tujini pa so jo pripravili le v dveh državah. Razstava predlaga ne le izboljšanje, temveč tudi značne spremembe tako glede lažjega in skladnejšega življenja družine v mestu ali tovarniškem naselju in na vasli. Čeprav so novi razstavljeni predmeti in da tako rečemo — manjše in večje racionalizacije namenjene najohji družini, bi jih lahko uporabili tudi v veliki hiši ali naselju. Kakor to že poznamo: n. pr. skupne naprave za ogrevanje stanovanj, pralnice, šivalnice, gostišča, otroški vrtci, jasli, trgovine...

● Za zaključek še nekaj splošnih pripomb. Tudi meni so mnogi obiskovalci, ki so te dni prišli v Zagreb, potožili: »Spali smo in spimo na tleh!« V resnici je čudno, kje vsa ta množica ljudi stanuje. Zagreb je poneč skoraj tih, skoraj pust. Vendar le v nekaj najtemnejših urah. Drugače pa od ranega jutra globoko v noč teče po mestu narasla reka ljudi in se pretaka lava različnih vozil s tablicami skoraj vseh držav sveta in vseh naših republik.

● Mesto pa je okrašeno z zastavami. Veselo in prijetno. Na ulicah, v lokalih, v kinematografih, in tramvaju je sliki razne jezike, tako da je Zagreb ves pisan in bogat barv, kakor je to sedaj tudi prijetna, sončna jesen.

● Zagreb je v teh dneh ena sama razstava.

● Se več: v teh dneh je Zagreb lepo svetovno zbirališče najlepših izdelkov človeških rok in domišljije.

● Mesto, ki v njem govore ljudje o lepen in koristen.

● Mesto, kjer ponujajo roke drug drugemu ljudje z vsega sveta.

STANKO EDER

POGOVOR OB TEDNU

Delo, načrti in želje

V prihodnjih dneh bo brez dvoma najpomembnejši družbeno politični dogodek pri nas: VI. kongres Ljudske mladine Slovenije. V petek 13. septembra se bodo zbrali v Celju delegati iz vseh krajev Slovenije. Zaradi izrednega pomena tega zbora slovenske mladine smo zaprosili Frančka Mirtiča, predsednika Ljudske mladine Slovenije, naj bi nam odgovoril na nekaj vprašanj, ki bo kongres o njih razpravljal.

● »Delovne naloge VI. kongresa se v marsičem razlikujejo od prejšnjih, ki so je obravnavali zadnji mladinski kongres.« Je začel razgovor predsednik. »Taktik je predvojna in medvojna generacija mladih revolucionarjev preko svojih najvidnejših predstavnikov povedala svojim mlajšim naslednikom, na kakšnih velikih tradicijah in pridobitvah ter s kakšno izredno odgovornostjo so dožili nadaljevati v najtežavnejših pogojih začeto delo in ga dalje voditi k socialističnim ciljem. Od taktik pa do današnje v naši organizaciji, lahko rečem, v celoti nastopila generacija, ki dorasta in se oblikuje v mirnih poveljnih razmerah... To obdobje bi lahko imenovali: boj zavestnih socialističnih sil za višje socialistične odnose. V zadnjih letih smo že prešli obdobje, ko so bili prvi cilji naših prizadevanj velike nove tovarne, hidrocentralne, železnice itd. Nova usmeritev našega družbenega razvoja temelji na iniciativni in odgovornosti delovnih ljudi in vse bolj zmanjšuje funkcije države. Ljudska mladina je doslej že ogromno prispevala k tej preusmeritvi. Mlad človek danes ne želi biti anonimni delec skupnosti, ampak osebnost, ki ima možnost izpovedati svoja stališča in ga upoštevajo.«

● »Kako prispeva Ljudska mladina k razvoju socialističnih sil in katera največ: delavska, kmečka ali mlada inteligencija?«

● »V poslednjem obdobju je moč ugotoviti največji vzpon družbene zavesti pri delavski mladini. Znanja manifestacija tega je med drugim relativno močna udeležba mladih delavcev in organih delavskega samoupravljanja. Od zadnjega kongresa do danes je število mladine v delavskih svetih naraslo od 1233 na 3219. V primerjavi z drugo mladino se mladi delavci po svoji starosti že zelo zgodaj vključijo neposredno v življenje in se osamosvojijo. Problemi njihove osebne eksistence in perspektive se neposredno povezujejo z vprašanji, ki so pomembna za delovni kolektiv ali široko skupnost. Zato, ker so vprašanja proizvodnje in gospodarstva delavski mladini zelo blizu, je družbena vloga delavskega narasla v delavskih svetih ško aktivna.«

● »Kakšen je delež kmečke mladine v skupnih prizadevanjih, kako preobraziti našo vas?«

● »Ze številke povedo veliko. Tako se je v vseh letih vključilo v kmetijske zadruge približno osem tisoč kmečkih fantov in deklet, v vodstvih KZ pa se je število mladih članov, starih do 25 let, podvojilo. Gibanje mladih zadržnikov je v izredno kratkem času pritegnilo blizu 12 tisoč kmečke mladine, medtem ko se pozimi v neobveznih kmetijsko gospodarskih šolah izobražuje s tisoč mladih ljudi. Mladi zadržniki prevzemajo skupne naloge z neposrednim ciljem: da bi se teoretično in praktično čim bolj izpopolnili v kmetovanju. Ob sprejetih materialnih odgovornostih pa se mladina uči ekonomičnega gospodarjenja in se napredno družbeno vzgaja.«

● »Kakšna organizacija našega šolstva bi najbolje ustrezala vsestranski vzgoji mladine?«

● »Mladina podpira ustvarjanje takega šolstva, ki bi dajalo slehernemu mlademu državljanu enako možnost do osnovne izobrazbe, pa tudi enako možnost, da pride do najvišjih šolskih kvalifikacij. Na drugi strani pa naj bo naše šolstvo takšno, da bo po strukturi in vsebini ustrezalo stanju in razvoju znanosti in tehnike. Prisluhnilo naj bi tudi potrebam sodobne civilizacije, predvsem pa vlogi posameznika v socialistični družbi, funkciji proizvajalca kot soupravljalca in vse bolj združevalca umsko in fizično delo. Ze zdaj bi morali učni programi v našem strokovnem šolstvu na vseh stopnjah izražati potrebe naše proizvodnje. N. pr. strojni tehniki izgubljajo mnogo časa in energije, da spoznajo parni stroj, ki je za moderno proizvodnjo stvar preteklosti. Dolgotrajni študij nekaterih strokov na visokih šolah daje diplomantom sicer nekakšno univerzalno znanje, ne zadovoljuje pa trenutnih potreb po strokovnih praktičnih. Pot do strokovne izobrazbe preko osmiletnega šolanja in industrijske ter skozi srednje strokovne šole do fakultetne izobrazbe traja 20 do 22 let, kar je za naše razmere predrago razkosje. Tudi pravilo prejšnjih stoletij, da je gimnazija glavni izvor inteligence, je postalo očitno protislovje sodobnim potrebam in

možnostim ne le pri nas, ampak tudi v svetu. Zato bo na kongresu tudi o tem beseda. Mladina bo poslej vse aktivneje sodelovala v učno vzgojnem procesu in v družbenem upravljanju šol, kar bo šolski mladini ustvarilo pogoje za vidnejšo vlogo v javnem življenju.«

● »Ali je čutili pri naši mladini kaj idejne politične zmedenosti in razcepljenosti v svetovno nazorskem prepričanju?«

● »Miselnih in svetovnih nazorskih tokovi v vrstah inteligence vplivajo v nekem smislu tudi na šolsko in študentsko mladino. Nekateri posamezniki, ki so dorasli v dobi, ki ji niso bili dorasli, in so mislili, da so veliki že zato, ker so veliko negirali, javno razglašajo svoje nevero in obup. Čeprav razumemo njihovo osebno tragiko, jim pa nikakor ne bomo dovolili, da govore v imenu mlade generacije in da vsej mladini pripisujejo svojo idejno zmedenost in razkaklanje. Ugotoviti moramo, da tudi v vrstah mladih intelektualnih delavcev raste proti njim in proti takemu pojmovanju poslanstva mlade inteligence čedalje močnejši odpor.«

Združeno proti gripi

Malokdaj je, ki ga influenza še nikoli ni položila v posteljo. Mnogo več pa je tistih, ki vsako leto vsaj enkrat preizkušajo to ali ono metodo zdravljenja, ki so jo svetovali tetka, tašča, njihove prijateljice ali prijatelji njihovih prijateljic. So časi, ko legamo kar drug za drugim v posteljo ali pa uživamo česen, čebulo ali kdo ve še kakšna zanesljiva sredstva, ki naj nas obvarujejo zoprne gripe, ki lahko človeka poštono izmuči.

Kadar nas gripa enkrat zagradi, nam ne pomaga ne jeza ne nejevolja. Lahko se sicer trapimo z mislijo, kjer smo jo staknili. Toda to je brez posebnega uspeha. Če bi hoteli ugotoviti, kdo nam je natrosil tistih nekaj virusov, ki so nam jo zagodili, bi lahko proglasili za svoje sovražnike kar vse od kraja.

Nič čudnega ni zato, če ta nadloga, ki se pravkar pripravlja na novo sezono, spodbuja k organiziranemu odporu vseh ljudi. Posebno se zato, ker pobere vsako leto velikanski davek, ko ljudje ne morejo v službo, ko morajo poležavati, namesto da bi delali, večali narodni dohodek in zaslužili. V Angliji na primer ne pomeni nič izrednega, če v večjih mestih zaradi gripe ne pride 50 tisoč ljudi v službo. Vendar — če ni nič izrednega, to še ne pomeni, da so se ljudje s tem za vselej sprijaznili...

GRIP BREZ ŠTEVILA

● Po vojnih letih, slasti zaradi naglega vzpona kemične industrije, ki je sposobna pripravljati najrazličnejše preparate, bjejejo po vsem svetu vedno bolj zgrizeni boj proti nevidnim virusom gripe, ki jih znanstveniki razlikujejo v glavnem v dve vrsti: tip A in tip B, vsakega s številnimi varietetami med posameznimi soji.

Inštitut za proizvodnjo serumov in vakcine in Inštitut za kontrolo in raziskavo imunobioloških serumov in cepiv v Zagrebu pa sta celo na pobudo Mednarodne zveze mikrobioloških društev, oziroma Svetovne zdravstvene organizacije pripravili od 2. do 6. tega meseca v Opatiji mednarodni sestanek za biološko standardizacijo. Med sto petdesetimi udeleženci tega posvetovanja je bil bil dr. M. Jung iz Centralnega higienskega zavoda v Ljubljani, ki nam je radevolje ustregel, ko smo ga zaprosili, naj nam pove nekaj vtisov s posvetovanja.
Dr. M. Jung je najprej pohvalil brezhibno organizacijo med vsem časom posvetovanja. Udeleženci iz 32 držav so lahko sledili vsem poročilom v angleščini ali francosščini, ki sta bila po dogovoru »uradna« jezika posvetovanja. Vsak udeleženec je dobil vse referate tiskane in zložene v zajetno mapo že pred začetkom srečanja, tako da je lahko sledil vsem izjavam. Mnogi udeleženci vsega tega niso mogli prebrati, saj so bili mnogi podobni sestanki drugod zelo pomanjkljivo pripravljani.

TRDOŽIVA DRUŽINA

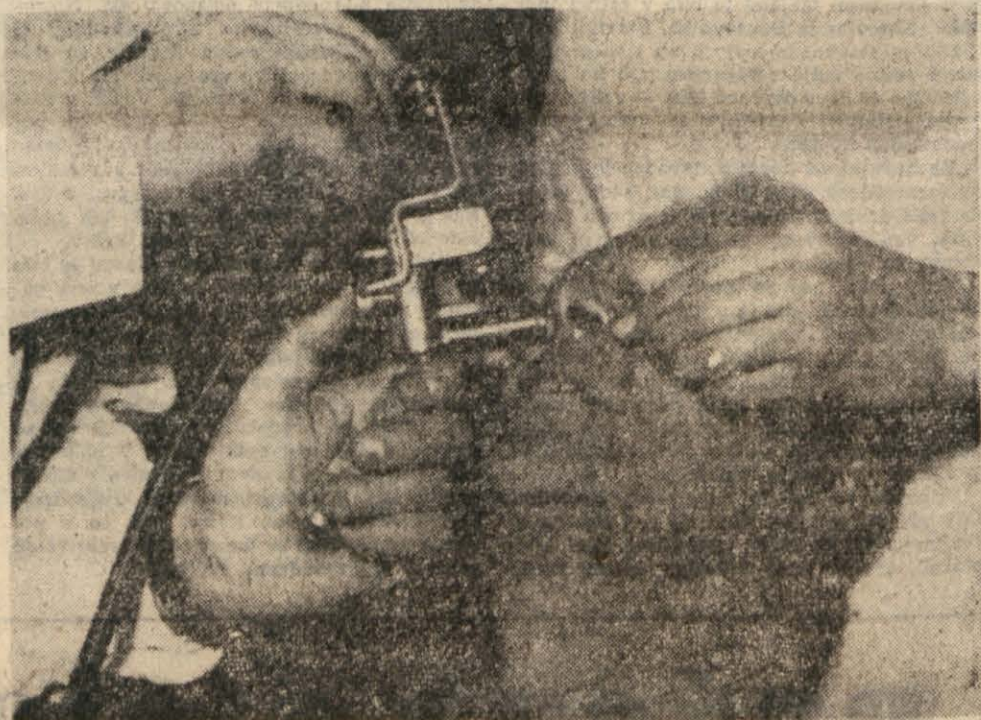
Prvi dan so razpravljali o uporabi tkivne kulture za mikrobiološke raziskave. Ta tema je zelo aktualna, zlasti ker imajo raziskave na tkivnih kulturah veliko prihodnost. Ni izključeno namreč, da bodo lahko nekega dne v epruvetah, kamor položijo nekaj stanic, ki

se potem ob primerni hrani, kot bi jo imele v organizmu, naglo razmnožijo, odkrili tudi povročitelja raka. Danes individualizirajo povročitelja različne bolezni prav tako s uporabo tkivne kulture. Na tak način je individualiziral leta 1949 virus paralize Nobelov nagradenec doktor Enders. Šef svetovnega centra za influenco v Londonu pa je na posvetovanju v Opatiji predaval o varietetah med posameznimi soji virusa influence tipa A. V svojem poročilu se je dotaknil še posebno razlikav povročitelja azijske gripe, katerega je tudi izoliral s svojimi sodelavci. Tudi virus azijske gripe sodi med viruse tipa A. To kaže, kako številne so razlike med posameznimi soji, kar otežkoča imunizacijo, čeprav gre za soje virusov istega tipa. Prav to je pri gripi najhuje. Kolikor bi že cepili proti gripi s cepivom virusa tega ali onega soja virus tipa A ali tipa B, ne bi izključili možnosti, da bi se bolnik okužil z virusom gripe nekega drugega soja. N. pr. ako bi vas cepili s cepivom proti gripi, ki bi razsajala pri nas, to še ne bi pomenilo, da ste imuni, odporni proti azijski gripi, čeprav bi bila oba virusa istega tipa. Sedaj se pa nikar ne bojte, da jo boste staknili. Za to ni po zagotovilih naših epidemiologov nobene posebne nevarnosti.

Z ŽIVO VAKCINO NAD VIRUSE

● Posebno zanimivo je bilo poročilo šefa virusnega laboratorija v Leningradu profesorja Smorodinceva. Glavna tema njegovega poročila, ki je govorilo o ruskih metodah boja proti gripi, je bila izdelava cepiv in zdravljenje influence. Rusom se je posrežilo izdelati živo vakcino. Menda po njihovemu zgledu nadaljujejo s tovrstnimi raziskavami v vzhodnih državah, medtem ko na zahodu še vedno delajo z mrtvo vakcino.

Ruski uspehi so nedvomno razveseljivi, saj izdelujejo že imune serume za zdrav-

ljenje influence, ki jih s posebnimi napravami razpršijo ob težjih oblikah influence bolnikom v nos. Tvegano bi bilo sicer reči, da so njihovi uspehi nekaj dokaznega. Za sedaj so jih namreč preizkusili le v nekaj tisoč primerih. Zlasti pa je težko reči kaj takega, ker se soji virusov, ki napadajo zdaj to zdaj ono področje, naglo menjavajo.

VEČ MUH NA EN MAH

Poročila tretjega dne posvetovanja so bila posvečena izdelavi kombiniranih cepiv proti davici, tetanusu, tifusu, paratifu, dezinteriji in oslovskemu kašlju. V soobnem času namreč ne cepimo več le proti eni bolezni, temveč poskušamo z enim samim cepitvjem preprečiti več obolenj. Tako cepimo n. pr. v Ljubljani hkrati proti davici in tetanusu, še pogosteje pa proti tifusu, paratifu in tetanusu. Ta in druga cepiva izdelujejo naši inštituti in so se zelo dobro izkazala. Tako je n. pr. cepivo proti oslovskemu kašlju popolnoma enakovredno živočrtnemu cepivu,

kar je pokazalo nedavno cepljenje, ko so eno skupino cepili z domačim, drugo pa z angleškim cepivom.

● Med predavanji tretjega dneva pa je Merieuxa največjo pozornost poročilo dr. Merieuxa, direktorja inštituta Merieux v Lyonu, ki je poročal o možnostih izdelave kombiniranega cepiva, ki bi razen proti drugim boleznim obvarovalo tudi pred otroško paralizo.

OPTIMISTIČNA PERSPEKTIVA

Tako se je približal predzadnji dan posvetovanja, ko so v dopoldanskih urah poročali o uspehih boja proti bruceloz ali malčki mrzlici. Ta bolezen, ki jo prenašajo govedo in koze, je svoj čas razsajala v Istri, dokler je nismo z uspešnimi protiepidemiološkimi sredstvi popolnoma zatrli. Poročila so bila zato za naše udeležence manj zanimiva. Z veliko večjim zanimanjem pa so jih poslušali posebno Francozi, kjer je bolezen kakor tudi v Alžiru in Tunisu zelo pogosta.

Tisto popoldne so potem govorili o raziskavah metode za kontrolo imunobioloških preparatov. Ta poročila so vzbujala posebno pozornost zlasti med udeleženci iz tistih držav, ki cepiva sama izdelujejo, saj bi lahko nepreizkušeni imunobiološki preparati povzročili usodna obolenja.

Tako je posvetovanje minilo. Zadnji dan so prebrali priporočila, s čimer je bilo srečanje zaključeno. Res da virus še ni niti zdaleč premagan in da je do zmag še dolgo dolgo pot. Prav gotovo bo steklo še mnogo vode in najbrž bomo še prenekaterikrat preganjali gripo s čaji, aspirini in antibiotiki, preden bo človeštvu uspelo izdelati taka sredstva, ki bodo kos virusom vseh mogočih sojev in obeh tipov. Lahko pa to upamo in pričakujemo. Na svetovni fronti proti gripi se složno borijo, kakor je pokazalo srečanje v Opatiji, znanstveniki iz vseh držav, brez kakršnihkoli blokovskih vplivov.

Dijaki - starši!

Naše šolske potrebitine, ki so znane po svoji odlični kakovosti

**VODNE IN TEMPERA BARVE
CRNILA IN TUŠI — RADIRKE
LEPILA ZA MODELIRANJE ITD.
lahko kupite**

v vseh papirnicah in knjigarnah
v veliki izbiri

Zato zahtevajte povsod naše proizvode s znamko

Tvornica kemijskih proizvodov

„Karbon“

ZAGREB, Vlačka 67

Izzivalni dramatik

Rodil se je leta 1914 na jugu ZDA v starem mestu Columbusu (Missisipi). Družina je stanovala pri dedu, ki je bil duhovnik. Sicer pa je najbolje, če poslušamo kar njega samega, saj se je s posebnim življenjskim predstaviteljem svojemu obstojem v leksikonu »Avtorji 20. stoletja«: »Krstili so me za Thomasa Laniera Williamsa...»

Kot svoj prvi literarni honorar sem dobil od nekakega ženskega kluba 25 dolarjev za tri sonete, posvečene Pomladi. Takrat sem bil še zelo mlad. S tistim imenom sem objavil še precej lirskih pesmi, ki so bili slabi posnetki mojega srca. Ko sem odrasel, sem ugotovil, da poezija ni moj pravi poklic. Zato sem sprejel ime v Tennessee Williams. K tej odločitvi je pripomogla predvsem okolščina, da so se Williamsi nekoli bojevali z Indijanci v Tennesseeju, jaz pa sem tedaj že spoznal, da je življenje mlada pisatelja precej podobno obrabi lesene ograde pred tropom divjakov. Ko sem bil star približno dvanajst let, so oče, trgovskega potnika, premestili v upravno službo v St. Luis, zato smo se preselili na Sever. Sestro se nisva meda privadila življenju na srednjem zahodu. Solariji so se nortevali iz najnižih južnjaških navad in govoric. Na poti domov so me zasledovale toipe otrok in mladičarice. Tudi dom ni bil prijetno zatišje. Ziveli smo v maršnem, tesnem stanovanju, v pustini enakomerno velikih opek in betonskih konstrukcij, in blizu kot v parku ni bilo nikjer ne travnice ne drevesa. Na jugu se nisva navedala, da smo ekonomsko manj uspešni. Ziveli smo kot vsi drugi. V St. Luisu pa smo na lepem spoznali, da obstaja dvoje vrst ljudi, bogati in revni, in da mi spadamo med revne. Če smo jo okrnili dovolj daleč proti zahodu, smo prišli v mahali samih vil in trat. Mi pa smo prebivali med zapornimi stanovanjskimi bloki z barvo strjene krvi in gorčice. Ko bi se bil že rodil v takem okolju, se mi mogoče ne bi tako zelo priskutovalo — toda vsi smo mi bili v najbolj občutljivih otroških letih. Povzročilo je pretres in upor, ki se je razsel v trajno sestavino mojega dela. Prebudilo mi je socialno zavest, ki je, mislim, zaznamovala večino mojega pisanja. Veseli me, da sem bil doležen te trde vzgoje, ker se mi zdi, da pisatelj nima zanesljive opore, če bridko ne občuti nepravilnosti družbe, v kateri živi.

Na college sem se vpisal med ameriško krizo in po nekaj letih si nisem več mogel privoščiti, da bi nadaljeval šolanje, ampak sem moral prevzeti pisateljsko delo pri čevljarški družbi, kjer je bil zaposlen tudi moj oče. Dve leti, ki sem ju preživel pri tej družbi, sta bili nepopisno mučni zame kot človeka, toda neizmerno dragoceni zame kot pisatelja, ker sta me neposredno poučili, kaj pomeni biti slabo plačan uslužbenec pri brezupno enolončnem delu. Pisal sem že od otroških let in pisal sem tudi med službovanjem pri čevljarški družbi. Ko sem se vrnil z dela domov, sem se igral s črno kavo, da bi lahko prebeld večji del noči, in pisal kratke zgodbe, ki jih nisem mogel spraviti v denar. Zdravje se mi je počasi krhnilo. Nekoga dne sem se po prihodu z dela zgrudil in odpeljal so me v bolnico. Zdravnik je rekel, da ne smem več k čevljarški družbi. Po tej odločitvi sem si opomogel in se vrnil

Po vojni, zlasti po letu 1948, sta nam gledališče in film pokazala precej del sodobnih ameriških dramatikov. Ugaljala nam je vedrina Normana Krasne, odobravalci smo antimitarizem Irwina Shawa. Odetsovo osebno posurovelost in sebičnosti, Ingeovo razumevanje malega človeka. Wilderjevo opozorjanje na neizprizni srp časa in Millerjevo ogorčenje nad brezdušnim rvanjem kapitalistične družbe z nemočnim poštenjakom. Čisto nekaj posebnega, nenavadno pogljobljena pa se nam je ob vseh njihovih dobrih in celo nekaterih odličnih delih zdela igra »Kteli«: »Steklena menažerija« Tennesseeja Williamsa. Čez nekaj časa smo si jo ogledali še v filmski verziji, kakor tudi slavni »Tramvaj poželenje«, nagrajen s Pulitzerjevo nagrado. Naši listi so precej poročali o »Tetovirani rože«, »Camino Realu«, »Mački na vroči ploščevnasti strehi«, tudi počasteni s Pulitzerjevo nagrado, in scenariji za film »Lutka« (Baby Doll); znana je tudi njegova igra o zadnjih urah pisatelja D. H. Lawrencea »V ognju vstajam, je zaklical Feniks« (išča leta 1954 v zbirki »Tja in nazaj«). Manj pa so znane njegove zgodnejše drame »Boj angelov« ter »Sedemindvajset voz bombaž« in druge enodejanke, medtem ko pri nas najbrž malokdo ve, da je izdal tudi več zbirki novel oziroma »Short stories«. Pravzaprav — če se odkrito vprašamo — koliko sploh vemo o človeku, žigar dela po svetu toliko igrajo in komentirajo?

Časa in okolice, če sem kot pisatelj in človek izrazil naraščajočo napetost v sebi. — Torej priznate, da ta »naraščajoča napetost«, kakor jo imenujete, odraža vašo notranjost? Da. — Bolesno notranjost? Da. — Ki morda meji na psihološko nenormalnost? Menim, da je bilo moje delo zame zmeraj neke vrste psihoterapija. — Toda, kako lahko pričakujete, da se bo publika pustila vplivati od del, ki jih je napisal potencialni norec kot akt olajšanja svojih napetosti? Publika sprošča svoje lastne napetosti, svoje rastoče, na psihološko neumnost meseče napetosti. — Mislite torej, da bo svet znorel? Bo? Saj že skoraj je, bi rekel. Kakor pravi ciganka v »Camino Realu«, svet je nazaj bran humoristični list, in nazaj brati nikakor ni tako komično. — Kako daleč mislite iti s tem razboljenim humorističnim listom? Morda tako daleč kakor svet v svojem razboljenem stanju, vendar ne dlje. — Menda ne pričakujete, da vas bo publika pri tem spremljala? Ne. — Čemu torej silite v to smer?

— Imate človeštvu povedati kakšno pozitivno sporočilo? Da, v to sem prepričan. — In to naj bi bilo? Vpijoča naravnost v ušesa bijoča nujnost, da bi bolje razumeli sami sebe in soljudi in vsaj domeli, da noben človek nima monopola na pravico in krepost ali krivico in hudo bijo. Če bodo ljudje, narodi in rase izhajali iz te samo po sebi umevne resnice, utegne svet premagati tudi tako pokvarjenost, ki sem jo neprostovoljno napravil za temeljno, alegorično temo vseh svojih del. — Govorite tako, kot bi stali popolnoma izolirani nad to rastočo družbeno pokvarjenostjo? Nikoli nisem pisal o pregrehi, ki je ne bi tudi na samem sebi opazoval. — Toda vi očitno družbi, da se vedoma predaja zmoli, in ste, kakor kaže, prepričani, da kot pisatelj stojite poleg ali zunaj družbe. Kot pisatelj da, toda ne kot človek. — Mislite, da gre tu za vrlino, ki vam pritiče kot pisatelju? Nisem sentimentalni do pisateljev, skoraj pa sem prepričan, da se je večina od njih, kakor tudi večina drugih umetnikov, pustila zapeljati predvsem eni želji: da namreč v mreži laž in izgovorov iščejo resnico. In prepričan sem, da bo ta impulz napravil iz njihovega poklica pristno poslanstvo. — Čemu ne pišete o veseljih ljudem? Mar v vsem svojem življenju niste srečali nobenega veseljega človeka? Moje mnenje o veseljih ljudem je tako preprosto in skoraj me je sram, da bi vam ga povedal. — Toda če vas prosim! Doslej še nisem srečal človeka, ki mu ne bi bil naklonjen, če sem ga do kraja spoznal in razumel. Pri svojem delu sem se vsaj zmeraj trudil, da bi si pridobil to poznavanje, to razumevanje.

Tennessee Williams

— Hodim v tej smeri. Ne silim in ne vlečem nobenega s seboj. — Da, toda upate vendar, da vas bodo ljudje še dalje poslušali, ali ne? Seveda. — Tudi če boste svojo publiko z nasilnostjo in grozo vaših del odbili? Mar vam ne baš v oči, da ljudje, ki jih spremljata nasilje in groza današnjih dni, povsod kot mrtve večje padajo na tla? — Toda vi hočete vendar zabavati in imate umetniške ambicije? Mačke na razboljenih strehah, Baby - Dolls in potniki na Tramvajih Poželenje dandanašnji pač ne zabavajo nikogar več. — Potlej naj gredo v operete in varieteje. Jaz se ne bom spremenil. Dovolj težko mi je že napisati tisto, kar hočem napisati, kaj bi se potem še trudil napisati tisto, kar od mene pričakujejo in česar ne maram pisati.

— Imate človeštvu povedati kakšno pozitivno sporočilo? Da, v to sem prepričan. — In to naj bi bilo? Vpijoča naravnost v ušesa bijoča nujnost, da bi bolje razumeli sami sebe in soljudi in vsaj domeli, da noben človek nima monopola na pravico in krepost ali krivico in hudo bijo. Če bodo ljudje, narodi in rase izhajali iz te samo po sebi umevne resnice, utegne svet premagati tudi tako pokvarjenost, ki sem jo neprostovoljno napravil za temeljno, alegorično temo vseh svojih del. — Govorite tako, kot bi stali popolnoma izolirani nad to rastočo družbeno pokvarjenostjo? Nikoli nisem pisal o pregrehi, ki je ne bi tudi na samem sebi opazoval. — Toda vi očitno družbi, da se vedoma predaja zmoli, in ste, kakor kaže, prepričani, da kot pisatelj stojite poleg ali zunaj družbe. Kot pisatelj da, toda ne kot človek. — Mislite, da gre tu za vrlino, ki vam pritiče kot pisatelju? Nisem sentimentalni do pisateljev, skoraj pa sem prepričan, da se je večina od njih, kakor tudi večina drugih umetnikov, pustila zapeljati predvsem eni želji: da namreč v mreži laž in izgovorov iščejo resnico. In prepričan sem, da bo ta impulz napravil iz njihovega poklica pristno poslanstvo. — Čemu ne pišete o veseljih ljudem? Mar v vsem svojem življenju niste srečali nobenega veseljega človeka? Moje mnenje o veseljih ljudem je tako preprosto in skoraj me je sram, da bi vam ga povedal. — Toda če vas prosim! Doslej še nisem srečal človeka, ki mu ne bi bil naklonjen, če sem ga do kraja spoznal in razumel. Pri svojem delu sem se vsaj zmeraj trudil, da bi si pridobil to poznavanje, to razumevanje.

NAJVEČJO IZBIRO MOŠKIH IN ŽENSKIH JESENSKIH TER ZIMSKIH PLAŠČEV MODERNE KONFEKCIJE ZA MOŠKE, ŽENSKO IN OTROKE dežnih plaščev in vetrovk iz balonske svile itd. dobite v naših poslovalnicah: LJUBLJANA: Cankarjeva 3 MARIBOR: Gosposka 16 CELJE: Tomšičev trg 2 KOPER: Čevljarška 10 JESENICE: Gosposvevska 32

* * * KNJIGEN Ljudje *

Zlat lonec, do roba poln fantastike

Ali ste v otroških letih kdaj zašli na čudno zabavišče večjega mesta? Ali ste kdaj bodili med vrtiljaki, šotori in barakami, poslikanimi z grozljivimi, pisanimi podobami? Zenska z dvema glavama, dekle - riba, motorist v tekmi s smrtjo, ženska - pajek, dekle, ki jo prebadajo z meči, prežagajo na dvoje. Prijeten srh obliava otroke, medtem ko mu brezdušna biaginčarka z obilnimi prsmi in dvema nezarno posajenima rdečima madežima na hčih, pobere drobit. Potem se odmakne umazana zavesa in — celo malo kritični otrok občuti razočaranje. Revna resničnost, ki se prikazuje v poltemi, s šminko in ogledali za silo spremenjena v fantastiko, ga potre. Toda brj ko se za njim zagne zavesa prve lope, že hiti k prihodnji. Saj ni mogoče, da bi bilo za zaveso zmerom razočaranje, da bi ta toliko obetajoči svet grozljive neresničnosti skrival samo za silo prepekano banalno vsakdanjost! Panoptikum Zakaj ne? Doslej so živi ljudje bedno predstavljali pravilnica bitja, zakaj bi ne bila prava fantastika v tem, da predstavlja vseh ljudi s pet prsata blaginčarka in umazana zavesa in nato polmrak in razburjivo, tihno brnenje strojev. Gorila je ugrabil dekle, Maria Antonetta na poti na moriške, mesečnica, ki blodi z zaprtimi očmi visoko gori ob robovih streh za trenutek zastane otroku dih — toda to je otrok dvajsetega stoletja, ki mu filmska kamera lahko pričara vse drugačne južnje resničnosti! Se za zave, da se gibljejo samo nekateri figure in samo v nekaterih, natanko odmerjenih kretanjah, že mu niso obrabi zadostni živi in vidi drobne raze, ki ločijo premikajoče se sklepe, se trenutek — in občuti delovanje strojev, ne več kot shrilivo spremljevalno glasbo, ampak kot čisto ločeni ropot, potreba, da se figure premikalo, podobno, kot žene drug strop ventilator. Iluzija je uničena in panoptikum je izgubil svoj smisel. Ali je vredno še dalje poskušati? Nazadnje ga vendarle zvabi salon z ogledali. Smeje se, so ogleduje

E. T. A. Hoffman

se razmaknejo v rahlem srhu, že se stisne grlo v nazgem občutku strahu, išočkrat ponovljena podobna kaže tisoč prestrašenih otrok, malega osamljena sredi njih se loteva groza. Z roko seže levo, desno, povsod zadane na gladko steno. V neštetokrat obnovljeni kretinji obupa iste izhoda, vrsti se v krogu, uklenjena v strahotni vrtiljak sukajočih se otrok, krill okoli sebe, razpra oči in nazadnje se mu izvije iz grla rezek. Ali je vredno še dalje poskušati? Nazadnje ga vendarle zvabi salon z ogledali. Smeje se, so ogleduje

otrokom se skloni nešteto dobrohotnih čuvarjev ustaljenega teka sveta, primajo jih za roko in jih povedejo skozi korake daleč — In spet pada umazana zavesa in otrok je za zamazanim travniškim veseličnega prostora, sredi odmetanega papirja in s koliki pritrjenih vrvi bližnjega šotora. Toda tokrat je to srečanje z resničnostjo oddih.

Dvajset let pozneje, ko vzame listi, zdaj že zdavnaj odrasli otrok, v roke HOFFMANOVE PRIPOVEDKE, se vsa ta skala občutkov z izredno dolednostjo ponovi. Pričakovanje in obet fantastike, pripravljenost, s tiskateljem, ki je svetovno znan kot najbolj domonični avtor nemške visoke romantike, v začarani svet nemojnih možnosti, trenutno izreženje in nato vrtiljavi skok v zrcalni labirint. Leta, ki so potekla, odkar je E. T. A. Hoffmann pisal svoje fantastične zgodbe, so siljati »Zlatega lonca«, živi satiri »Gospoda Cnobras« in legavi ljubkosti »Princese Brambilla« hkrati škodila in koristila. V veliko škodo jim je, da je otrofman ostrina njihove satire in so se razgubili mnogi namigi, do kraja razumljivi sodobnikom. Ernst Theodor Amadeus se je rodil in je bil vzgojen še sredi edinega prosvetljenstva; v dvo srca je zasovražil njegovo samozadovoljno zaupanje v razum, v človeško razumnost, ki je tolikokrat pripravljena posvetiti največjo neumnost, če je v skladu z običajnimi. Prav tako mu je mrzelo plehko zaupanje v mehanskištni svetovni nazor in prosvetljensko prevlečevanje izobraženih posameznikov, počilnicah, da v dilo nenke množice. In že bolj je zančeval njihov pučeni tom in pomikanje smisla za poezijo. Vsemu temu se je upri, na široko odprta vrata razbrzdani domišljiji, sanjam v sanjah, podobnim vročični blodnji, iz katere se bolnik samo pa zdaj za trenutek zbudi. Toda hkrati je bil Hoffmann vendarle pravi naslednik prosvetljenjskih pisateljev; v njihovi šoli si je šolil jezik, stil in literarni okus. Zato so pisare

njegove najbolj neugnane domišljije na tako stvar, sicer gostobeseden, toda skoraj suhoparen način, zato je njegova pravilica zmerom alegorična in se niti razbrzdani capricio ne more sprostiti moraliziranja. Za okus dvajsetega stoletja, za ljudi, ki so spoznali Poea in Heinleja in Handela in druge čarovnike brezdomanika Hoffmannu nekaj zelo blistvenega, razpoloženje. Zlepa mu ne uspe, do kraja ustvariti vzdušje, v katerem bi mu njegove shrilive zgodbe sverili. Prehitro se mu porajajo drzne domislice, prebune pogankne poznanja, da bi jih mogel zmerom sproti zalivati z blagodejno roso poezije.

Toda nekaj drugega so te zgodbe pridobile: kratka prebuleva v resničnost, zafrkljive silnice sodobnosti, so tako posrečeni! Tudi če odštejemo znani prijem sromantične ironije, ki z nagovarjanjem bralea sproti podira iluzijo, je domislekov, kako zoperstaviti poetični domišljiji bedno vsakdanost, nešteto — in skoraj vsi so uspešni. Ni Hoffmannova krivda, če nam je njegov fantastični svet danes še premalno fantastičen in če nam banalnost njegove sodobnosti danes ni več lezljiva, temveč zabavna Satira in kontrast sta tukaj — in v tem kontrastu je poglavna moč njegovega pisanja. Hoffmann je bil menda v življenju čudak. Nedvomno umetnik, pisatelj, glasbenik in risar; hkrati pedantno vreden uradnik; in ponoh, v zloglasni gostilnici na Zandamerijskem trgu, najbrupnejši pivce, najostrejši jezikan in nabravratilsi Don Juan omizja, ki je slovelo po pivcu, jezikan in razvratnih. Kako neki bi se ta človek znael v naših dnehi? In kaj bi rekel, ko bi videl dragoceno, odlično prevedeno, razkročno opremljeno bibliofilsko izdajo, ki jo je izburil njegovih pripovedk posvetil naš Slovenski knjižni zavod? Verjetno bi smatral to samo za dožni tribut svoji znameniti osebnosti. Rapa Suklje

USPEH V AREZZU

Starodavno italijansko mesto Arezzo v Toscani, rojstni kraj znamenitih vrhov italijanske kulture Petrarca, Michelangela, Arretina, pa tudi manj znanega Guida Monaca, izumitelja petičnega notnega sistema, je bilo nedavno priča Petega mednarodnega polifoničnega tekmovanja, ki se ga je udeležilo nad 50 zborov s skupno 1.355 pevci. Ti so prišli iz Avstrije, Francije, Jugoslavije, Španije, Švice, Tunisa, Zahodne Nemčije in ZDA. V prvi kategoriji (madrigalstvena glasba) je prejel DRUGO NAGRADO UČITELJSKI PEVSKI ZBOR »EMIL ADAMIC« IZ LJUBLJANE POD VODSTVOM JOZETA GREGORCA. V tretji kategoriji (narodna, folklorna in umetna glasba) pa je prav tako DRUGO NAGRADO PREJELO KULTURNO IN UMETNIŠKO DRUŠTVO »BRANKO CVETKOVIČ« IZ BEOGRADA. Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič« je imel po uspehu v Arezzu še koncerte v Firencah, Bologni in Trstu.

na jug, da bi živel s starimi starši. Tedaj mi je pisanje začelo po malem uspešati. Zaslujiti sem za lastno vzdrževanje. Pretolkel sem se še skozi dve leti collegea in leta 1938 sem dosegel bakalavreat na univerzi v Jovi. Nekaj let prej in potem sem dosti poloval in premenjal mnogo najrazličnejših služb.

Bil je nočni vozač dvigalca v velikem hotelu, telegrafist v Jacksonvillu, natakari in blagajnik v majhni restavraciji v New Orleansu, biletier v nekem broadwayskem gledališču, »veskoki pa sem pisal in pisal, brez vsakega upanja, da bi se s pisanjem preživljal, ampak le zato, ker nisem mogel drugače izraziti tistega, kar je klicalo po izrazu. Če je bilo življenje še tako neznočno, ni bilo težka, ko se mi ne bi zdelo neizmerno izpodbudno za pridobivanje kakršnjega v spoznanju.« Prvo večje priznanje je dobil leta 1940, ko so mu dali Rockefellerjevo štipendijo in je napisal »Boj angelov«. Uprizoril so ga z tudi kmalu odstavili s programa Williamsu to ni vzel poguma. S »Stekleno menažerijo« je napisal dokončno uspel — leta 1941 je dobil letno nagrado nevyorskih dramskih kritikov za najboljšo ameriško igro v sezoni. Če večje zmagovalje je bil »Tramvaj Poželenje«, toda zaradi drzne tematike je vzbudil tudi nasprotovanje. To pa je Williamsa menda samo podžogalo, da se je loteval dedalec bolj kočljivih in bolečih problemov ameriškega ljudstva. Ni ga strah zapletenosti najintimnejših področij življenja, narobe, prav s temi se največ ukvarja. O njegovi nenavadni umetniški sili precej pove že dejstvo, da se ob vseli surovosti in plektočnosti sveta, ki nam ga kaže, samo bolj in bolj zavedamo kako zelo potrebna je človeku košček nežnosti in razumevanja.

Majda Stanovnik

Tennessee Williams: INTERVJU S SAMIM SEBOJ

— Lahko govoriva odkrito? — Drugače sploh ne moreva govoriti. — Morda vam je znano, da so kritiki pri najpovprežji inscenaciji vašega prvega uspešnega dela »Steklena menažerija« spet ugotovili, da je to najboljša igra, kar ste jih napisali — čeprav je stara že dvanajst let? — Da, preberem vsako pisanje o mojih delih, tudi, če trdijo, da pišem samo za denar in poskušam predvsem apertirati na brutalne in grde instinkte v človeku. — Kje je mnogo dima... — Ogenj se najmočnejše kadil, če ga polijemo z vodo. — Toda priznati morate, da imajo vaša zedinja dela vznemirljive primese hladu, okrutnosti in jeze? — Mislim, da sem nehoti sledil naraščajoči napetosti, zagrenjenosti in okrutnosti svojega časa. — Pred nekaj meseci smo napovedali izhajanje tega scenarija v našem listu. Vendar avtor predenile ni dovolil objavljanje tega dela v nadaljevanju, tako da smo morali načrt spremeniti (glej objavo na 9. strani).

REPERTOAR
4) 2) 3) 4) 5) 6) DOMAČA NOVITETA: REZERVIRANO
— ali je to sploh še kakšna noviteta, saj ta komad že štiri leta guliijo vsa slovenska gledališča!

Ne verjamem v »izvirni greh« in tudi ne v »krivdo«. Zame ni falotov niti junakov, marveč samo prave in napačne poti, ki si jih človek izbere — ne po svobodni odločitvi, marveč iz nujnosti ali pod vplivom določnih, še nerazumljivih faktorjev njegove lastne notranjosti, njegovega življenjskega okolja in njegova izvora. To je tako preprosto, da me je sram povedati. Vendar verjamem, da je res, in zato tudi ne razumem, da nam naši propagandni stroji zmeraj znova poskušajo dopovedati, da moramo druge ljudi na tej majli zemlji sovržit ali se jih bati. Zakaj ne srečujemo ljudi, jih ne spoznavamo, kakor jaz v svojih delih srečujem ljudi in jih poskušam spoznati? To utegne zveneti strašno in sebično. Ne bi rad zaključil v tem tonu. Kaj pa naj še rečem? Vem, da sem samo majhen umetnik, ki je slučajno napisal eno ali dvoje pomembnih del. Ne bi vam znal povedati, katero delo je to. Pa je tudi vseeno. V njem sem povedal, kar sem imel povedati. Lahko ponovim, lahko pa tudi neham. To ni odvisno od vas, marveč od mene samega in od učinka slučaja v mojem življenju.

Z. Ciglič v Salzburgu
Konec avgusta je bil v dvorani Mozarteuma v Salzburgu mednarodni dirigentski kurz, ki ga je vodil mojster Lovro Matačić. Udeležilo se ga je 43 kurzistov iz raznih evropskih in ameriških držav; Jugoslovancov je bilo pet. Na dveh zaključnih koncertih pa je nastopilo 10 najboljših kurzistov, med njimi dva Jugoslovana, in sicer Franc Klinar (kapetan JLA) iz Beograda in profesor Zvonimir Ciglič iz Ljubljane. Prireditve je bila v okviru mednarodne Poletne akademije v veliki dvorani Mozarteuma. Zvonimir Ciglič je v velikim uspehom diriral Richarda Wagnerja uverturo k operi »Leteci Holandec«.

Zvonimir Ciglič

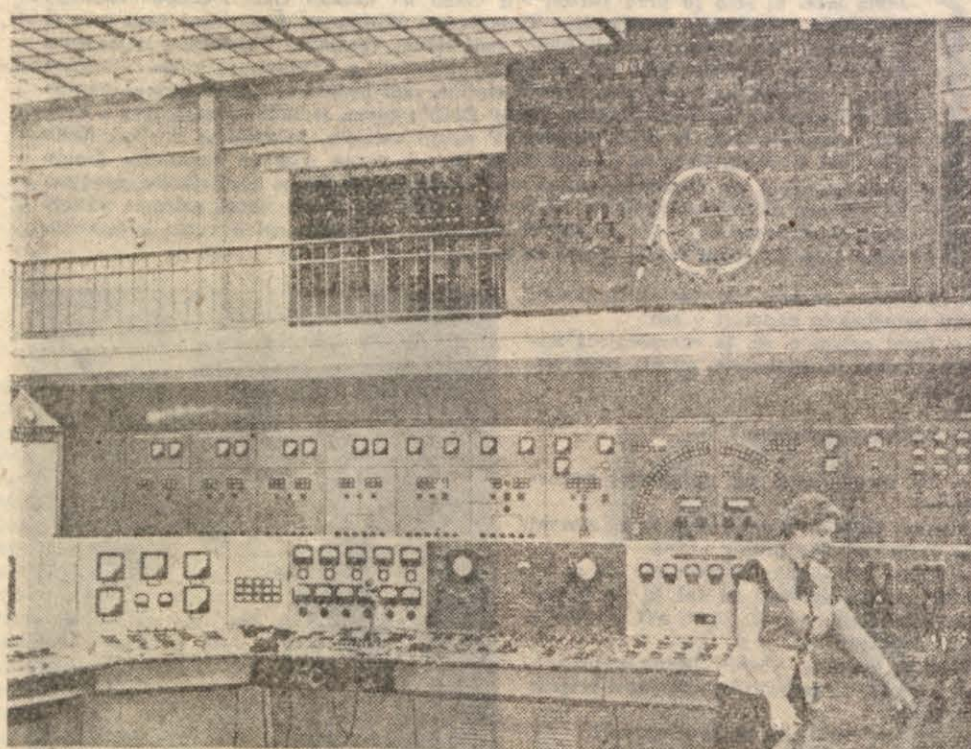
bilo pet. Na dveh zaključnih koncertih pa je nastopilo 10 najboljših kurzistov, med njimi dva Jugoslovana, in sicer Franc Klinar (kapetan JLA) iz Beograda in profesor Zvonimir Ciglič iz Ljubljane. Prireditve je bila v okviru mednarodne Poletne akademije v veliki dvorani Mozarteuma. Zvonimir Ciglič je v velikim uspehom diriral Richarda Wagnerja uverturo k operi »Leteci Holandec«.

DOMAČA anekdota

Mirko Zupančič, igralec Mestnega gledališča, pravi: — Tako rad bi kaj zaslužil... Oženil sem se in sploh... plača je majhna in umetniška doklada... saj ni, da bi govoril... — Napiši kaj! — Že, ampak kaj? — Zbiraj domače anekdote. Z anekdotami je kriza. — Hm, Anekdot je pravzaprav dosti. Kakšne bi rad? — Aktualne najraje. Recimo iz zakulisnega življenja Mestnega gledališča. Vezane recimo na začetek sezone... To ljudje radi bero, lahko je obenem tudi važna kulturna informacija in... — Izza kulisa! Ojoj To je pa hudič! — No pa kaj drugega. Kar hočeš. — Čaka! Dal ti bom eno imenitno! — No? — Sijajna fe! Glej, da jo boš dobro plačal! — No... No...? — Čaka! Čudovita je (se smeje), tako sijajna je, da se moram še danes smežati, ampak... ampak... spomniti se je pa ne morem več...

Človek med atomi

Z GIGANTSKIM RAZVOJEM ATOMSKE TEHNIKE NARAŠČA TUDI NEVARNOST ZA ČLOVEKA — KAKO SI LAHKO POMAGAMO?

KONTROLNA DVORANA ATOMSKEGA RAZISKOVALNEGA CENTRA V MOSKVI

Izotopi — koliko dobrega lahko napravijo ljudem in kaj vse si lahko od njih obetamo? Predsednik odbora za atomsko energijo v ameriški kongresu, senator Anderson, se je nekoč pred poslanci takole pošali: »Če mislite, da vaša žena dobro opere krožnike, jo znanstveno preizkusite. Vzemite si malce radioaktivnega fosforja in ga pomešajte med hrano za kokoši. Jajca, ki jih bodo te kokoši znesle, bodo radioaktivna. Vaša žena vam jih bo pripravila za zajtrk. Pojejte jih, toda košček pustite na krožniku. Žena bo oprala krožnik, vi pa brž skočite po Geigerjev števec. Če bo števec zaropotal, je žena pri pranju površina. Nasvet za bodočnost je torej: če si boste kupovali nov stroj za pomivanje posode ali omislili novo ženo, storite to na znanstveni podlagi.«

MAGIČNE ROKE

V laboratorijih jedrskih reaktorjev pridobivajo tehniki izotope, ki jih uporabljajo zdaj že skoraj vse veje tehnične znanosti. Čuden svet je takšen laboratorij. Ljudje v belih predpasnikih in belih rokavicah se gibljejo okoli akvarijem podobnih steklenih zabojev, ne da bi se dotaknili svojih preparatov. Koncentracija nevarnih snovi je tolikšna, da je v teh prostorih neposredna življenjska nevarnost. Preparati, ki oddajajo posebno izdatne količine nevarnih žarkov, se pretakajo iz posode v posodo in se zapirajo v doze le z magičnimi rokami, ki jih vodi od daleč tehnik, zaščiten z varno, metre debelo vodno plastjo.

MOSKI SO BOLJ RADIOAKTIVNI KOT ŽENSKA

Če pa tudi vsa spretnost robotov ne more preprečiti, da bi se ljudje, ki imajo opravka

Zanimivo živalski vrt v Ljubljani

Na svoji turneji po Sloveniji se je ustavil v ljubljanskem Tivoliju potujoči avstrijski živalski vrt iz Eggenberga pri Gradcu. Poučen zoološki vrt ima nad 200 živali iz raznih delov sveta. Mnogo je plazilcev, raznih velikih kač, živahnih opic in veselje je gledati raznovrstne ptice, papige itd. Seveda najdeš v živalskem vrtu tudi velike divje zveri od volka, medveda, hliene pa do lepega leva. Na ogled živalskega vrta opozarjamo stare, zlasti pa šolska vodstva iz Ljubljane in dežele. Saj je obisk takšnega vrta za mladino poučen. Kakor smo zvedeli, bo živalski vrt obiskal v kratkem še Jesenice, Kranj in morda še druga slovenska mesta. Vodstvo po živalskem vrtu oskrbuje znani ljubljanski Mirko Jelačin.

Vstopnina za odrasle 50 dinarjev, za otroke 30, za skupinske ogleda pa le 20 dinarjev za osebo.

Znani angleški naravoslovec Frank Lane je dobil nekoč od neznanega ljubitelja prirode ljubko fotografijo ježu, ki je imel na svojih bodicah nasajeni dve hruški in nekaj suhih listov. Ta fotografija je našega naravoslovca spomnila na legendo o ježu, ki jeseni prenaša sadje na svojem hrbtu. Ta legenda je stara vsaj 2000 let. Pravzaprav je čudno, da ljudje niti do danes niso mogli povsem zanesljivo ugotoviti, ali je res tako premeteno uporabljati svoje bodice. Lane se je zato vneto lotil raziskovanja, da bi skrivnost razvozlat. Pa si pogledajmo, kaj je odkril.

Ze pred približno 2000 leti je Plinij zapisal v svoji prirodopisni knjigi: »Ježi zbirajo hrano za zimo. Povaljajo se po jabolkih, da se nasadijo na njihove bodice, eno zagrabijo še z gobcem in odnesejo vse skupaj v svojo votlino.«

Od Plinija do danes je bila ta zgodba o ježu v naravoslovni literaturi še dostikrat zapisana. Zgodba o domiselni mali živali je postala tako privlačna, da so se vse prirodopisne knjige prejšnjih

ki jo najdemo v kameninah. Nikoli ne pomisljamo, da z vsakim vdihom vdihavamo tudi radioaktivne snovi. Le na morju so ljudje skoraj popolnoma brez nevarnosti. Pomorski dobio vase od vseh ljudi zato najmanjše količine nevarnih žarkov. Zarčenja iz vesolja je najmanjše v bližini ekvatorja, največje pa v bližini magnetnih polov naše Zemlje.

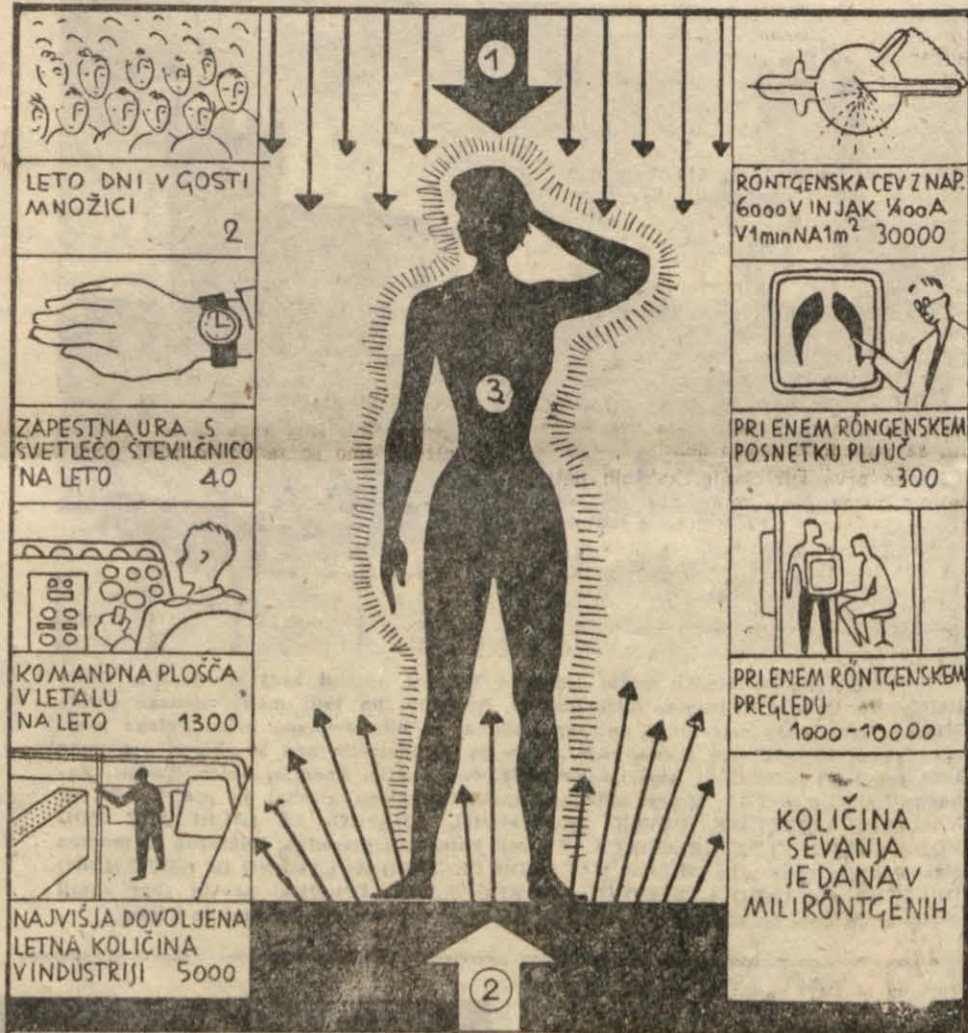
To obsevanje ne prihaja samo od zunaj. Kalij in ogljik, ki sta posebno važna za zgradbo človeškega telesa, zlasti za kosti, sta oba radioaktivna. Zato so možki zaradi nekoliko večje teže kosti relativno bolj radioaktivni kot ženske. Ljudje, ki se gnetejo tesno drug ob drugem v avtobusu ali vlaku, obsevajo drug drugega z nevarnimi radioaktivnimi žarki. No, ne smemo pretiravati...

ZARKI, ZARKI...

Ze nekaj desetletij pa se tem naravnim izvorom žarčenja pridružujejo še tisti, ki jih je naša tehnika. Fosfatno gnojilo, ki ga kmetje stresajo po poljih, je lahko radioaktivno. V mraku svetleče so številnice naših ročnih ur in budilnik neprenehoma oddajajo nevarne žarke. Človek, ki preživi nekaj ur v trgovini z urami, ali pa pilot, ki preživi ves dan pred instrumentno ploščo s številnimi svetlečimi se kazalci, dobi precej več žarkov v svoje telo kot ostali ljudje.

Najvažnejši izvor tega dodatnega, nenaravnega obsevanja današnjega človeka pa so rentgenski žarki pri pregledih. Vendar so postali ljudje pozorni nanje šele, ko se je pričelo govoriti o učinkih strahotnih atomskih eksplozij. Pretirana in neupravičena uporaba rentgena nam je grozila že vrsto let, čeprav se te nevarnosti nismo zavedali.

Tedaj ima atomska doba pravi pravzaprav sluge za človeka. Šele zdaj se namreč prvič resno zavedamo, da živimo v svetu žarkov, ki se jih pred nastopom te dobe nismo ball. Če se danes človek izpostavi močnejšemu obsevanju kot nekoč, se izpostavlja zavestno in lahko nevarnost sam oceni, še preden se dela loti.

1 SEVANJE IZ VESOLJSTVA			2 SEVANJE IZ ZEMELJSKE POVRŠINE		
VVIŠINI	PRI NAS	NAEKVATORJU	3 RADIOAKTIVNOST TELESA		KOLIČINA SEVANJA
0	36	33	KOLIČINA SEVANJA	GRANITNA TLA	90
1 Km	46	36		SEDIMENTI	25
2 Km	72	52		MORJE	0
3 Km	110	80	OGLIJK	2	
			KALIJ	20	

vračajo domov. Razlaga je preprosta! Ko prihaja jež iz svojega počivališča, ima na bodičasti koži še zmeraj travo in listje. To vzbudi pri nepoučenem gledalcu vtis, da se jež namenoma tako okladi.

Pa mu nasprotnik Christy (tudi ta trdi, da je prebral precej obširno literaturo o tem vprašanju in da je bil dovolj kritičen) odgovarja takole:

»Čeprav nimam priči, če bi neposredno dokazala resničnost sam vendar prepričan in niti najmanj ne dvomim, da je zgodba, čeprav zveni še tako neverjetno, resnična.« Hkrati pravi, »noben naravoslovec nikoli ne sme zviška zavrniti še tako nemogoče trditve, preden dobera ne prouči vseh poročil, zakaj vsako poročilo ima v sebi kal resnice.«

Lane meni, da trditve o ježu, popolnem mesojedcu vsekakor ni točna. Res je, da se udomačeni ježi hranijo le z mesno hrano,

Zgodba o ježu in sadju

stoletij, okrašene s slikami ježa, ki se valja po sodavnjaku. Več angleških plemiških družin je to zgodbo upodobilo celo v svojih grbih.

V naravoslovju je bilo že več primerov, ko so si tudi najboljši naravoslovci divje skočili v lase, vendar je menda prav zgodba o ježu in sadju drastičen primer takšnih razprtij. Omeniti moramo, da se posebno v zadnjem času čela vrsta avtorjev tej zgodbi prizanesljivo nasmiha. Med predstavniki teh, ki ne verjamejo, je tudi Francis Pitt, ki pravi:

»Pri tej zgodbi ne smemo nikoli pozabiti, da je jež žival, ki se preživlja izključno s hrano živalskega izvora in ne kaže nobenih znakov vegetarijanstva. Kljub temu slišimo, da se ježi napotijo v sadovnjake, se tam valjajo po sadežih in se s polnim hrbtom jabolok

vendar so znane tudi izjeme; tako so se ježi navadili tudi rastlinske hrane in jabolok. Seveda to še ni dokaz, res je, da se živali v ujetništvu prehranjujejo običajno povsem drugače kot v naravi, kakor da bi se jim spreminil okus.

Tudi naravoslovec Harting se pridružuje temu mnenju. Sam je videl ježa, ki je septembra pobiral odpadlo sadje, in kot dokaz za to hrani jabolko, ki se ga je jež pred njegovimi očmi lotil. Naj pristavimo, da Harting ne verjame v legendo o ježu in njegovem prenašanju sadja.

Tudi drugi naravoslovec pritrjuje Hartingovi trditvi. Potemtakem je le res, da jež pobira vse vrste sadja in celo dolgočasne lesnike. V njegovih skrivanih nosu so našli že do 9 litrov lesnik, ki jih je bodičasti stric pripravil za zimo.

Kakor vsak dan so stali nekega marčnega dne letos štirje tehniki za debelo zaščitno ploščo in na daljavo vodili veliko stružnico. Radioaktivni biseri, platini podobne žlahtne kovine iridija, so prišli v tekaško tovarno Kellog v Houstonu. S stružnico, ki je bila skrita za 2 m visoko ploščo, so tehniki hoteli odpreti svinčeno posodo s smrtonosnimi biseri. Pa se je pripetila majhna nesreča. Najbrž se je zaradi struženja zrak v posodi preveč ogrel in butni z vso silo na dan, ko se je nož stružnice prebil skozi ovoj. Štirje možje tega niso opazili, čeprav se je zrak v trenutku napolnil z drobnimi delci iridija, ki jih je curek vročega zraka zanesel pod strop in čez zaščitno ploščo. Nihče izmed njih ni opazil drobnega, bleščečega prahu, ki se jim je posipal po haljal in okužil vse poslopje. Tudi tovarniški direktor Northway ni stlil, kaj se je zgodilo. Saj so imeli vsak dan opravka z radioaktivnim iridijem, ki so ga potrebovali namesto rentgenskih žarkov za kontrolo težkih kovinskih delov velikih obdelovalnih strojev. Ko pa je prišel direktor domov, je prenesel cel oblak nevarnega prahu še na svojo ženo, 4-letnega sina in celo na psa.

Mesec dni po tem dogodku je šele služajna preiskava pokazala, da je vsa tovarna okužena. Seveda so jo takoj zaprli in pripeljali celo četo strokovnjakov, da bi očistili sledove radioaktivnosti. Tudi direktorjevo hišo so preiskali in ugotovili, da je radioaktivna. Northwayevim ni preostalo nič dru-

V TEXASU ŽIVJO PRVI MARSOVCI

V laboratoriju letalskega oporišča Randolph pri San Antoniu v Texasu živijo v velikih laboratorijskih steklenicah »Marsovci«. Sicer niso ujeti »domačin« sosejnega planeta, ki skrivnostno žari na nočnem nebu, marveč le modeli Marsovega življenja — bakterije iz rdečega puščavskega peska v New Mexicu. S temi bakterijami so trije znanstveniki ameriške šole za letalsko medicino dokazali, da je v pogojih, ki vladajo na Marsu, življenje mogoče.

Te »modele Marsovcev« so nabrali na puščavskih tleh zato, ker danes že vemo, da je površina Marsa zelo suha, skoraj brez vode. Tanka »kapice« polarnega ledu na Marsu dokazujejo, da je na tem planetu komaj toliko vode kot v puščavskih predelih naše Zemlje. Bakterije zemeljskih puščav so tedaj najbolj prikladne za sliko življenja na Marsu.

Te bakterije so s peskom, v katerem so živele, prenesli v posode in jih prepustili umetno ustvarjenim razmeram Marsove površine. Zrak v steklenicah so nadomestili z dušikom pod zelo nizkim tlakom. Po astrofizikalnih rezultatih je namreč v Marsovem ozračju predusem ta plin, ki ima tam gostoto zemeljskega ozračja v višini 18 kilometrov. Razen tega se morajo poskusne marsovske bakterije vsak dan prilagoditi dvema hudima temperaturama skokoma. Iz hladnišnic jih prestavijo naravnost v električno peč, zakaj tudi na Marsu temperatura med dnevom in nočjo niha med 20 stopinjami nad ničlo v vročih popoldnevih in 70 stopinjami mraza ponoči.

Tako so dobili trije rejci marsovskih bakterij Kooistra, dr. R. Mitchell in dr. Strughold »prave« Marsovce. Njihove bakterije ne prenašajo samo razredčenega dušika in sibirskega mraza, — kar bi sicer od bakterij že tako pričakovali — marveč se pod temi skrajnimi življenjskimi pogoji celo razmnožujejo. Tako je dokazano, da je v današnjih razmerah na planetu Marsu življenje mogoče in celo zelo verjetno.

Seveda pa s temi poskusi še ni rešeno vprašanje, če na Marsu res živijo organizmi. Res je, da se večina raziskovalcev ali bolje opazovalcev vse bolj nagiba k prepričanju, da je na Marsu življenje zelo primitivnih oblik. Mogoče živijo tam še vedno ostanke bogatega živalskega in rastlinskega sveta, ki je nekoč gospodovalo na tem planetu, pa se je zanj kolo zgodovine zavrtelo hitreje kot na Zemlji. Vse to pa so seveda le teorije. Za zelene lise na Marsovi površini, ki jih lahko opazujemo z astronomskimi daljnogledi, trdijo, da so površine primitivnega rastlinstva. Za primerjavo so ameriški znanstveniki opazovali sibirsko tundro z velikih višin. Ker bi bila površina Marsa najbrž zelo podobna sibirski stepi, pokriti z lišaji in mahovi, je ta primerjava vsekakor zelo zanimiva. Če vas zanima rezultat, vam lahko povemo, da je primerjava potrdila teorijo o rastlinstvu na Marsu.

Takih dokazov seveda ne gre precejevati. Astronomi so namreč v zadnjem času dokazali, da se te rastlinske lise po Marsu premikajo (če ni le optična prevara) — to pa je lastnost, ki je za zemeljske rastline nekaj čisto posebnega, zlasti še, ker so ti premiki zelo hitri.

Kritiki že na pol sprejete teorije o rastlinstvu na Marsu so s tem dobili nov adut in ugibajo, ali bi utegnile biti potujoče zelene lise le vulkanski dim, ki je zaradi atmosferskih pogojev na Marsu zelenkast. Drugi spet mislijo, da so vzrok premikanja strahotni viharji in vetrovi na Marsovi površini, zakaj nobenega dvoma ni, tako pravijo, da je zelena barva znak življenja, saj imajo na Zemlji celo najnižje živali in najnižje rastline v svojih celicah vsaj sled listnega zelenila.

gega, ko da so pustili opremljeno hišo in obleke in se začasno odselili. Zdaj je vsa Amerika zvedela za skrivnost. Visoki komisar za atomsko energijo je prepovedal Kellogovi družbi uporabo radioaktivnih snovi.

Direktorjevo hišo so medtem očistili in očitno ni nihče v družini pretrpel kakšne škode zaradi atomskega sevanja, celo pes ne, ki je dobil nenadoma radioaktivno dlako. Zgodilo pa se je nekaj drugega: Northwayevi so postali »žrtve« prahu. Nihče se ni upal v njihovo hišo, sosedomi otroci se niso smeli igrati z direktorjevimi sinom, znanci so odklanjali povabila v njegov avto in prav dvomljivo je, če bo Northway sploh lahko prodal svojo hišo, kakor se je odločil.

Ta zgodba, ki se je odigrala v Texasu, je le epizoda iz naše atomske dobe, čeprav je njen zaključek le preveč paničen. Strah pred sevanjem je ukoreninjen skoraj v vsakem človeku, ki je o tem kaj slišal. Toda Američani radi pretiravajo. Na vsakem koraku sveča Geigerjeve števe, po vseh časopisih so slike pravih pošasti v zaščitnih oblekah in neprestani opomini, da živimo v svetu, ki ga zastrupljajo strupi brez duha in okusa. In ti strupi, da so tako močni, da lahko že majhna količina uniči na milijone človeških življenj!

VEČ IN VEČ IZOTOPOV

Delavci v atomskih tovarnah širom po svetu, ki imajo z radioaktivnimi snovmi vsak dan opravka, so se že navadili »strahu«. Zaščitni ukrepi pa so v veliki večini tako popolni, da je nevarnost manjša, kot če bi delavec delal v navadni strojni tovarni. V vsaki teh tovarni so zdaj posebni varnostni organi, ljudje, ki skrbno beležijo vse količine žarkov, s katerimi pridejo delavci v dotik. Če se zdravniku zazdi, da je ta ali oni

DELAVEC V ATOMSKI TOVARNI

že predočijo izpostavljen smrtonosnim žarkom, ga premestijo na oddelček, kjer z žarki nima nobenega stika.

Za meter debelimi betonskimi stenami velikih reaktorjev ostajajo tolikšne količine strupov, da bi lahko z njimi uničili vseh 2.750 milijonov ljudi na našem planetu. Nas seveda te ugotovitve ne motijo, zakaj te odpadke lahko koristno uporabimo. Radijski

UPORABLJAJTE VEDNO LE NAŠO MEDICINSKO ZOBNO PASTO S KLOOROFILOM HYGIEA

Smer: Podgora!

Ko smo 10. IX. slavili petnajsto obletnico Jugoslovanske vojne mornarice, naj nam obudijo v spomin na tiste dni besede predsednika Tita: »Kaj je mogel nuditi Vrhovni štab v materialnem pogledu našim borcem na morju? Ničesar. Izdal je le ukaz, dal navodila in ničesar več. Vse drugo je bilo prepričano ustvarjalni pobudi teh ljudi, junakov, ki so dobesedno goloroki in na lesenih barkah in čolnih šli v borbo proti jeklenim vojnim ladjam italijanskih in kasneje nemških okupatorjev...»

In na drugem mestu: »Niti izraz 'ustanovljena' niti izraz 'formirana' ni točen in ne ustreza točno resnici. Najverneje je, če rečemo, da je 10. septembra 1942 dan začetka porajanja naše vojne mornarice, saj se je kakor vsa naša Armada porajala v trpljenju krvave vojne, porajala iz krvi naših borcev v dneh velike tragedije naših narodov.

Naša mornarica ni šla v boj na ladjah, ker jih ni bilo: bili so le ljudje v Dalmaciji, ki so bili pripravljeni boriti se proti okupatorju s čimerkoli.»

Naš prihod v Podgoro je izzval pravo ljudsko veselje. Ker pa smo se bali represalij, smo takoj začeli iztovarjati, pri čemer nam je pomagalo mlado in staro. V najkrajšem času smo ladji izpraznili, potem pa pripravili vse potrebno za njuno zadnjo pot. Najprej je šla na dno »Maria Angelica«, za njo pa še »Renata Cattolica«. Malo pozneje so naši borci v enotah in bolnišnicah že prejeli svoj delež iz zaplenjenega tovora.

Tistega dne nas sovražnik ni napadel. Vendar je menda komaj dočkal naslednji dan, saj so priletela sovražna letala nad Podgoro, takoj ko se je zdanilo. Začele so padati bombe, kot bi bila Podgora z vsega desetimi hišami pravca Malta. Na to smo bili kajpak pripravljeni: vso našo »floto« smo že ponoči potegnili daleč na suho in jo večje zamaskirali.

Svoje presenečenje in zadržeg je skušal sovražnik potem prikriti s poročilom, da je bombardiranjem uničil partizansko Podgoro. Mi smo se smejali in ni bilo dolgo, ko

se je naš »Pionir« spet pozibal na valovih, napadal sovražne jadrnice in jih še mnogokrat pripeljal zaplenjene na dogovorjene kraje, kjer so čakali naši borci, da bi jih oskrbeli s hrano in drugimi potrebščinami.

Tako je bilo n. pr. proti koncu leta 1942. Tedaj smo nekaj po zaslugi naše obveščevalne službe, nekaj po naših zaslugah navadno že vnaprej vedeli, kdaj bo mimo naših voda plul sovražni konvoj. Tako smo nekega dne dobili od naših obveščevalcev sporočilo, da iz Splita pluje sovražni konvoj, ki so mu dali zaradi večje varnosti oboroženo spremstvo.

Vzlic temu smo se odločili, da ga napademo — ali kot smo rekli (kar se danes nekoliko čudno sliši): pripravili smo se za »kombiniran napad«. Odločeno je namreč bilo, da bosta v napadu sodelovala motorni čoln in čoln na vesla(!).

Kakor navadno, smo vodjo konvoja tudi tokrat pustili mimo, ker smo vedeli, da je najbolj oborožen. Potem smo z dveh smeri odprli močan ogenj iz naših mitraljezov in pušk. Presenečen sovražnik se je razpršil na vse strani, da bi nas zbegal.

Ni se mu posrečilo. Kmalu potem smo zaplenili prvo jadrnico in jo naglo obrnili proti Podgori. Medtem pa se je nadaljeval boj, saj so na naš ožen odgovarjali, posebno močno pa nas je obstreljeval vodja konvoja. Mi seveda nismo odgovarjali vsem hkrati. Napadali smo enega za drugim in drugega za drugim tudi razoroževali. Skoraj bi nam zmanjkalo ljudi, ki naj prevzamejo komando na zaplenjenih ladjah, saj smo jih zaplenili kar šest.

Tokrat so bile vse jadrnice natovorjene s hrano. Podgora je bila seveda spet vsa na nogah, ko smo zapluli v luko, in spet so bili vsi pripravljeno pomagati pri iztovarjanju, saj je bilo jasno, da ne bo dolgo, ko bo napadel sovražnik.

Res se je skoraj pojavila »Sara«, ena bivših jugoslovanskih torpedovk, ki je začela točiti po podgorških hišah, kamenju in ladjah v pristanišču. Naših seveda ni bilo v mestu, tako da so nam z močnim ognjem le prihranili delo: potopili so lastne ladje, ki smo jim jih malo prej zaplenili.

NEMOČNI VELIKANI

Enota Prvega mornariškega odreda je konec leta 1942 med Metkovićem in Dračnicami napadla večji sovražni konvoj, ki je plul v varstvu vojnih ladij. Italijanska obveščevalna služba je po tem dogovoru, ki je okupatorje močno vznemirilo, poskušala zbrati kar največ podatkov o partizanskih enotah, oborožitvi itd., da bi se kaj podobnega ne zgodilo več.

Informacije, ki so jih zbrali, pomenijo danes prav gotovo zanimiv dokument o moči in organiziranosti partizanske mornarice prav v tistih letih, ki so pomenili nekakšen višek okupatorjeve moči. Poglejmo zato, kaj je zapisal italijanski obveščevalcem eden izmed komandantov italijanskih ladij, ki so jih ujeli in zaplenili partizani, potem ko so ga izpustili domov.

»Ko so partizani tako (kako, o tem pripoveduje naš zapisnik pod naslovom »Smer: Podgora!« — op. ur.) prevzeli komando, smo zapluli v Dračnice, kjer je bil namesto noma možen most. Ko smo pristali ob mostičku, so prišli na ladjo novi partizani (v pristanišču jih je bilo okrog tri sto), ki so prej kot v pol ure ladjo iztovorili. Štirje partizani so me potem prisilili, da sem šel z njimi v Podgoro.

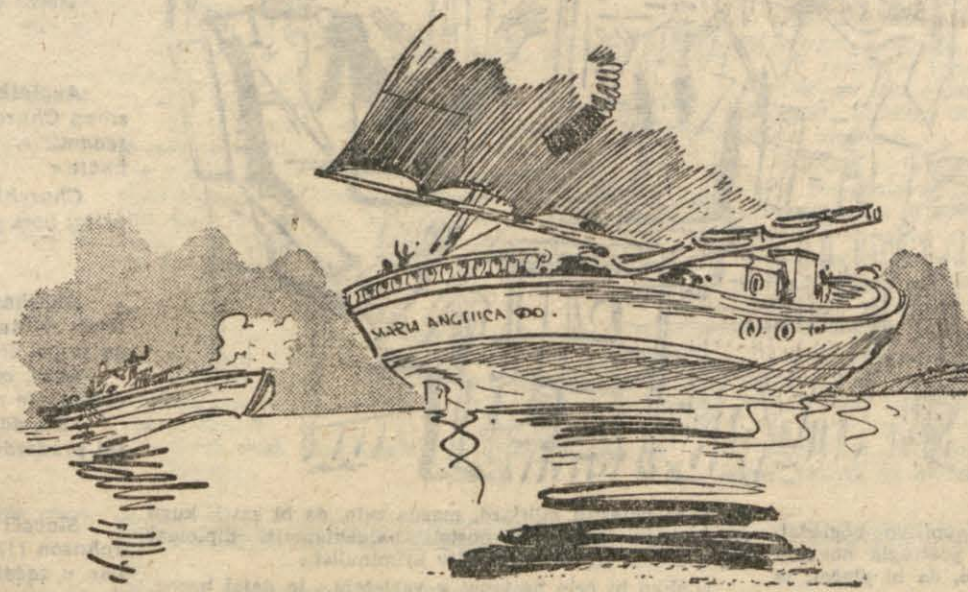
V Dračnicah sem opazil tri, štiri leute, podobne tistemu, ki nas je ustavil. Vsi so bili prebarvani s sivomodro barvo in vzdržali palube obloženi z vrečami peska. V Podgori sem videl še pet takih čolnov.

Prvega januarja okrog 12. ure smo slišali plat zvona, ki so z njo partizani opozarjali, naj se ljudje skrijejo, ker so opazili italijanske vojne ladje. Nekaj pozneje smo zaslišali bobnenje topov.

Okrog 15. ure je ogenj ponehal... Zvečer smo morali ponovno v zaklonišče. Druga januarja sem hotel na svojo ladjo, toda straža me je zavrnila, češ da bodo ladjo potopili, oziroma da bo o tem odločila komanda partizanske mornarice. Obupani sem odšel v neko gostinico in začel piti žganje, dokler nista prišla pome dvi gornarja v mornariških uniformah in z rdečo zvezdo na kapa...»

Organiziranost partizanske mornarice je vedno bolj presenečala okupatorja. Naposled so se poskušali ubraniti iznenadenj s posebnimi »protipartizanskimi ladjami«. Toda zaman...

Niso se ustavili. Znova smo začeli streljati, dokler ni prva jadrnica spremenila svoje smeri in se obrnila proti nam. Ko smo pri-

stali bok ob boku, smo s »Pionirja« poskakali na palubo sovražne ladje in prevzeli komando. Staro posadko smo spravili v podpalube, potem pa napadli še zadnjo jadrnico in jo zaplenili na podoben način.

Seveda nas je skominalo, da bi zaplenili še ostale štiri. Toda bolje je bilo držati vrabca v roki... Razen tega so se ostali že precej oddaljili od nas.

Spremenili smo kurz. Z zaplenjenimi jadrnicami smo se začeli obračati proti Podgori.

Prav tedaj pa se je zgodilo tisto, kar nas je skoraj pognalo v obup. Iznemena smo namreč zaslišali letalo, ki je priletelo iz Splita in začelo spremljati konvoj na zadnjem delu poti. Ugibali smo, ali so ga poklicali s prvih jadrnic. Vedeli pa smo, da je nekaj treba ukreniti.

In res. Se preden je sovražnik utegnil kaj opaziti, smo zopet spreminili kurz in pluli za ostalimi štirimi ladjami proti Splitu. Nekaj hipov potem je bilo nad nami že sovražno letalo. Zaokrožilo je enkrat, zaokrožilo drugič. Potem se spustilo nizko nad nas.

Laško si mislite, kako smo se počutili in kako radi bi vedeli v tistih neznanstveno dolgih trenutkih, ali so sovražni letalci karkoli opazili, ali nas bodo napadli, ali pa nemara celo spremljali naprej ter nas poskušali prisiliti, da gremo v partizansko Podgoro plovemo v Split.

Rešilo nas je naključje. Ali pa nemara to, da smo imeli premalo časa... Ko smo namreč zaplenili obe ladji, nihče od nas niti pomislil ni, da bi sneli sovražne zastave. Ali pa se nam ni zdelo važno, saj od sreče nismo vedeli, kaj bi. Sovražnemu letalcu pa je bilo dovolj, da je zastavi opazil. Se nekajkrat je poletel nad nami, potem pa izgubil v modrino.

Koliko veselja je bilo v glasu, ki je zapovedal spremembo kurza: »Smer Podgora!« Menda so še motorji — za naše uho seveda — bolj veselo peli kot dotlej. Kako tudi ne, saj je bilo na prvi jadrnici kakršnih šest vagonov južnega sadja od fig do banan, medtem ko je bila druga jadrnica naložena z različnim gradbenim materialom.

Eden na štiri

Med mnogimi oboroženimi ribičskimi ladjami, ki so se oventale s slavo v boju proti modernim sovražnim vojnim ladjam, je tudi oborožena ladja »Kornat«.

Preden je »Kornat« začel loviti sovražnika, je bil tunolovka. Po kapitulaciji Italije pa so ga oborožili s 40-milimetrskim topom, s 3 težkimi »Bredami«, z 2-cevovnim mitraljezom tipa »Liberator«, krog in krog ladje pa so naložili vreče s peskom. 18 pogumnih mornarjev je potem križarilo in napadalo po ukazih IV. obalnega sektorja.

Zadnji dan maja 1944. leta je »Kornat« vozil s polno hitrostjo proti Dugemu otoku. Tam so se namreč izkrcali Nemci in za vsako ceno je bilo treba oskrbeti s hrano enote II. pomorskega obalnega sektorja. Seveda je bila potrebna previdnost. Komandant je zato izbral smer Vis-Jabuka, 15 milj južno od Dugega otoka in okrog sedmih zjutraj so zapluli v mali zaliv Lopate. Tam so ga že čakale naše enote in naloga je bila izpolnjena.

Ko je padel mrz, je potem kamufilirani »Kornat« izplul proti Visu. Tedaj je stražar kakšnih 20 milj južno od svetilnika Blitvenica iznenada opazil siluete dveh ladij v mesečni noči. Ladijska ura na »Kornatu« je kazala 01.45.

»Vsi smo mislili, da sta zavezniški ladji,« pripoveduje sedaj mornar Drago Trojković. »Tako smo dali dogovorjene znake. Niso odgovorili. Ponovili smo jih drugič in tretjič. Spet nič. Ne smete misliti, da nas je vznemirilo.

Cesto se je namreč dogajalo, da nam zavezniški, najbrž iz previdnosti, niso takoj odgovorili.

Neznani ladji sta se vedno bolj približevali »Kornatu«. Ena izmed njih se je ustavila na 50 do 60 metrov od ladje, druga, nekakšen borbeni čoln, pa je plula naravnost naprej in se približala »Kornatu« z desnega boka.

»Partisan Jugoslav!« so kričali mornarji na »Kornatu«, prepričani, da so se srečali z Angličji.

»O kej,« so jim odgovorili z neznane ladje. Ze so bili tik ob boku in vrgli krmino vez na »Kornat«.

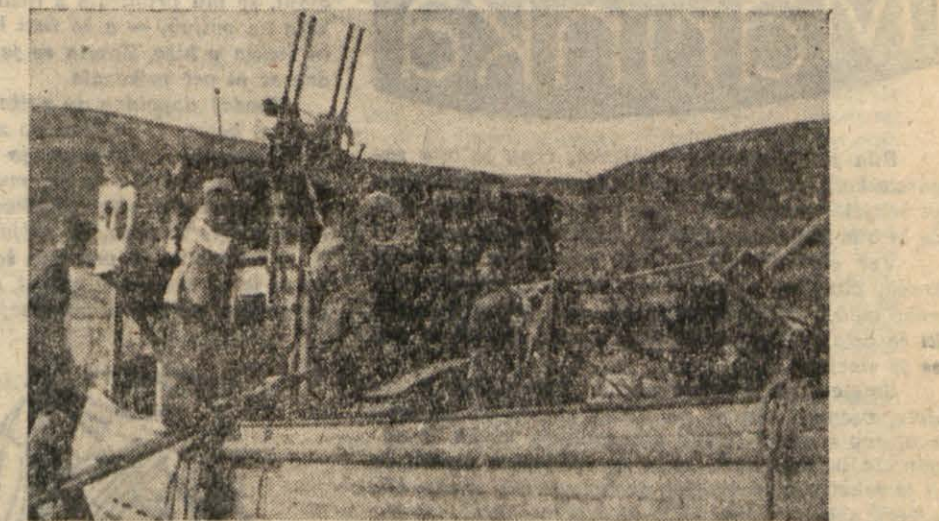
»Zagrabil smo vrvi,« pripoveduje Drago Trojković, »in se privezali. Ker pa na prednjem delu še niso vrgli vrvi, so tuji vrgli kljuko in vlekli prednji del »Kornata« ob svojo ladjo. Istočasno sta dva mornarja skočila na »Kornat«. Eden je stekel proti komandnem mostu, drugi pa je skočil k

V pekanskem ognju se je »Kornat« oddaljal kakšnih 80 metrov. Boj pa ni poenjal. Sele ob 02.30 je sovražnik prenehal streljati in izgubil na obzorju. »Kornat« pa je plul s polno paro naprej v bojni pripravljenosti. Previjali so ranjence, nosili izpod polubja novo municijo in polnili okvire. Nihče ni niti pomislil, da bi legel, saj skoraj ni bilo mogoče verjeti, da bi sovražnik spustil plen, ki ga je skoraj že držal v roki.

Niso se zmotili.

»Ko sta kazala na ladijski uri kazala 03.15, smo zaslišali bobnenje ladijskih motorjev z vseh štirih strani. Štiri sovražne ladje so vozile proti »Kornatu« z očitno namero, da ga obkolijo in zaplenijo. Nismo izgubljali časa. Streljali smo kot za stavo, zdej na eno, zdej na drugo ladjo, da se nam ne bi moge približati. Ni trajalo dolgo, ko so se sovražne ladje spet umaknile.

Na vzhodu je že rdeča urja ko se

Marsal Tito je leta 1944 obiskal eno izmed prvih ladij Jugoslovanske vojne mornarice

mitraljezu »Breda« in ga uperil proti komandantovi kabini.

Nemci niso spreletelo kakor blisk. Nekateri smo obstali kakor ukopani, saj je bil položaj več kot kritičen.

Kdo ve, kako bi se stvar iztekla, če ne bi bil mitraljez, ki ga je zagrabil Nemeč, zataknen in če bi nemški mornar bolje poznal razna orožja. Tako pa se ni znašel.

Vse se je zgodilo v nekaj trenutkih. Nekdo je planil nadenj, drugače so v istem hipu potokli.

Oster ukaz komandanta Joze je preglašil brnenje ladijskega motorja: »Ladja v boj! — Ogenj!»

Joze se je pognal na komandni most: »Z vso hitrostjo naprej!»

Vsi so bili v hipu na borbenih mestih. Eden naših je presekal vrvi in že so se oddaljili od nemške ladje.

»Užgali so po nas in dvajset ranil z enim samim rafalom. Tudi jaz sem jo skupil v stegno. Toda to nas je tedaj kaj malo motilo. Užgali smo nazaj in sprejeli borbo. Komandant Josip Dundov je skakal od ranjence do ranjence, pomagal, obvezoval in spodbujal. Jaz sem spet vstal in začel streljati s topom.»

»Kornat« s polno brzino vedno bolj približevalo Visu. In tedaj so se ponovno prikazale vse štiri ladje. Niso in niso se mogli spriznati, da ne morejo premagati oboroženega ribičkega čolna.

Topovi in mitraljezi na »Kornatu« so zopet tolkli in odgovarjali na ogenj z vseh štirih sovražnih ladij. Boj je divjal z vso silo, dokler ni na eni izmed sovražnih ladij buhnil plamen. Ladja je takoj prekinila ogenj in dvignila rdeči signal za pomoč. Tako so prenehali streljati tudi na ostalih treh sovražnih ladjah in hiteli pomagati.

»Se enkrat so zalajali naši mitraljezi, potem pa smo jo ubrali naprej proti Visu. Dانی se je, ko smo ugledali obalo Visa. Ko smo zapluli v luko, so nas po zaslugi našega radiotelegrafista že čakali bolničarji, z njimi pa množica borcev, ki so nas navdušeno pozdravljali.»

Z ranjenimi mornarji pa je moral na okrevanje tudi »Kornat«. Toda ni minilo 20 dni, ko je bil spet na morju.

Mate Ljubid

LE JEZI SE!
ZAKAJ PA ME
NISI UBOGAL?

KUPIL BI SI PISALNI TRAK ZNAMKE
XERO PA BI TI BILO PISANJE
UŽITEK...

Christy in Lane verjmeta tudi, da jež prenaša različne reči na svojem hrbtu. Njegovo ležišče je navadno kup suhega lista in to listje je večinoma tako preluknjano z bodicami, da tega ne kaže pripisati samo slučajju. Tudi drugi pišejo, da je jež pozimi v brlogu, pokrit s centimeter debelo odejo lista, ki se je tako globoko nabodlo na bodice, kot bi se žival namenoma valjala po njem. Povsem zanesljivo je tudi to, da je jež v boju s podgano uporabljal bodice za napadalno orožje.

Naravoslovec Knight je imel udomačenega ježa, ki ga je hranil predvsem s hrošči. Kadar mu jih je naložil, mu jih je položil pred gobček. Jež je dva tri brž pohrustal, nato pa se je povaljal po preostalih, kot bi si jih hotel spraviti še za malico.

Zakaj je to ugibanje sploh tako težko razčistiti? Odgovora sta predvsem dva: jež je nočna žival in se podnevi le redkokdaj pokaze. Razen tega je tudi zelo plašen in nima rad radovednežev dni svojih opravilih.

Preberimo zdaj še nekaj izjav ljudi, ki so ježa opazovali. Anglež Warner piše: »Prav dobro se še spominjam, da sem v svojem sadovnjaku v Oxfordshiru pred leti naletel na več ježev. Dva izmed njih sta imela nabodeni več jabolk. Očitno sta se valjala pod drečevjem, kjer je bilo jabolk na kupe. Seveda pa je valjala pod drečevjem, kjer je imela nedvomno svoj brlog.»

Celo Charles Darwin se je vmešal v »ježev« boj na osnovi doživljaja svojega prijatelja Gisberta. Gisbert je trdil, da je na svojem službovanju v Španiji mnogokrat naletel na ježe, ki so imeli na bodicah najmanj po ducat jagod.

sadovnjakih. Sicer jih niso znašli na kup, vendar se je vsak jež globoko zavalil na hrbet, brž ko je našel primerno jabolko, in to svojo umestnjo toliko časa ponavljal, da je imel hrbet poln. Nato je stekel v skrivališče v zidu in se prej kot v petih minutah tovora vrnil. Kot da bi vedel, kje je prenehal z delom, je iskal v travi in si še enkrat naložil sladko breme na bodičasti hrbet. Opazovalci so mu drugič sledili do luknje, vendar se je medtem že urno otreasal sadežev.

Naravoslovci, ki trdijo, da nosi jež sadje domov na hrbtu, pogostokrat menijo, da so sadeži namenjeni predvsem ježevemu naraščanju, saj ima jež — za razliko od večine ostalih evropskih sesalcev — mladiče jeseni, to je v času, ko jabolka odpadajo z drejva.

Če že verjamemo, da jež tako nabira sadje, pa se vprašamo še, kako si te sadeže otrese s hrbita.

Nekaj je vsekakor gotovo: odrasel jež je le malokdaj težji kot poldrugi kilogram. Ker se ta teža le deloma prenese na en sam sadež, bodice najbrž ne prodrejo posebno globoko. Najbrž otrese sadeže že z rahlim sunkom proti steni svoje šrambe.

To bi bili na kratko dokazi o resničnosti stare zgodbe o ježu in sadju. Če je fotografija, ki je vzbudila pozornost naravoslovca Laneja, originalna, mora biti zadosten dokaz za resničnost starih pripovedk. Vendar so že te pripovedke same dovolj zanimive, da jih uvrstimo v naravoslovje.

Lane navaja za zaključek vseh dokazov in protidokazov še besede za zoologijo pomembnega učenjaka dr. Gudgerja, ki je leta 1929 ugotovil, da so razpite zgodbe o ribah, ki padajo z neba, resnične, in ki je v znani angleški reviji zapisal: »Po dolgoletnem proučevanju živali, posebno njihovoga obnašanja, sem ugotovil, da utegnejo biti še tako nenavadna in nepričakovana početja živali resnična. Spridjo tega si danes ne upam nobenih poročil (če niso fizično nemogoča) vreči kar tako v koš. V vseh takšnih primerih je seveda pametno in celo potrebno dvomiti, zlasti če zato, da si ogradimo področje možnosti.»

Mogoče se vam zgodba o ježu in sadju ne zdi preveč zanimiva, v naravoslovnih krogih pa je dvignila ogromno prahu. Toda, če že zgodba ni zanimiva, je tembolj zanimivo navedenje, s katerim se naravoslovci lotevajo odkrivanja tudi najmanjših skrivnosti.

Majhen potopitev

O Erichu Kästnerju, avtorju te zgodbe in romana „Ukradena miniatūra“, ki bo izhajal v našem listu, beri članek v prihodnji številki na 5. strani.

Mintzlaff je počasi postavil podstavek na tla, se naslonil na svetlo rezasto naslonjalo stola, povsili trepalnice in pogledal v drobne prijetne oblike, ki so se na pestri otroški balončki na notranjem nebesu.

„Ti bi moral večkrat potovati,“ je rekel sam pri sebi. „Ne iz zemljepisnih razlogov; ne zavoljo razgledov, ledenikov, slikarskih galerij, podzemeljskih jam s kapniki in viteških gradov. Moral bi večkrat potovati, da bi te včasih ne bilo doma. Samo na potovanju ima človek občutek pravičnega očaranja. Samo tujec je osamljen in vesel hkrati.“

Ni mu bilo povsem jasno, ali velja ta nekoliko romantična razlaga potovanja samo za ljudi, ki bi, kakor on, pravzaprav rajši ostali doma; trenutno ga tudi ni prav nič mikalo, da bi prišel zadevi do dna.

Namesto tega je ogledoval domače opremljeno čajno sobo, v kateri je sedel že deset minut, potem je pa pogledal skoz okenske šipe in priznavajoče prikimal; zunaj je namreč mirno snežilo, on pa je že od otroških let ljubil plavajoči beli čarni balet snežink, ko da ga že od začetka plešejo njemu na ljubo.

Ah, in nihče ga ni mogel v tem mestu, kjer ga nihče ni poznal, potepeljati po rami in mu, pa naj bo pameten ali neumen, sporočiti nepotrebne novice. Bilo mu je tako prijetno, da bi kar sam zapel v zboru. Veselo je privzdignil obrvi. „Rubrika rimska ena,“ mu je šinila v glavo misel. „Duševno dejansko stanje: človek v naravni skladnosti z lastno usodo in svojo okolico. Odgovor notranjega glasu: razpoloženje spremenjeno v skladu s temperamento ter globino in trajanjem občutkov; vsa vedra razpoloženja od blaženosti do zadovoljstva moža; ničla, kakor v vseh predalčkih Mintzlaffovega sistema, nemarnost. Umetniški odgovor: apolonska drža in harmonično delo, od himničnega do idiličnega.“

Z ironičnim nasmehom je segel v notranji žep svojega suknjaka in potegnil iz njega nekaj, kar je bilo podobno večkrat preganjenemu načrtu mesta. V resnici pa se ve ne bil načrt, razen če bi mogel človek istovetiti duše z mesti. Ne, bila je Mintzlaffova shema, in to pomeni: sistem, v katerem sta bila lestevica človeških razpoloženj in spekter določenih umetniških kategorij — kakor na primer tragičnosti, komičnosti, satiričnosti, humorja — medsebojno pravokotno in pregledno razporejena. Vse skupaj je bilo, če hočete, podnebna in vremenska karta važnejših estetskih osnovnih pojmov; in gospod zabitež, kakor se je Mintzlaff sam imenoval, je včasih, v okviru dopustnega, iz tega povzel kako korist.

Esteti so čudni ljudje. Ti ljudje ljubijo umetnost in red in zato vnašajo red v umetnost. Kulture se lotevajo tako, kakor se je Linné svoj čas lotil rož in dreves. Takšnim fanatikom reda pa bi stožili veliko krivico, če bi jih imeli za pedante. Ne, ti ljudje poznajo praskravnost, red ustvarjajoče dejavnosti, in ta se glasi: kdor ustvarja red, ustvarja.

Kdor ustvarja red, dobi vpogled v medsebojno povezanost in v pomen predmetov. Vtem ko ureja mnogoterost, odkriva njene zakone. Dognanja se kristalizirajo v spoznanje in le-to dostikrat rodi presenetljiva, še povsem neznanova spoznanja, do katerih bi se človek zgolj z iskanjem nikoli ne mogel dokopati.

No, takšen čudak je bil gospod Mintzlaff, duhovni oče mintzlaffske sheme. Človek mu tega ne bi prisodil. Njegova zunanost ni nič kaj ustrezala predstavi, ki si jo nehotе ustvaršil o umetnostnem izvedencu. Mnogo bolj je bil podoben melanholično navdahnjenemu hokejistu na ledu.

Pred pičilima dvema urama je prispel v München, kovečke je spravil v hotelsko sobo, drugi dan pa je hotel prek Stuttgarta in Zürichu nadaljevati pot, katere cilj je bil Davos.

V Münchenu mu je bilo všeč zlasti to, da skoraj nikogar ni poznal. Kot študent je tri dni hodil po münchenskih muzejih. Pozneje, ko mu je bilo trideset let, mu je go med tridnevним bivanjem v tem mestu popihalo z nekimi ogleme slikarjem prekrasno in neumno dekle, nekakšna nevesta, in oba sta tega kakor tudi pozneje storjene korake še bridko obžalovala. Bolj Mintzlaff Mün-

CENE GABER:

Bila je nasmejana črnolaska; črna je bila zagorela koža, črne oči in loki nad njimi. O črnolaskah je sanjal nekoč, a ne o taki: rad bi jo imel, tudi če bi bila plavalasa! Bila je prijetnejša od sanj.

Vse okrog nju je bilo zeleno; temna zrela trava, gozd za njima, z algami preprežena voda, nebo med backi oblakov, urba sredi struge in voda, ki je drla čez jez; ta je enakomerno šumel in ona se je smejala.

Smejala se je neprenehoma. Vsemu, kar je videla, vsemu, kar ji je rekel. Karu, ki je lovil svoj rep v senci lesene ute, muham, ki jih je odganjala in jablanam, ki so se ujkale v sapici; če ji je rekel: »Mari, kakšno drobno roko imaš!« ali: »Mari, nehaš! Preveč si že kadila!« — vse je zavila v svoj smeh in vse je v njem postalo lepo, enkratno.

Ure so tekle prehitro, dnevi so minevali. Navadil se je nasmejanih ust in vedel, da mu bo pusto brez njih. Povedal ji je. Smejala se mu je in si jih zakrivala s tptocem.

Smejala se je z vsem obrazom; z licem in očmi, z noskom in brado. Navadil se je tega žarečega obraza in vedel, da mu bo prazno brez njega. Povedal ji je tudi to. Smejala se mu je in si ga zagrinjala z lasmi.

Ko sta ure in ure ležala v travi in se smejala nebu in botru soncu, jo je na skrivaj pogledoval in se čutil: tudi njeno mlado telo je bilo polno smeha! Od vratu do končkov prstov — vse je bilo prepojeno z nalezljivo veselostjo! Ni si mogel misliti, kako bi poslej živel brez tega. Tudi to ji je povedal. Smejala se mu je in se zavila v kopalni plašč.

Tisto noč je malo spal. Zbudil se je pred polnočjo in si na glas rekel: »Rad jo imam!« Podnevi bi si ne upal priznati — ponoči se je videl razločno kot v zrcalu! Brez nje zanj ni sreče, ni življenja, ki bi bilo vredno imena. Napraviti mora križ čez vse in zaživeti ob njej.

Drugače dne sta spet ležala ob jez. Dostikrat

chena ni poznal. Tako je lahko danes prvi dan svojega potovanja tisto mirno potopitev v anonimnost užival prav do srca.

Spet se je udobno zleknil v naslonjač. Zunaj je še zmerom snežilo. Nebo je potresalo s sladkorjem klobuke dam in gospodov v Brienner Strasse, ko da niso pokrivala, marveč kandirano sadje.

Tedaj pa! Nekemu častiljivemu pešcu je s sladkorjem potresena melona odletela z glave. Mar je imel veter appetit? Pešec je zdiral za njo. Kaj če bi zdaj po mnogih povsem nehotenih skokih klobuk spet našel in če bi moral ugotoviti, da mu je neznanu bitje odgrinilo kos krajevca?

Mintzlaff je iztegnil noge. Kako lepo, kako skrivnostno lepo je bilo življenje, je čutil pač šele potem, ko je zvedel, kako tegobno, kako nezrečeno tegobno je bilo taisto življenje.

Tedaj je nekdo prisedel k Mintzlaffovi mizi. Kot nalašč v tako jasnovidnem trenutku! Bil je mož, lep ko omara, z lakasto črnimi, nazaj počesanimi lasmi in enimi tistih nekoliko preveč elegantnih brk, ki jih vidi človek najprej v Južni Ameriki ali v filmu.

Mintzlaff je naglo segel po mintzlaffski shemi, jo zvil in skrbno skrivil v notranji žep svojega suknjaka. Sklenil je po ovinkih zapustiti čajno sobo.

Kazno je bilo, da tujec niti ne slutiti, da ga moti. Narobil je nekaj pijače, si podgrnil brado, ogledoval manikirane nohte, frknil prašek s svoje povsem nove obleke in nekaj časa zamišljeno sedel. Potem se je sklonil čez mizo in vprašal: »Ali imate zrcalo?«

Mintzlaff je odkimal in odgovoril po nepotrebnem glasno: »Ne!«

»Škoda,« je dejal tujec. »Vedeti morate, da sem imel še pred pol ure čudovito lepo brado. Brivec pa se je spoteakni obno; in dekle, ki mi je striglo nohte, je celo menilo, da sem grd, ker jo nosim.«

Mintzlaff je molčal in nehotе pomislil: »Na tem se za zdaj ni še prav nič spremenilo.«

Tedaj se je tujec zasmel. Umetnostni izvedenec ga je nezaupljivo pogledal. Tisti hip je pristopila natakarka in postregla novemu gostu. Preden je Mintzlaff izrazil željo, da bi plačal, je odhitela naprej.

Tujec je napravil požirek, se obrnil k užaljenemu sosedu in vprašal prijazno: »Oprostite, da sem se zasmel. Za vsak primer se mi zdaj umestno, da vam pravočasno povem, da znam brati misli.«

Mintzlaff je prvikat pogledal neznanu naravnost v obraz in zardel. Mož je imel velike, krasne oči; oči, ki jim pogled zlepa ni bil kos. Mintzlaff je bil v zadregi. »Brati misli je sila nedostojen talent,« je pomislil.

Tedaj je tujec odgovoril, ko da sosed teh besed ni samo mislil, ampak tudi glasno in razločno izgovoril: »Saj imate delno prav. Toda o talentu, ki ga človek ima, lahko misli, kar hoče — ima ga pač. Ni ga moč zavreči ne sežgati ne podariti. Talent ni brada.«

Mintzlaffu je bilo sila grozljivo pri srcu. Kakšen človek pa je to? Od kod prihaja? Kaj je tako jasnovidna telepatija sploh možna? In povrh še med docela neznanimi ljudmi? Najbolje bi bilo kar moč hitro plačati in jo popihati!

»Ostanite,« je rekel tujec. »Misel, da sem vas pregnal, bi mi bila zelo neprijetna. Ostanite! Bodite tako prijazni.«

Ne da bi počakal na odgovor, je nadaljeval: »Dovolite, da se vam predstavim: Lamotte. Baron Lamotte.«

Mintzlaff se je priklonil in se mu predstavil. »Pravzaprav je neumno odpreti usta,« je pomislil medtem. »Saj

so njene nasmejane oči obstale na njem in izpravevale. Povedal ji je, kar mu je zakrila noč: da jo ljubi, da mu pomeni srečo in polnost življenja, da bo storil vse, prav vse, da si pridobi njeno ljubezen. Gledala ga je v oči in se mu smejala. Potem se je nagnila čisto k njemu, vzela njegov obraz v dlani, se mu približala z razprtimi usti, kot bi čakala na poljub, — a še tisti hip je skočila pokonci in stekla v hišo. Zaprla se je v svojo sobico. Tega dne se ni več prikazala.

Zgodaj dopoldne je prišel po slovo. Stala sta v senci bezga, ki je dišal po zrelih jagodah. Ko mu je nasmejana dala roko, jo je prižehl nase in jo poljubil. Izvila mu jo je, mu s prsti zakrila usta in se zasmejala: »Norček! Pamet imej! Pomisli, da imaš otroke in ženo, ki te ljubi!«

Zastrmel se je vanjo in šele takrat opazil: njen smeh je bil sončen in odkrit, a oči so bile nabrekle, obrobljene z rdečimi kolobarji.

Zardnil ji je k nogam, ji močil roke s poljubni in ječlal: »Mari! Oprosti mi! Nisem vedel, res nisem vedel. Misem si upal niti misliti! Bil sem slep...«

Počevala je k njemu in ga mehko poljubila: »O, ko bi se dalo v en poljub raztopiti vse življenje! — Misliš, norček, da nama bo zdaj laže pozabiti?« Zasmejala se je in zbežala.

in je več videl. Ilustriral avtor

tako ve, kaj hočem reči, preden se človek potruditi in sproži zvočne valove.«

Baron Lamotte je prikimal in menil zamišljeno: »In vendar je odgovor, pri katerem samo en človek odpre usta, nekoliko nesmiselna zadeva. Razen tega pa takšen dvogovor v javnem lokalu seve vzbudi pozornost. In odkrito rečeno, nikakor ne bi hotel, da bi ljudje zvedeli za moj, da se izrazim skladno z vašo mislijo, nedostojni talent.«

Za hip je obmolknil. »Hoteli ste nekaj misliti,« je rekel. »Kar mirno povejte.«

»Nekaj bi vas rad vprašal.«

»Prosim.«

»Ali sem izredno telepatičen medij, ne da bi to vedel?«

»Ne, gospod moj.«

»Če se torej vaš talent res pred nobenim človekom ne ustavi...«

»Pred nobenim, gospod moj.«

Mintzlaff se je prijel za glavo. »Neverjetno! In tiše je nadaljeval: »To je nekaj presenetljivega! Saj bi lahko v kratkem postali gospodar borz vsega sveta, morda zato,

da bi se polastili milijard, morda zato, da bi zatrli kugo špekulacije. Lahko bi postali najgenialnejši diplomat svoje dežele ali pa nezmotljiv kriminalist.«

»Lahko bi celo nastopal v varietetu,« je dejal baron. »Vem. Toda tega nočem storiti. Zdi se mi nepomembno, da bi iz tega, kar drugi v strahu zamoče, koval dobiček. Razen tega pa imam že tako preveč denarja in premalo častihlepa. Tudi nepremičnine imam; jezera, gozdove in živali. Niti dolgočasje me torej ne bi moglo pripraviti do tega, da bi postal genij, milijarder ali še kaj slabšega.«

Smeje se je ozrl na svojega zbežanega sosedu.

Mintzlaff, ki se je že spet čutil rentgeniziranega, je v zadregi skomizgnil z rameni.

Lamotte je veselo pomežiknil z desnim očesom. »Saj so menda še drugi razlogi, da človek dela, ne samo beg pred dolgočasjem. Nedvomno, gospod moj. Toda ne spominjam se, da bi bil rekel, da sem notoričen lenuh. Ali pa sem morda to mislil?« Požugal mi je s kazalcem. »Kaj ste se že naučili od mene brati misli?«

»To je res strašno,« je odgovoril Mintzlaff. »Vpričo vas bi se moral človek iz gole vjudnosti odvaditi misliti. Ali pa bi moral že znati lagati, vtem ko misli — toda to je nemogoče.«

»Tako nepopolni smo ljudje,« je menil baron. »Toda kazno je bilo, da si tega ne jemlje preveč k srcu. In iz nepopolnosti naj bi koval dobiček?« je vprašal. »Človek nikoli ne bi smel gledati skozi luknjice v ključavnicah, tudi ne, če so v praznih ali slabo opremljenih glavah. — Razen v lažno zabavo. V tem oziru imate prav! In zasmel se je tako, da je sosedu upadel ves pogum.«

Mintzlaff je plaho pritrdil. »Oprostite, gospod baron, je dejal potem, »vi ste prvi človek, ki sem mu predlagal, naj se na nemoralen način pomaga naprej.«

»No, no!« Baron Lamotte je ročice vzdignil obe roki. »Nikar ne pretiravajte! Saj se ni treba opravičevati. Odkril sem vam skrivnost in vaša domišljija se je poigrala z vami — to je povsem naravno. Za hip je obmolknil, potem pa se je sklonil naprej in vprašal tiho: »Ali vidite moža v zelenem lovskem jopiču?«

»Seveda.«

»Ali ste slučajno slišali, kaj je ta cigan pravkar mislil?«

Se preden je mogel Mintzlaff odgovoriti, je sosed sam nad seboj zmajal z glavo. »Oprostite, čisto sem pozabil, da vi sploh... Tu sedi torej mož v zelenem jopiču s košenimi gumbi pohlevno pri sosednji mizi, pogleduje ko prezdaj razcvetela vijolica in bo hotel iz svojega sosedu še nocoj iztisniti dvajset tisoč mark.«

»Njegovega sosedu bi morali obvestiti o tem,« je menil Mintzlaff.

»Je že prepozno,« je dejal Lamotte in se mimogrede ozrl na nymphenburško vazo, ki je stala, napolnjena s planinskimi cvetjem, na sosednji mizi.

»Prepozno?«

»Da. Mož to že ve. Povedala mu je žena moža v zelenem jopiču. Aha, prava rdečelaska. Baron se je prizanesljivo nasmehnul. »Može so komični. Vtem ko se medsebojno zgrabijo za vrat, misli eden na to, kakšne barve so lasje žene drugega.«

Mintzlaff je obmolknil. Na medočju se mu je prikazala navpična guba, ozka in globoka ko sabljaška brazgotina.

»Stoj!« je dejal baron nenadoma. »Pazite, gospod moj! Brž mislite kaj drugega! Nikakor se ne bi hotel vmešavati v vaše trenutne misli.«

Umetnostni izvedenec se je zdrznil. In vitka dama z imenom Hedwiga, ki je bila pravkar, lepa in naga, zaplavala skozi njegovo notranje življenje, je prestrašeno izginila v nedostopni dimenziji, ko da jo je pregnal čarovnik s čarobno palico. In iz strahu, da bi se utegnila mlada dama, po možnosti še zmerom naga, znova prikazati za oblakom podzavesti, ne da bi slutiti, da je mislil nanjo tudi povsem tuj človek, je začel Mintzlaff v misli napeto množiti trinajst z dve, tri štiri... 13, 26, 39, 52, 65, 88...

»Napačno,« je rekel baron. »78! Obrnil je glavo in privzdignil obrvi. Mož pri sosednji mizi sta bila vstala. K njima je pristopila elegantna dama visoke postave in jima segla v roko.«

»Res je rdečelaska!« je zaspetal Mintzlaff.

»Toda barva njenih las ni naravna,« je menil baron brezbržno. »Čprav njer ljubček misli tako. Vidite, da človek tudi iz misli ne zve zmerom resnice.«

Trije gostje pri sosednji mizi so bili sedli in zdaj so se tiho pomenkovali in prijazno smehljali. Mož v zelenem jopiču je rahlo položil roko na laket svoje žene. Drugi mož ji je ponudil cigaretnico in ji spretno prižgal cigareto; in pri tem sta si bežno in očitno povsem običajno pogledala v oči.

»Imenitni komedijanti,« je zamrmral baron. »Umetniki laži. Človek s težavo sledi njihovim nevidnim umetnjam. Ne smete pozabiti, gospod moj, da ti trije sicer po vrsti govore, hkrati pa tudi mislijo.«

»Gospod igra poker brez kart,« je menil Mintzlaff.

»In igrajo za preklicano velike vsote,« je pripomnil Lamotte. »Za obstoj; eden med njimi za glavo.«

Mintzlaff se je napeto ozrl na sosedno mizo. Če bi nenadoma odgnil nevidne zastore izpred teh glav, je pomislil, in če bi si ti ljudje lahko »ogledali v glave, kakor skoz nezastrita okna v grozljive sobe, samo eno minuto, potem pa bi se zavese enako hipoma spet zgrnile — kaj neki bi se zgodilo? Ali bi moža in žena vrgli nevidne karte proč, ko da jim je plamen nenadoma obrazil gole roke?«

»Vaše želje so nevarne, gospod moj,« je rekel baron. »Mar res želite, da bi ti trije ljudje šestdeset sekund gledali v peklo?«

»Oprostite, gospod baron! Saj sem samo mislil...«

»Samo o misli ste?«

V naslednjem trenutku se je prevrnil stol. Podstavek so zaročljali. Mož v zelenem jopiču je bil skočil pokonci in se počasi prijel za vrat. Izgubljenih »steklenih oči je gledal svoja sosedu pri mizi.«

Drugi se je sklonil naprej in krčevito zgrabil namizni prt, da bi vstal. Prt je popustil. Nymphenburška vaza se je zamajala in počasi padla. Voda se mu je razlila po prstih in jela neslišno kapljati na preprogo.

Zenin obraz je bil videti zdaj ko da je oblepljen z zmečkanim svinilnim papirjem. »Ne!« je kriknila nenadoma in zamižala od groze. »Ne!«

Ostali gostje so se zdrznili in presenečeno gledali ta nepričakovani prizor, ki so jim ga menda hoteli prikazati. Zena in oba moža so bili zdaj v svojih kretljah otrpnili, da so bili trenutno podobni čudni skupini v sobi voščnih figur. Dihali niso. Bili so omrtvičeni.

Potem pa je začarano hipoma padla z njih. Zena je vstala ko mesečnica, pobrala svojo ročno torbico in se odmajala iz lokala. Torbica je bila odprta. Pudrnica je padla na tla. Mož v zelenem jopiču se je sesedel na svoj stol.

Drugi je vstal, napravil nekaj korakov, se sklonil, pobral pudrnico, jo spet izpustil, da je padla na tla ter odšel brez klobuka in plašča v snežni metej.

Slišati je bilo, kako je šel čez cesto, potem pa so zaškripale avtomobilske zavore.

Mintzlaff se je prijel za glavo. »Za božjo voljo, gospod baron! je zaspetal.«

Toda tujec ni več sedel pri mizi.

Prevedel Jože Zupančič
Ilustriral Melita Vovk

CHURCHILL IN SHAW

Angleški dramatik Bernard Shaw je povabil Winstonona Churchilla na premiero neke svoje drame z besedami: »...pripeljte s seboj tudi prijatelja — če ga imate.«

Churchill pa je odgovoril takole: »Zal sem zadržan, prišel bom pa na reprizo — če bo.«

ČEVLJI

Abraham Lincoln, nekdanjega predsednika Združenih držav, je obiskal neki ameriški diplomat. Našel ga je pri-čiščeni čevljev.

»Kaj, vi predsednik Združenih držav, čistite svoje čevlje,« je vzklilni presenečeni diplomat.

»Da, da, tako jel! Komu pa jih čistite vi?« je vprašal predsednik.

STRICI

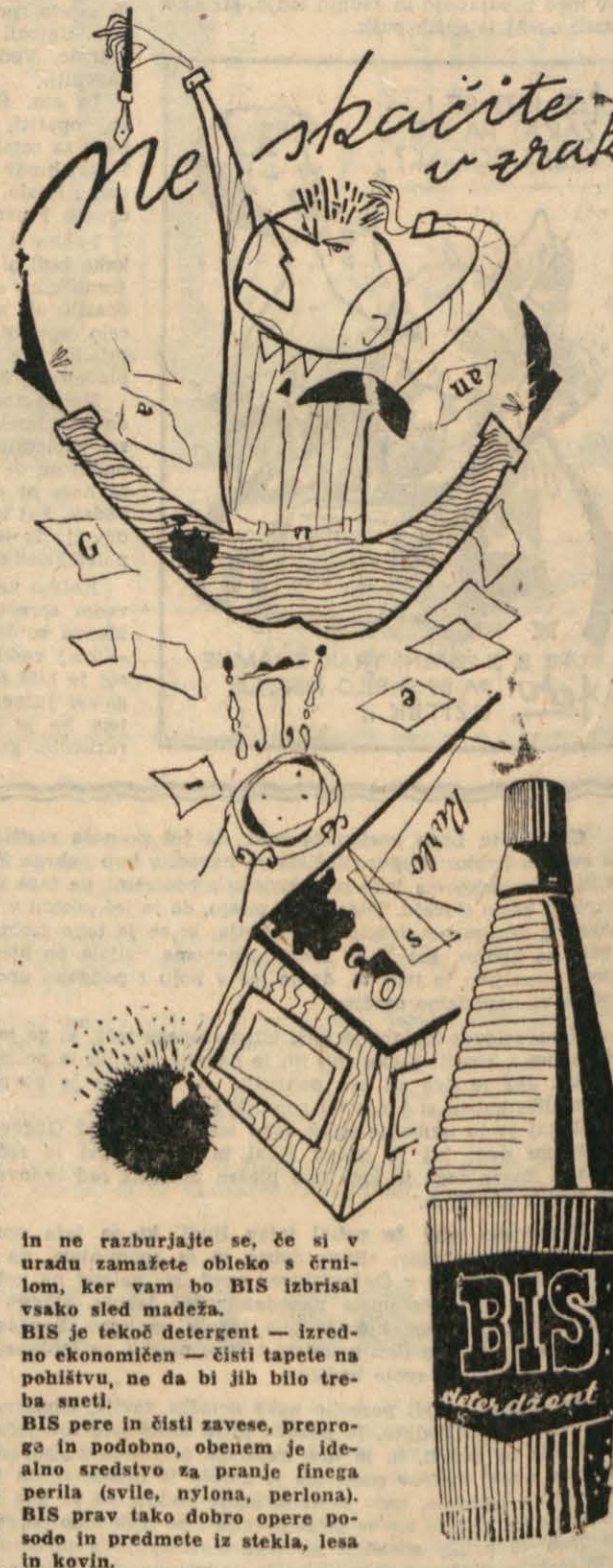
Sloveči angleški kritik in jezikoslovec Samuel Johnson (1709—1784) je snubil gospodično Potter in ji kar v začetku povedal, da je reven, nizkega rodu in da so mu obsesli strica.

»Nič ne de, dragi Johnson; tudi sama nimam veliko denarja. Med sorodniki sicer niso še nikogar obesili, imam pa najmanj dvajset stricov, ki bi to zaslužili,« je odgovorila pametna gospodična.

Johnsonu je ugajala in v zakonu sta se prav dobro razumela.

TUDI DOMA

Shaw je dobil povabilo, na katerem je pisalo: Lord C. bo doma med četrto in šesto uro. Shaw je povabilo vrnil, prej pa še pripisal: Bernard Shaw tudi.

in ne razburjajte se, če si v uradu zamafete obleko s črnolom, ker vam bo BIS izbrisal vsako sled madeža. BIS je tekoč detergent — izredno ekonomičen — čisti tapete na pohištvo, ne da bi jih bilo treba smeti. BIS pere in čisti zavese, preproge in podobno, obenem je idealno sredstvo za pranje finega perila (svile, nylona, perlon). BIS prav tako dobro opere posode in predmete iz stekla, lesa in kovin.

BIS JE PRVI UNIVERZALNI DETERGENT NA DOMAČEM TRGU!

Proizvodi BIS »SAPONIA« — CSJEK

Tiskarski škrt, ki si ni privoščil dopusta, je v preteklih dveh številkih stolpe našega romana tako zamešal, da tega ni mogče popraviti z običajnim pojasnilom. Zato moramo del besedila ponatisniti, da bodo imeli bralci pravo podobo o njegovem koncu. Začenjamo pri prepiru, ki se razvija med Richardom Gordonom in njegovo ženo Heleno (15. nadaljevanje v št. 35) in sicer tam, ko pravi Richard: »Zal mi je, da sem te udaril.« Na tem mestu se ni začel 23. poglavje, kot je bilo to pomotoma natisnjeno, ampak se besedilo nadaljuje:

»Oh, to ni nič. To nima s tem nobenega opravka. To je bil samo način, kako si mi rekel zbogom.«
»Nikar.«
»Oditu moram,« je rekla zelo utrujeno. »Bojim se, da bom morala vzeti veliki kovček.«
»Stori to zjutraj,« je rekel, »vse lahko še opraviš zjutraj.«
»Rajši bi zdaj, Rick, in laže bo. Pa sem tako utrujena. Tako strahotno me je utrudilo in glava me boli.«
»Stori, kar hočeš.«
»Ljubi bog,« je rekla, »rada bi, da se ne bi bilo zgodilo. Pa se je. Skušala ti bom vse urediti. Potreboval boš nekoga, ki se bo brigal zate. Ko bi ti ne bila povedala nekaterih stvari in ko bi me ti ne bil udaril, bi se nemara spet lahko pobotala.«
»Ne, kancalo se je že pred tem.«
»Zal mi je zate, Rick.«
»Nikar me ne pomiluj, ali pa te bom še enkrat udaril.«
»Mislim, da se bom bolje počutila, če me boš,« je rekla. »Zal mi je zate. Oh, žal mi je.«
»Hodi k vragu.«
»Zal mi je, da sem rekla, da nisi dober v postelji. Saj nič ne vem o tem. Najbrž si čudovit.«
»Tudi ti nisi nobena zvezda,« je rekel.
»Spet se je začela jokati.«
»To je huje kot udarec,« je rekla.
»No, kaj si rekla?«
»Ne vem. Ne spominjam se. Tako jezna sem bila in tako si me ranil.«
»No, zdaj je mimo. Zakaj si pikra?«
»Oh, saj ne maram, da bi bilo mimo. Pa je in zdaj ni mogče storiš nič več.«
»Imela boš svojo profesorsko pijanduro.«
»Nikar,« je rekla. »Bodiva rajši tiho in sploh ne govoriva.«
»Ja.«
»Boš?«
»Bom.«
»Spala bom tukaj.«
»Ne. Spravi se v posteljo. Marš v posteljo. Jaz grem za nekaj časa ven.«
»Oh, nikar ne hodi ven.«
»Moram,« je rekel.
»Zbogom,« je rekla in videl je njen obraz, ki ga je zmeraj tako ljubil in ki ga jok ni nikoli pokvaril, in njene kodrate črne lase, majhne trdne prsi pod svitrom na robu mize. Ni pa videl vsega ostalega na njej, vsega, kar je tako zelo ljubil in čemur je mislil, da je ustrezal, pa je očito ni znal. Ko je šel skozi vrata, je gledala za njim. Brado je tiščala v dlani in jokala je.

23. poglavje
Ladja Obalne straže, ki je vlekla za seboj »Queen Conchs«, je prihajala po kanalu med pitvino in Keyi. Ladja se je premetavala v prečnih valovih, ki jih je lahni severnik vzdigal proti smeri toka, bel čoln pa je držal za njo lahkotno in lepo.
»Če ne bo pihalo, bo čoln v redu,« je rekel kapitan obalne straže. »Zelo lepo se da vleči. Robby je gradil res čedne čolne. Ali si razumel kaj tistega, kar je mrmaral?«
»Saj ni imelo ne glave ne repa,« je rekel krmar. »Ni čisto pri sebi.«
»Prav gotovo bo umrl,« je rekel kapitan. »Pri takem strelu v trebuh! Ali misliš, da je on ubil tiste štiri Kubance?«
»To je težko reči. Vprašal sem ga, pa ni vedel, kaj govori.«
»Ali naj poskusiva še enkrat z njim govoriti?«
»Stopiva pogledat,« je rekel kapitan.
»Pustila sta drugega krmarja pri krmlju, da je krmaril mimo svetlobnih signalov navzdol po kanalu in šla za mramarsko hišico v kapitanovo kabino. Harry Morgan je ležal na železnem pogradu. Oči je imel zaprte, pa jih je odprl, ko se je kapitan dotaknil njegove široke rame.
»Kako se počutiš, Harry?« ga je vprašal kapitan.
Harry ga je pogledal in ni odgovoril.
»Fant, ali ti lahko kaj prineseva?« ga je vprašal kapitan.
Harry ga je gledal.
»Ne sliši vas,« je rekel krmar.
»Harry,« je rekel kapitan, »fant, ali kaj potrebuješ?«
Zmočil je brisačo v steklenici vode, ki je stala na gimbalu pri pogradu, in ovlažil Harryjevo močno razpokane ustnice. Bile so suhe in črne. Harry Morgan ga je gledal in zdaj je začel govoriti. »Človek,« je rekel.
»Seveda,« je rekel kapitan, »nadaljuj.«
»Človek,« je rekel Harry zelo počasi. »Nima nobene nima nobenih, ne more, res ni nobena pot.« Uthnil je. Ko je govoril, je bil njegov obraz popolnoma brezbarven.
»Nadaljuj, Harry,« je rekel kapitan. »Povej, kdo je to storil. Kako se je zgodilo, fant?«
»Človek,« je rekel Harry in ga gledal s svojimi ozkimi očmi v obrazu s širokimi lonicami, trudeč se, da bi mu zdaj dopovedal.
»Sürje ljudje,« je rekel kapitan, da bi mu pomagal. Spet mu je ovlažil ustnice in očel brisačo, tako da je prišlo nekaj kapljic mednje.
»Človek,« je popravil Harry; potem se je ustavil.
»Prav, človek,« je rekel kapitan.
»Človek,« je rekel Harry še enkrat, zelo medlo, zelo počasi, oblikujoč besede s svojimi suhimi usti. »Kakor so stvari zdaj, kakor gredo, vseeno kaj.«
Kapitan je pogledal krmarja in odkimal.
»Kdo je to storil, Harry?« je vprašal krmar.
Harry ga je pogledal.
»Nikar se ne varajta,« je rekel. »Oba, kapitan in krmar sta se sklonila nadenj. Zdaj bo povedal. »Kot bi skušal spraviš voz na vrh hriba. Na tisti cesti v Kubi. Na kateri koli cesti. Povsod. Prav tako. Hočem reči tako, kot je dandanes. Kot gre že nekaj časa. Za nekaj časa je še v redu. Če imaš srečo. Človek.« Ustavil se je. Kapitan je spet ovlažil Harryjeve ustnice. Napravile so na brisačo krvav madež.
»Človek,« je rekel Harry Morgan in ju gledal oba.
»En sam človek nima. Noben človek sam.« Ustavil se je.
»Vseeno kako, en sam človek nima nobene prekleto možnosti.«
Zaprli je oči. Dolgo je trajalo, preden je to povedal in vse življenje je trajalo, da je prišel do tega spoznanja. Ležal je spet z odprtimi očmi.
»Pojdiva,« je rekel kapitan krmarju. »Harry, ali res nič ne potrebuješ?«
Harry Morgan ga je pogledal, a ni odgovoril. Povedal jima je, pa nista razumela.
»Vrnita se bova,« je rekel kapitan. »Drži se, fant.«
Harry Morgan ju je gledal, kako sta odšla iz kabine. Sprejda v krmarški hišici, kjer sta opazovala, kako se je temnilo in kako je začela luč s Somberra svigati po morskem gladini, je rekel krmar: »Kar srh te obliha, ko ga vidiš tako brezumnega.«
»Ubog! fant,« je rekel kapitan. »No, zdaj bomo vsak

čas pristali. Izročali ga bomo precej po polnoči. Če ne bomo pristajali spočasniti vožnje zaradi privezanega čolna.«

»Mislite, da bo živ?«
»Ne,« je rekel kapitan. »Ampak za gotovo tega nikoli ne veš.«

24. poglavje

Na temni cesti zunaj železnih vrat, ki so zapirala dohod k nekdanji podmornski bazi, zdaj predelani v bazen za jahte, je bilo vse črno ljudi. Kubanskemu stražarju so ukazali, da ne sme spustiti nikogar noter in množica je pritiskala na ograjo, da bi skozi železne palice ujela pogled na temno ograjo, ki so jo osvetljevale luči z jaht, zasidranih na pomolu. Množica je bila tiha, kot je lahko tiha samo množica na Key Westu. Pri množici zunaj ograje je stal mali stražar in bilo mu je pošteno nerodno in strah ga je bilo pod stražarsko kapo, dolgimi boki in razmršeno avtoriteto. Zelel si je, da bi imel ključ in bi zaklenil velika vrata.

Harry Morgan ni vedel nič o tem, ko so spustili s pomola nosilnico. Dva sta jo držala na krovu sivo barvane, ladvice pod žarometom pred kapitanovo kabino, druga dva sta vzdignila Harryja s kapitanovega ležišča in se negotovo pomikala ven, da bi ga položila na nosilnico. Od zgodnjega večera je bil nezavesten in pod njegovim močnim telesom se je globoko vgreznilo platno, ko so štirje moške vzdignili nosilnico proti pomolu.

»Vzdignite jo.«
»Primita ga za noge. Da ne zdrkne dol.«
»Vzdignite jo.«
»Spravilo so nosilnico na pomol.«
»Kako je z njim, doktor?« je vprašal šerif, ko so moške prinesli nosilnico v ambulanto.
»Živ je,« je rekel doktor, »to je vse, kar lahko rečem.«
»Bil je v agoniji ali v nezavesti, odkar smo ga našli,« je rekel poveljnik ladje Obalne straže. Bil je kratek, čokkat možak z očali, ki so sijale pod reflektorjem. Moral bi se bil obriti. »Kubanski mrtvaki so zadržani v čolnu. Pustili smo vse, kot je bilo. Ničesar se nismo dotaknili. Samo dva, ki bi lahko padla čez krov, smo položili na tla. Vse je natančno tako, kot je bilo. Denar in puške. Vse.«
»Pojdiva,« je rekel šerif, »ali mi lahko priskrbite tjakaj reflektor?«
»Rekel jim omd, naj prižgo enega na doku,« je rekel kapitan doka. Odšel je, da bi preskrbel luč in konopec.
»Pridite,« je rekel šerif. Slišal sta z baterijami v rokah.
»Prosim vas, da mi pokažete natančno, kako ste jih našli. Kje je denar?«
»V teh dveh aktovkah.«
»Koliko?«

V PRIHODNJI ŠTEVILKI

NAŠ NOVI ROMAN

Erich Küstner:

UKRADENA MINIATURA

MNOGO ZABAVE IN SMEHA
PA NAPETO KAR SE DA

»Ne vem. Eno sem odprl, videl, da je v njej denar in jo spet zaprl. Nisem se ga maral dotikati.«
»Prav,« je rekel šerif. »Popolnoma pravilno.«
»Vse je natančno tako, kot je bilo, samo dva mrtveca smo spravili s tankov in ju položili v vozniško kabino, da bi se ne zavalila čez krov. In tistega bika, Harryja, smo prenesli na ladjo in ga spravili na moje ležišče. Mislim sem, da bo umrl, še preden bomo pristali. V obupnem stanju je.«
»Je bil ves čas nezavesten?«
»Najprej je samo bledel,« je rekel kapitan. »Nišil mogoče razumeti, kaj govori. Poslušal smo ga in poslušali, pa vse skupaj ni imelo nobenega smisla. Potem se je onesvestil. Tole je prvotno stanje, prav tako, prav tako, kot je bilo; samo da leži tam, kjer je bil Harry, zdaj tale črnuh, ki je obrnjen na bok. Ta je bil na klopi nad desnim tankom in je visel čez stranico in ta drugi temnopolti možak, ki leži zraven, je bil na dolgi klopi, na levi, prevrtni na obraz. Pazite. Nikar ne prižgajte vzglavice. Ves čoln je poln benecina.«
»Se eno truplo bi moralo biti,« je rekel šerif.
»To je vse, kar je. Denar je v aktovkah. Puške so natančno tam, kjer so bile.«
»Poklicali bomo koga iz banke, da bo prisoten pri štetju denarja,« je rekel šerif.
»O. K.,« je rekel kapitan. »Pametna misel.«
»Prav ste imeli, da ste vse pustili,« je rekel šerif.
»Kaj pa se je zgodilo z onim drugim, z ribičem Albertom Tracyjem?«
»Ne vem. Mi smo našli vse natančno takole, razen da smo premaknili ena dva,« je rekel kapitan. »Vsi so razstreljeni na kose razen tega enega, ki leži na hrbtu pod krmlom. Ta je ustreljen samo v tihnik. Krogiša je izstopila na čelu. Lahko si ogledate, kaj je napravila.«
»To je tisti, ki je bil videti še deček,« je rekel šerif.
»Zdaj ni videti po ničemer več,« je rekel kapitan.
»Tale debeli je tisti, ki je imel polavtomatično puško in ki je ubil odvotnika Roberta Simmonsa,« je rekel šerif.
»Kaj mislite, kaj se je zgodilo? Kako, za vraga, so dobili vsak svojvo kroglo?«
»Gotovo so se spopadli med seboj,« je rekel kapitan.
»Najbrž so se prepirali o tem, kako naj razdele denar.«
»Do jutra jih bomo pokrih,« je rekel šerif. »Jaz bom vzel aktovke.«

Potem pa, ko sta se stala v vozniški kabini, je po nasipu pridrevla ženska, stekla mimo ladvice Obalne straže in za njo je udrla množica. Ženska je bila mršava, srednjih let in razgovajna in njeni štrnasti lasje so se razpletli in so ji viseli dol na čelnik, čeprav so bili na koncu še zmerom zvitji v figo. Ko je ugledala trupla v kabini, je začela vrščati. Stala je na nasipu in vreščala z glavo v zatilju in dve drugi ženski sta jo držali za lakti. Množica, ki je bila pridrla tik za njo, jo je obstopila, se pririla bliže in gledala dol v čoln.
»Prekleto,« je rekel šerif. »Kdo je pustil vrata odprta? Dajte mi nekaj, da bom trupla pokril; rjuho, odeje, karkoli. Množico moramo spraviti proč.«
Ženska je nehala vreščati in pogledala v čoln, potem pa je vrgla glavo nazaj in spet zavreščala.
»Kam so ga dali?« je vprašala ena izmed žensk v njeni bližini. »Kam so vtaknili Alberta?«

Ženska, ki je vreščala, je utihnila in še enkrat pogledala v čoln.

»Ni ga tukaj,« je rekla. »Hej, ti tam, Roger Johnson,« je zaklicala šerifu, »kje je Albert? Kje je Albert?«

»Ni ga na krovu, Mrs. Tracy,« je rekel šerif. Ženska je vrgla glavo vznak in apert zavreščala. Strune na njenem suhem vratu so bile napete, roke stisnjene v pesti, lasje so se tresli.

Ljudje, ki so stali v množici zadaj, so se prerivali in komolčili, da bi prišli do doka.
»Pojdite noi Naj še kdo vidi!«
»Pokrih jih bodo!«

In po španško: »Pustite me naprej! Naj pogledam! Hay cutro muertos. Todos son muertos. Naj pogledam!«

Zdaj je ženska vreščala: »Albert! Albert! Ljubi bog, kje je Albert?«

Zadaj sta dva mlada Kubanca, ki sta bila pravkar prišla in nista mogla prebiti množice, odstopila za korak in nato zdrvela v množico ter skupaj pridrala naprej. Sprejda črna množice se je vzemirila in izbočila, nato pa so se sredi krika Mrs Tracy in obe ženski, ki sta jo podpirali, prekucnile in za trenutek obviseli v obupnem neravnovesju. In potem, medtem ko sta se ženski divje spravili na varno, je Mrs. Tracy, še zmerom vreščaje, zletela v zeleno vodo in njen krik je postal pijusk in kloktanje.

Dva moža Obalne straže sta skočila v jasno zeleno vodo, kjer je v luči reflektorja čofotala Mrs. Tracy. Šerif se je sklonil čez krmlo in ji podržal s čolna kavelj. Od spodaj sta jo podpirala oba moža Obalne straže, za roke pa jo je vlekel šerif in tako se je nazadnje skobacala na krmlo čolna. Nobeden v množici ni napravil niti kretnje, da bi ji pomagal in ko je stala vsa premočena na krmli, jih je pogledala, jim zagrozila s stisnjenimi pestmi in zakričala: »Pankrit! Svinje!« Potem pa, ko je pogledala v vozniško kabino, je zatarnala: »Albert! Kje je Albert?«

»Ni ga na krovu, Mrs. Tracy,« je rekel šerif in segel po koc, da bi jo ognil. »Poskušajte se pomiriti, Mrs. Tracy. Poskušajte biti pogumni.«

»Moje zobjovje,« je rekla Mrs. Tracy tragično, »izgubila sem zobjovje.«

»Zjutraj bomo šli ponj pod vodo,« ji je rekel kapitan ladje Obalne straže, »prav gotovo ga bomo našli.«
Oba moža Obalne straže sta bila splezala na krmlo. Teklo je od njihju.

»Dajva,« je rekel eden, »pojdiva. Zebe me.«
»Ali je z vami vse v redu, Mrs. Tracy?« je rekel šerif in jo ognil s kocom.

»V redu?« je rekla Mrs. Tracy, »v redu?«
»Stisnila obe roki v pest in vrgla glavo vznak, da bi zares zakričala. Bolečina Mrs. Tracyjeve je bila hušja, kot je mogla prenašati.

Množica je poslušala molče in spoštljivo. Mrs. Tracy je poskrbela za prav tisti zvok, ki so ga potrebovali ob pogledu na te mrtve bandite, ki sta jih šerif in eden izmed pomagavev pokrivala s koci. Tako sta zagrnila najprejalejši pogled, ki ga je mesto ujelo, odkar so pred leti zunaj na deželni cesti linčali Islena in ga potem obesili na telegrafski drog, da se je zibal v luči vseh avtomobilov, ki so se ga pripeljali gledat.

Ko so bila trupla pokrita, je bila množica razočarana; vendar so bili oni edini v mestu, ki so jih videli. Videli so bili Mrs. Tracy, kako je padla v vodo in preden so vdrli noter, so bili videli tudi, kako so nesli Harryja Morgana na nosilnici v mornariško bolnišnico. Ko je šerif ukazal, da morajo zapustiti pristanišče za jahte, so

»Je mrtev?«
»Umrl je na mizi.«
»Ga smem pogledati?«
»Smete,« je rekel doktor. »Odšel je zelo splošno, Mrs. Morgan. Ni trpel.«
»O, hudiči,« je rekla Marie. Solze so ji začele teči po licih. »Oh,« je rekla, »oh, oh, oh.«
Doktor ji je položil roko na ramo.
»Ne dotikajte se me,« je rekla Marie. In nato: »Videti ga hočem.«
»Pridite,« je rekel doktor. Stopil je z njo po hodniku v belo sobo, kjer je ležal Harry Morgan na mizi na kolesih, njegovo močeno telo pokrito z rjuho. Luč je sijala zelo svetlo in ni metala senc. Marie je stala na pragu; videti je bilo, kot bi jo luč prestrašila.
»Prav nič ni trpel, Mrs. Morgan,« je rekel zdravnik. Marie ga menda sploh ni slišala.
»O bog,« je rekla in se začela spet jokati, »poglejte ta njegov prekleto obraz.«

25. POGAVLJE

Ne vem, je mislila Marie Morgan, ko je sedela pri mizi v jedilnici. Skušala bom prenašati to vsak dan posebej in vsako noč posebej in nemara se bo sčasoma kaj spremenilo. Ko bi ne bilo teh prekletnih noči. Ko bi mi bila ta dekleta kaj mar, bi bilo drugače. Pa mi niso nič mar. Kljub temu moram nekaj ukreniti; zanje. Nekaj moram začeti. Mogoče pridem preko tega, da si v notranjosti mrtev. Mislim, da je vseeno. Na vsak način moram nekaj začeti. Danes je tega teden dni. Bojim se, da bom, če bom namenoma mislila nanj, prišla do tiste točke, ko se ne bom več mogla spomniti, kakšen je na pogled. Takrat sem se tako blazno prestrašila, ko se nisem mogla domisliti njegovega obraza. Zdaj se moram nečesa lotiti, ne glede na to, kako se počutim. Ko bi bil zapustil kaj denarja, ali ko bi bila kakša nagrada, bi bilo bolje, ampak jaz se zato ne bi počutila nič bolje. Prvo, kar moram storiti, je to da poskusim prodati hišo. Hudiči, ki so ga ubili. Oh, prekleti hudiči! To je edino, kar je lahko čutim. Sovražstvo in nekako praznino. Prazna sem kot prazna hiša. No, nekaj moram začeti. Morala bi bila na pogreb; pa nisem mogla. Zdaj pa moram vendarle nekaj začeti. Nič se ne vrne, ko je enkrat mrtev.

Kakšen je bil, porogljiv in močan in nagei, kot kakšna dragocena žival. Zmerom me je spravilo čisto ob pamet, če sem ga samo gledala, kako se je premikal. Tako srečna sem bila, da sem ga imela ves ta čas. Smola se ga je prijelja prvič na Kubi. Potem je bilo zmerom slabše, dokler ga ni Kubanec ubil.

Kubanci so za fakine nesreča. Kubanec so nesreča za vsakogar. Tam imajo tudi preveč zamorov. Spominjam se, kako me je nekoč vzel s seboj v Havano, ko je tako dobro služil. Hodila sva po parku in eden izmed tistih črnuhov mi je nekaj rekel in Harry mu je prisodil za usnico in pobral njegov slammik, ki mu je bil zietel z glave, in ga vrgel skoraj po bloka daleč, kjer ga je povozil taksi. Tako sem se smejala, da me je bofel trebuh.

Takrat sem si prvič pobelila lase, v tistem kozmetičnem salonu na Pradu. Obdelovali so jih vse popoldne in skrajaj sploh niso marali začeti, ker so bili od narave tako temni. Bala sem se, da bom grozna, kljub temu pa sem jim naprej in naprej pravila, naj se potrudijo, in jih pobelilo še malo bolj in še bolj. Možak jih je obdeloval z glavnikom in oranžno leseno palico, ki je bila na koncu ovita z vato. Potapljal jo je v skledo s tistim vragom, ki je bil nekako dimast, kot bi iz njega uhajala para. Z enim koncem palice in z glavnikom je delil pramene, jih premazal in pustil, da so se sušili. Jaz pa sem sedela tam in pestovala v prsih strah pred tem, kar sem počela, rekla sem pa samo, poskusite napraviti še malo svetlejše.

Nazadnje je rekel, da si svetleje ne upa, Madame, potem pa jih je namilil in opral in položil vodno ondulacijo. Strah me je bilo pogledati, ker sem se bala, da bo grozno, on pa jih je položil s prečo na strani, visoko za ušesi in zadaj v drobne kodre. Lasje so bili še mokri, tako da nisem mogla reči, kakšno bo, razen, da je vse popolnoma drugače in da sem sama sebi tuja. Potem je zavezal čez mokre lase mrežo in me vtaknil pod havbo in ves čas sem se bala. In ko sem prišla izpod havbe, je snel mrežo in izvlekel lasnice in lase prečesal in bili so čisto zlasti.

In ko sem šla ven, sem ugrla samo sebe v ogledalu in lasje so se svetili v soncu in bili so tako mehki in svileni, ko sem vzdignila roko in se jih dotaknila, da kar verjeti nisem mogla; da sem to jaz, in tako razburjena sem bila, da me je kar stresalo.

Sis sem po Pradu do kavarni, kjer me je čakal Harry, in bila sem tako razburjena, da sem bila v notranjosti vsa čudna, kar nekako medij; in ko me je videl prihajati, je vstal in ni mogel odtrgati od mene pogleda; in njegov glas je bil zamolkel in čuden, ko je rekel: »Ljubi bog, Marie, kako si lepala!«

In jaz sem rekla: »Sem ti všeč kot plavolaska?«
»Ne govori o tem,« je rekel, »pojdiva v hotel.«
In jaz sem rekla: »O. K. Pojdiva.« Takrat sem jih imela šestindvajset.

In tak je bil zmerom z menoj in tako sem jaz zmerom čutila zanj. Rekel je, da nikoli ni imel nobene, ki bi bila taka kot jaz, in jaz vem, da ni na svetu takega moškega, kot je bil on. Prekleto dobro vem, da ga ni, in zdaj je mrtev.

In zdaj moram kaj začeti. Vem, da moram. Ampak če imaš takega moža in ga potem nekaj prekleto Kubanec ustrelil, ne moreš začeti pri tej priči; zakaj v tvoji notranjosti je vse loč. Ne vem, kaj naj storim. To ni tako, kot v času njegovih večnih voženj. Takrat se je zmerom vračal, zdaj pa moram zdržati do konca življenja. In zdaj sem debela in grda in stara in njega ni, da bi mi pravil, da nisem. Zdi se mi, da bi morala zdaj za vse to nekoga plačati in potem ga niti marala ne bi. Tako je to. Kajpak, tako je.

In tako prekleto dober je bil z menoj in zanečeljiv tudi; tako lah drugače je zmerom kaj zaslužil. Nikoli mi ni bilo treba skrbeti za denar, skrbelo me je samo zanj. In zdaj je vse minilo.
Ne gre za to, kaj se zgodi tistemu, ki ga ubijejo. Vseeno bi mi bilo, če bi mene ubili. Doktor je rekel, da je bil Harry na koncu samo še utrujen. Niti zbudil se ni. Veseli me, da je imel lahko smrt, zakaj ljubi bog, kako je moral trpeti v tistem čolnu! Ali je kaj mislil name? Na kaj je mislil mislil? Pri taki rani najbrž ne misliš na nikogar. Najbrž preveč boli. Ampak nazadnje je bil samo preužrujen. O, kako si želim, da bi bila jaz mrtva. Ampak to nima smisla želeči. Nič nima smisla želeči.

Nisem mogla na pogreb. Ljudje tega ne razumejo. Ne vedo, kako čutiš. Dobrih mož je malo. Zenske jih kratko malo nimajo. Nič ne ve, kako čutiš ti, ker ne vedo, kako je to. Jaz pa vem. Jaz vem še predobro. In če bom živela še dvajset let, kaj bom delala? Nič mi ne bo tega povedal. Ne preostane mi nič drugega, kot prenašati vsak dan, kakor pač pride, in precej nekaj začeti. To moram storiti. Ampak kaj, za boga, naj počnem ponoči?

Kako prebijaš noči, če ne moreš spati? Najbrž se ti to počasi zjasni, kot se ti zjasni, kako moreš prenašati izgubo moža. Seveda se ti zjasni. Menda se ti vse v tem prekletem življenju zjasni. Najbrž gre kar v redu. Mislim, da sem prav zdaj na tem, da se mi bo zjasnilo. V notranjosti odremš in vse postane preprosto. Odremš, kot je odmrta večina ljudi. Najbrž je tako vse v redu. Mislim, da je to tisto, kar se dogaja s teboj. No, to je dober začetek. Dobro sem začela, če je to res tisto, kar je potrebno. Mislim, da je. Mislim, da pride pač do tega. Prav, torej sem dobro začela. Celotno prebijaš sam vse druge.

Zunaj je bil ljubeč, hladen, subtropski zimski dan in palmovje veje so žagale zrak v lahnem severniku. Nekateri pozimski ljudje so se peljali mimo na biciklu. Smejali so se. Na prostornem dvorišču hiše čez cesto je sakričal pav.

Skozi okno si lahko videl morje, trdo in novo na pogled, sinje v zimski luči.
Velika bela jahta je prihajala v pristanišče in sedem milj daleč si na obzorju lahko videl ladjo za prevoz nafte. Vsa vitka se je v tistem profilu odbijala od modre vode in na svoji poti proti zahodu pravkar zaobemala plitvino, da bi ne trošila goriva za plavbo proti toku.

KONEC

Prevedla Rapa Šuljke. — Ilustriral Aco Maveo

KRALJICA LEPOTE V BEOGRADU

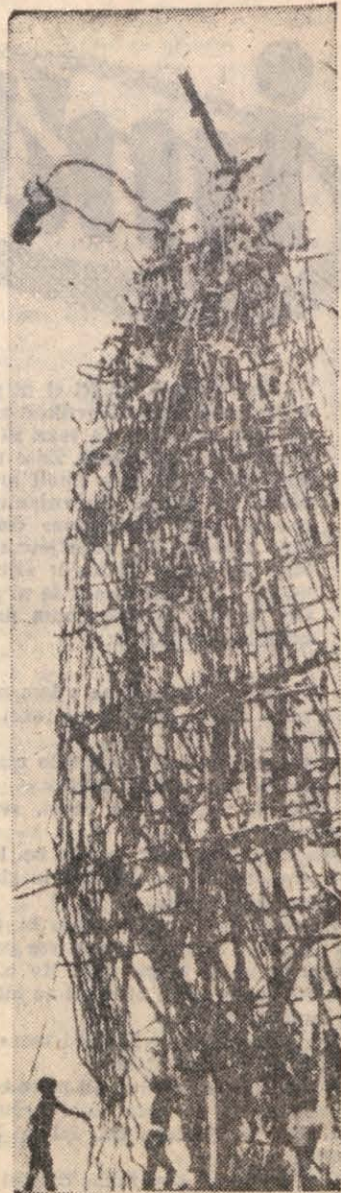

BEOGRAJSKI TEDNIK »SPORT I SVET« JE RAZPISAL ANKETO ZA FOTOGRAFIJO NAJLEPŠEGA DEKLETA. VSEGA SE JE TEKMOVANJA UDELEŽILO 82 LEPOTIČ. BRALCI SO GLASOVALI ZA 12 NAJLEPŠIH, KOMISIJA PA JIH JE NATO OBISKALA IN JIH POVABILO V BEOGRAD. V »ATELJEJU 212« SO SE PREDSTAVILE ZIRIJI, KI SO JO SESTAVLJALI FILMSKI REŽISERJI, LIKOVNI UMETNIKI IN NOVINARJI. ZMAGALA JE TONKA KATUNARIĆ, DAKTILOGRAFINJA IZ SPLITA.

ZADNJI MUSSOLINIJEV POGREB

ITALIJANSKA VLADA JE DOVOLILA MUSSOLINIJEVI VDOVI RACHELI, DA SME POKOPATI DUČEJEVE OSTANKE V DRUŽINSKEM GROBU NA POKOPALIŠČU V SAN CASSIANU. DIKTATORJEVO TRUPLO SO NEOFASISTI LETA 1946 UKRADLI IZ GROBA V MILANU. VENDAR GA JE POLICIJA ZASLEDILA IN SKRILA V NEKEM SAMOSTANU, KER SE JE BALA NEOFASISTIČNIH MANIFESTACIJ — NE BREZ VZROKA. KOT KAŽE NAŠA FOTOGRAFIJA Z ZADNJEGA (TRETJE-RAZREDNEGA) POGREBA. ZA KRSTO DONNA RACHELA.

DOMACINI Z NOVIH HEBRIDOV V TIHEM OCEANU MORAJO PO STAREM OBICAJU VSAKIH PET LET DOKAZATI, DA SE V MIRNEM ČASU NISO POMEHKUŽILI. VSAK ODRASEL BOJEVNIK MORA OB TEJ PRILOŽNOSTI SKOČITI TUDI S 15 METROV VIŠOKEGA STOLPA IZ BAMBUSOVH PALIC. SEVEDA GA PRI SKOKU VARUJETA DVE VRVI, PRIVEZANI NA NOGE, KI STA DOLGI RAVNO TOLIKO, KI STA SE DIVJI SKOK KONCA KAK METER NAD ZEMLJO.

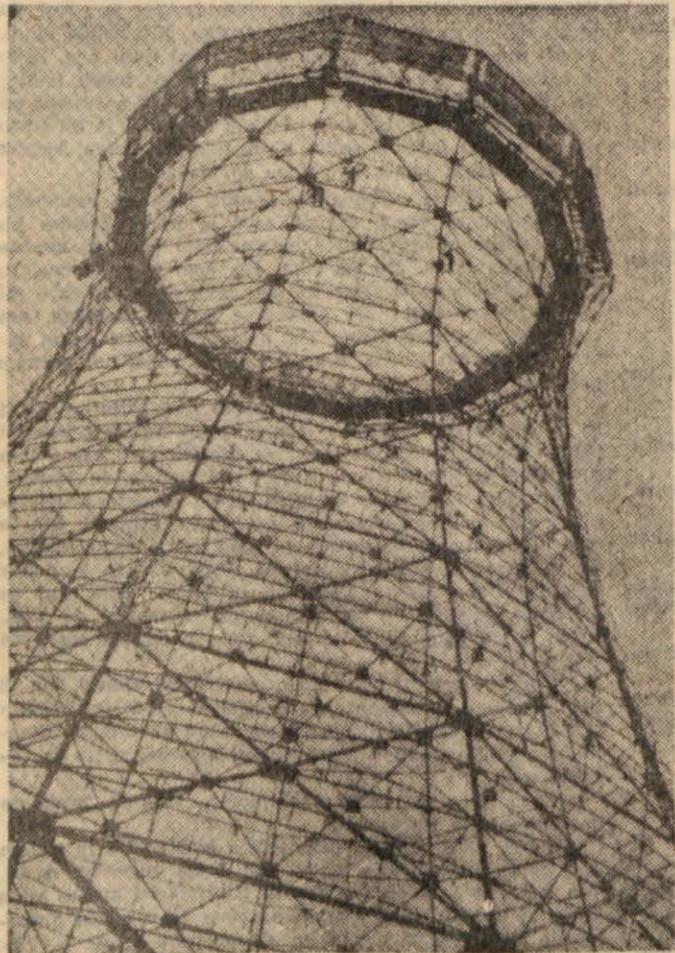
HČERI SLOVITEGA TORERA MIGUELA DOMINGUINA BO IME LUCIA, KAKOR NJENI MATERI, ITALIJANSKI FILMSKI IGRALKI LUCIJI BOSE. PONOSNA OGLEDUJETA MIGUEL STAREJŠI IN MLAJSI NOV DRUŽINSKI PRIRASTEK. PO VSEM VIDEZU SODEČ JE POSTAL LEPI BIKOBOREC SKRBEŃ OČKA IN SOPROG — KAJPAK, LETA MINEVAJO IN ČAS JE, DA UTONEJO V POZABO NE PREVEČ DISKRETNE ZGODBICE Z NEKATERIMI SLAVNIMI FILMSKIMI ZVEZDAMI, KI SO MU POMAGALE, DA GA NE POZNA SAMO ŠPANJA, MARVEČ VES SVET.

FESTIVAL JAZZA, V NEWPORTU (ZDA) JE BIL HKRATI TUDI PRAZNIK 56-LETNEGA TROBENTACA LOUISA ARMSTRONGA. NAVDUŠENI POSLUŠALCI SO »KRALJA JAZZA« POČASTILI Z BURNIM PLOSKANJEM, ZVIGANJEM, TULJENJEM IN Z VELIKANSKO TORTO V TREH NADSTROPJIH ZA ROJSTNI DAN.

TE DNI SO IMELI GLUHONEMI SVOJO OLIMPIADO V MILANU. UDELEŽILO SE JE JE 1200 PREDSTAVNIKOV IZ 34 DRŽAV. NAŠA SLIKA KAŽE PRIHOD NEMŠKE DELEGACIJE NA MILANSKI STADION.

Lajkova mreža?

V HAMBURGU GRADIJO VELIKANSKI VODNI REZERVOAR STOLP BO VISOK 70 METROV. NJEGOVO OGRODJE JE SESTAVLJENO IZ JEKLENIH CEVI, KAR JE NAJMODERNEJSI NAČIN GRADNJE.

35 MILJ VZHODNO OD GIBALTARJA SE JE POTOPILA 25.000-TONSKA LADJA GRŠKEGA LADJSKEGA MOGOTCA NIARCHOSA »WORLD SPLENDOR«. BIL JE TO EDEN NAJVEČJIH IN NAJMODERNEJSIH TANKERJEV NA SVETU. KAKO JE PRISLO DO EKSPLOZIJE NA LADJI, SE NI UGOTOVLJENO. POSADKO SO REŠILI.

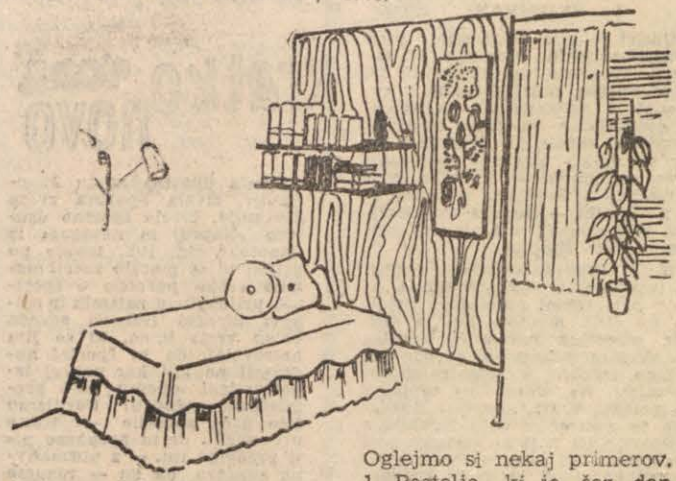

Redek jubilej — 70-let zakona

STA DOČAKALA V KROGU ŠTEVILNE DRUŽINE 94-LETNI JOHANN IN 97-LETNA ANNA ROHRER. ZA DUNAJ JE BILO TO KAR MAJHNO SLAVJE, PO CEREMONIJI V CERKVI IN MATIČNEM URADU JE ŽUPAN DUNAJSKEGA MESTA GINJENIMA JUBILANTOMA PODARIL SEDEMDESET SREBRNIH ŠILINGOV V DRAGOCENI SKRINJICI — EN KOVANEC ZA VSAKO LETO SKUPNEGA ZIVLJENJA.

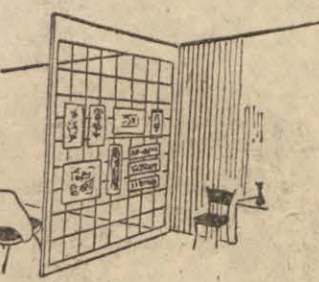
1 soba - 2 prostora

Zastori, beneški zastori, steklo in kovinske cevi, najrazličnejši kosi pohištva — neskončna je vrsta materiala, pak sodeluje pogosto celo bolj od ostale ureditve pri oblikovanju moderne in estetske celote.

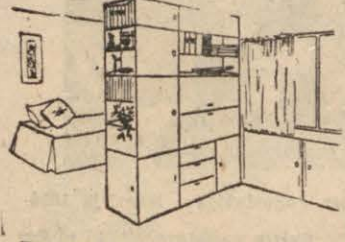

Oglejmo si nekaj primerov. 1. Posteljo, ki je čez dan preurejena v kavč, smo oddelili od ostalega prostora z le-

tz katerega lahko v sodobnem stanovanju zgradimo pregrado, nekakšno peto steno, ki bo delila prostor v dve ali več zaključeni celoti, ambientov. V tej pisani zbirki lahko najdemo skoraj za vsak primer tudi estetsko ustrezno rešitev, bodisi da skušamo v dnevni sobi urediti kotiček za otroka, predelati preveliko sobo v dve ali več zaključeni celoti ali pa samo napraviti vtis bolj zanimivega in razgibanega prostora.

seno steno (svetel, najbolje česnjev les). Lesena stena je pritrjena na zid in kovinsko cev, ki se opira na strop ter pod. Pregrado poživlja polica s knjigami in večja barvna grafika.

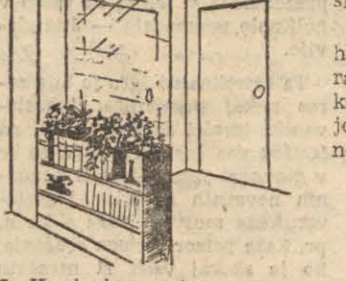
Pregrada v sodobnem stanovanju ni vedno izhod v sil, ne pomaga nam samo pri racionalni izrabi prostora, am-

bo del, ki se odpira n. pr. v dnevno sobo, služil kot knjižnica in bife, del ki se odpira v spalnico, pa kot garderoba.

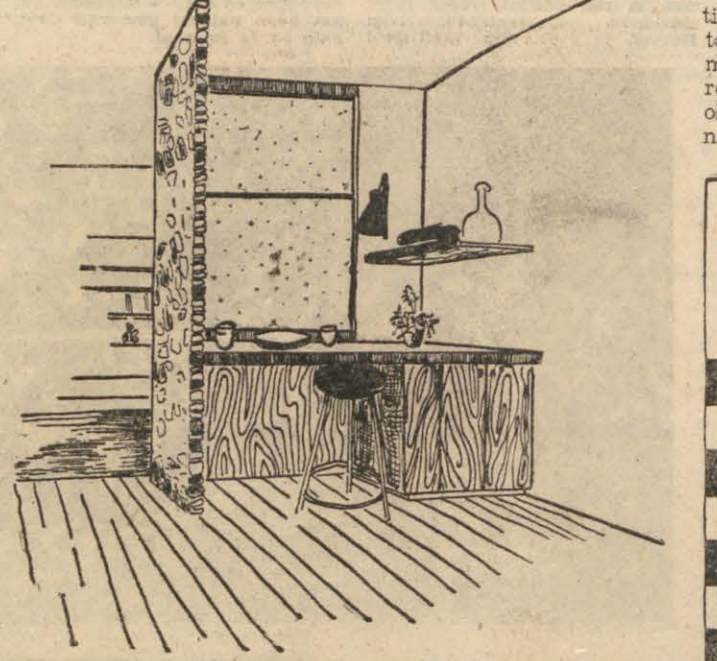
3. Vmesna stena je lahko le navidezna. Tudi taka pregrada deli prostor v dve zaključeni coni, vendar s to prednostjo, da nikoli v škodo celote. Pregrado predstavlja lesen okvir, preplet z mrežo iz konopca, letvic, barvastega polivinila ter podobnega lahkega materiala. Nekaj preprostih slik ali fotografij zasenčuje preveliko vidljivost. Silke lahko uspešno nadomesti rastlina ovijalka.

4. Vhod neposredno v dnevno sobo je neprijetnost, ki jo pogosto srečamo v starejših stanovanjih. Ublažimo jo s

mora do stropa. Zgornjo polico knjižne omarice naj poživlja cvetje v lončkih.

5. Kovinske cevi so ceneje in lahko izvedljiva »fantazijska« pregrada, bodisi da služijo kot oporniki rastlinam ovijalkam ali pa sestavljajo knjižno omaro, kot kaže naša

stekleno steno, ki se opira s spodnjim robom na nizko knjižno omarico. Ni nujno, da sega steklo do stropa. Steklo lahko nadomesti v našem primeru med zastor s široko razprtimi lamelami. Segati

ti kuhinji, servirna miza. Na tej mizi bo gospodinja lahko v miru razdelila posamezne obroke in jih izročila nato skozi okno v steni v prostor, ki je namenjen jedilnici.

v dva estetsko zaokrožena ambienta, vendar ne na škodo celote. Soba ostane en sam, toda modernejši in zanimivejši prostor.

6. Ako imate zelo veliko kuhinjo, boste morda del prostora s pomočjo stene oddelili kot jedilnico. Ob pregradi, ki jo ponazarja naša skica, stoji na strani, ki je obrnjena pro-

ti kuhinji, servirna miza. Na tej mizi bo gospodinja lahko v miru razdelila posamezne obroke in jih izročila nato skozi okno v steni v prostor, ki je namenjen jedilnici.

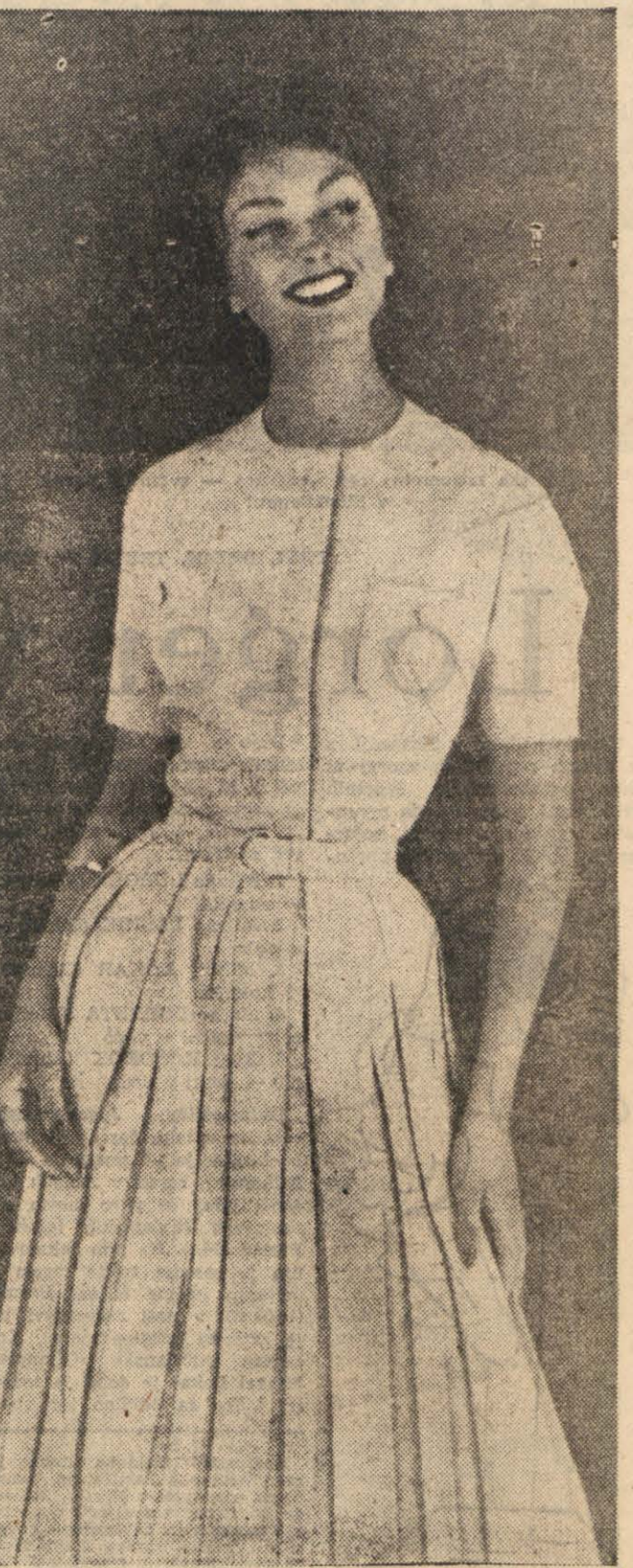
Sonny
Eau de Cologne

Boem

Boem

Boem

KEMIKALIA
NOVI SAD

Ne likajte utrujeni!

Likalna deska, na kateri je vsakakor laže likati kot na mizi, naj bo najmanj 120 cm dolga in 60 cm široka, toda ne daljša kot 150 cm in široka 80 cm. Za likanje v pokončni in sproščeni drži je primerna visina med 78 in 90 cm. Če pri likanju sedite — ko bi vsaj vse žene sedele, saj si tako hranijo sile in varujejo že tako preutrujene noge — naj bo visina deske 65 do 75 cm. Vseeno je za kateri model deske se odločite, toda ne pozabite že pri prodajalcu sestiti za njo, da se prepričate, če ustreza vaši telesni višini. Če delate sede, ne pozabite, da

morajo imeti kolena dovolj prostora, sicer z zavrnanostjo držo ne bo nič! Za sedenje je idealen vrtljiv stol z gibljivim naslonjalom. Deska za rokave naj bo ozka, samo tako boste lepo zgladili vse gube. Važna je tudi zaokroženost na koncih. Tam boste imenitno zlikali ovrtnike in narame dele. In če le mogoče, si kmalu omislite nov likalnik, ki je lahek in sam regulira toploto. Bogato vam bo poplačal izdatke! Ne boste se več bali »odvratnega« likanja, kakor na tistem gotovo zmeraj godinjate.

V skladu z okusom občinstva

Znani angleški igralec in pisatelj odskih del Peter Ustinov bo letošnjo jesen gostoval v New Yorku s svojim delom »Romeo in Julija«, trenutno pa snema v Parizu, kjer sta z nekimi novinarjem pokramljala o tem, kako bi bilo treba pisati na primer o ženinem namenu, da bo vložila tožbo za razvezo zakona, če naj bi gledalo tak prizor angleško, francosko ali ameriško občinstvo.

»Francoza bi seveda odigrala ta prizor povsem drugače,« je povedal Ustinov. »Na primer takole: George: Ljubica. — Jessie: Kaj pa je, ljubi? — George: Nekaj ti moram povedati. Ljubico smam. — Jessie: Zdaj si povedal nekaj, kar mi je znano že dve leti. — George: Ne, no, tvojo ljubico imam. — Jessie: Kaj pa bo z Marijo? — George: Ne vem. — Jessie: Revival Povalila jo bom na modno revijo. — George (očita): Prosim te, stori to! Saj si bila vedno tako prijazna z njo. — Jessie (še z močnejšim očitkom): Nikoli je nisi pripeljal v hišo. — George: Hm, prav imaš. — Jessie: Ali je tvoja lepša od mene? — George: Mnogo lepša. — Jessie: No, hvala bogul! Sicer bi postala strašno ljubosumna nanjo. — George: Kam pa greš? — Jessie: Zdaj grem, čez teden dni se bova spet videla. — George: Ad je Pierre v mestu? — Jessie: Tega ne vem, Leon pa je tu. — George: Kdo je Leon? — Jessie: Nenadoma si strašno samovoljen in diktatorski.

George: Ali boš navsezadnje le utihnila? — Jessie: Nikar ne postani giasen, George! — George: Ko pa sem ti hotel reči samo... — Jessie: Naj bo že kakorkoli, prepričana sem, da bodo advokati že znali urediti najino zadevo. — George: Kakšno zadevo? — Jessie: Prijatelj bova ostala. Ni treba, da bi otroci izvedeli za to. — George: Zdaj se pa vdam — Jessie: Le

Otroje lahko
JE OČISTIŠ MADEŽE NA TEKSTILU S
"Flex"

»Američani so v teh zadevah veliki realisti,« je nadaljeval Ustinov. »Za devetim vogalom se mora rahlo oglašati saksofon, v sosednjem stanovanju pa jorka dojenček. Takole gre ta reč: George: Jessie, nekaj ti moram povedati. — Jessie: Lečila se bom — George: Saj nisi ne več, kaj bi ti; rad povedal! — Jessie: Daj no, George, saj sva odrasla človeka, zato se ne bova vedla kot otroka. — George: Za hudiča vendar... — Jessie: Saj mi je mama vedno pravila, da bo prišlo do tega. — George: Toda jaz... — Jessie: Ne govorniva o temi! To je vulgarno. Ne znimajmo me podrobnosti. —

nekaј minut potrebujem, pa bom pospravila svoje reči. — George: Kam pa greš? — Jessie: Reno, Merico City, Tucson, Pisaia in bom razglednico. Upam, da boš kmalu našel svojo srečo. — George (se težko spusti v naslonjač): O tem res nisem še nikoli razmišljal. Mor-da pa jo bom res. —

Neslan kruh

Znano je, da zdravniki predpisujejo pri določenih boleznih za daljši ali krajši čas povsem neslane jedi, torej tudi tak kruh. Kako neokusen je neslan kruh, vedo le tisti, ki so ga morali jesti. Angleški zdravnik Mahess je napravil vrsto poskusov z različnimi sredstvi, ki jih je dodajal neslanim moki, da bi kolikor mogoče popravil neprijeten okus.

okus bolj ali manj črnega kruha. Noben izmed teh poskusov pa ni dal glede okusa zaželene rezultata. Navsezadnje so spoznali, da je še najboljši neslan kruh brez slehernega dodatka, vendar ga je treba pripraviti nekoliko drugače. Omenjeni zdravnik priporoča, naj bi pri pripravljanju krušnega testa dodali za tri odstotke več kvasa kot sicer, vmesili s čimmanj vode in izvedli fermentacijo testa pri nižji temperaturi kot sicer, torej pri 20—22 stopinjah Celzija namesto siceršnjih 27 stopinj, ki veljajo za najboljšo temperaturo pri vzhajanju navadnega testa.

GOSPODINJE!

Pred vskladitvenjem vaše zaloge krompirja, ga posipajte s praškom, ki ga obvaruje pred gnitjem. Edino tako si obvarujete zdrav krompir do nove letine. Zato kupite

"Krosan"

Za 100 kg krompirja potrebujete 1 kg »Krosana«. Doblite ga v trgovinah, drogerijah, semenarjih in zadrugah.

GORCICNE KUMARE

Dorasic kumare oluplj, jih prerezi po dolgem, odstrani pečke in jih razreži v poljubne podolgate kose, posoli jih in pusti v tej soli 24 ur. Potem jih vzemi iz soli in polij z zavretnim vinskim kisom; v tem jih pusti na daljnjih 24 ur. Nato jih stresi na rešetko, da se odteko in jih vložijo tesno drugo poleg druge v kozarec ter potresi na vsako vrsto kumar pol žličke gorčice v zrnih, nekaj šalotik, kolešček hrena, strok česna, kakor pariko lovora in list in nekaj lističev pehtrana. Zalij kumare z zavretnim in ohlajenim vinskim kisom. Na vrh kumar pa nalij eno do 2 žlici olja Kozarec vrziti v bergamentnim ali celofan papirjem in dobro zaveži. Hranj na suhem in hladnem prostoru

Skrb za električne aparate

Zdaj imajo že številna gospodinjstva najrazličnejše električne aparate, na primer lončice, štedilnike in podobne pripomočke. Nekateri gospodinjke se pritožujejo nad slabo kvaliteto, pri tem pa nemara niti ne pomislijo, da se ti električni stroji kvarijo med drugim tudi zaradi tega, ker lastnice ne znajo pravilno ravnati s njimi. Pokrovske na električnem loncu, skozi katero so spejane ogrevalne žice, ne smemo nikoli dajati v vodo, marveč jih le odrgnimo z dobro ožeto krpo, da voda ne pride do žic. Po uporabi naj ostane lonček odprt, pokrovko pa postavimo tako, da se do dobra ohladi in da se izgubi iz nje prav vsa vlaga. Znotraj pološčeno pečico je treba po uporabi vselaj pomiti in oribati, nato pa jo pustiti odprto, da se posuši. Zeleno delo je dobro namazati s krpo, namočeno v olje, da ne zarjasta. Posoda za kuho na električnem kuhalniku ali štedilniku mora imeti ravno dno, in sicer po možnosti tolikšno, kot je grelec. Vse te pripomočke je treba očistiti vsaj enkrat tedensko, da se na njih ne nabira umazanija. Pri tem se seveda izogibajmo sode in drugih močnih sredstev.

Pogled na Stockholm 1958

Sovjetska nogometna reprezentanca — svetovni prvak v Stockholmu?

Generalna v Beogradu - premiera v Bukarešti

Zadnje svetovno prvenstvo v nogometu je bilo pred tremi leti v Šviciji, do prihodnega takega tekmovanja najboljših državnih enajstovizov vseh sveta v Stockholmu na Švedskem pa je približno še leto dni.

Švicarsko prvenstvo l. 1954 se je končalo s senzacionalnim presenečenjem, največjim v zadnjem obdobju na zelenem pravokotniku. V finalu je namreč Nemčija, ki pred tem dobrih 20 let ni zmogla kaj posebnega na svetovni nogometni igriščih, premagala favorizirano reprezentanco Madžarske, ki do tedaj dolgo vrsto let ni izgubila prav nobene tekme. To nemško zmago ni predvideval nihče med svetovnimi strokovnjaki, čeprav je zahodnonemška reprezentanca v tekmi za vstop v polfinale premagala — Jugoslavijo.

Ta četrtfinalna igra je bila zares nekaj posebnega; jugoslovenski igralci so gospodarili na igrišču ves čas, Nemci pa so se v glavnem samo otresali nenehnih nevarnih napadov jugoslovenskega moštva. Naša slika n. pr. kaže prizor iz tega srečanja, ko je skoraj vseh 11 nemških igralcev ogorčeno branilo lastna vrata pred prostim strelom jugoslovenskega napadalca.

turnirja, in to za štiri leta, kot smo to mislili tedaj.

Zdaj sodimo namreč drugače! Švedsko prvenstvo se za nas lahko konča že predčasno, ne pa morda šele v Stockholmu na zaključnem turnirju. Za kaj gre? Se ta mesec, in sicer zadnje nedelje (28. septembra) bo v Bukarešti kvalifikacijska tekma za svetovno prvenstvo med reprezentanco Romunije in Jugoslavije, ki bo bržkone odločala o vzponu za Švedsko.

ROMUNIJA ALI JUGOSLAVIJA

V sedmi evropski kvalifikacijski skupini se potegujejo za pravico udeležbe na zaključnem turnirju tri moštva: Grčija, Romunija in Jugoslavija. V prvih dveh tekmah je naša reprezentanca 5. maja v Atenah igrala samo neodločeno z Grčijo, Romuni pa so junija zmagali tesno 2:1 (1:1) na grških tleh. V preostalih štirih tekmah bodo najprej igrali v Bukarešti jugoslovenski reprezentanti (28. t. m.) in Grki (3. novembra), zadnji dve igri v Beogradu (16. oz. 17. novembra) pa bosta dokončno odločali o finalistih. Pri nas bodo najprej gostovali Grki, nato pa še Romuni.

za ta spopad, in sicer meddržavna tekma z Avstrijo. Samo še nekaj dni — do nedelje (15. t. m.) — bo treba torej potpeti in že bomo vedeli, kaj lahko pričakujemo od tekme v Bukarešti.

SPREHOD PO OSTALIH SKUPINAH

Doslej je bilo odigranih v vseh kvalifikacijskih skupinah 57 tekem, preostalo pa jih je še 28, med drugim tudi še finale v regionalnih podskupinah in morebitne dodatne odločilne igre. Za zaključni turnir na Švedskem pa so se doslej plasirali dosedajni svetovni prvaki — Nemčija, predreditelji — Švedska, zmagovalec I. skupini — Anglija ter Brazilija in Paragvaj iz I. oz. III. južnoameriške skupine.

Iz II. evropske skupine bo igrala (bržkone) v finalu Francija, ki je v prvi tekmi premagala Belgijo 5:3 (1:1), medtem ko bo zadnja odločilna tekma v Bruslju 27. oktobra. Islandci so seveda vse tekme izgubili s katastrofalnimi rezultati. Na videz bolj zapleten je položaj v III. skupini; Norveška je namreč v Oslu izgubila z Bolgarijo 1:2 (0:1) in zmagala nad Madžarsko 2:1 (1:1), v Budimpešti pa so domačini pregazili Bolgare 4:1 (3:0). V nedeljo bo v Sofiji še

katere igralo favorizirana Argentina ter Bolivija in Čile, doslej še niso igrali nobene tekme. Iz obeh severnoameriških podskupin se je za zdaj plasirala samo Mehika za tekmo z zmagovalec iz I. skupine — izanesljivo Costa Rica. Med azijskimi in afriškimi moštvii sta se za zdaj kvalificirala samo za regionalno igro Indonezija proti Izraelu in Sudan za igro z Egiptom.

SPREHOD PO OSTALIH SKUPINAH

Iz II. evropske skupine bo igrala (bržkone) v finalu Francija, ki je v prvi tekmi premagala Belgijo 5:3 (1:1), medtem ko bo zadnja odločilna tekma v Bruslju 27. oktobra. Islandci so seveda vse tekme izgubili s katastrofalnimi rezultati. Na videz bolj zapleten je položaj v III. skupini; Norveška je namreč v Oslu izgubila z Bolgarijo 1:2 (0:1) in zmagala nad Madžarsko 2:1 (1:1), v Budimpešti pa so domačini pregazili Bolgare 4:1 (3:0). V nedeljo bo v Sofiji še

katere igralo favorizirana Argentina ter Bolivija in Čile, doslej še niso igrali nobene tekme. Iz obeh severnoameriških podskupin se je za zdaj plasirala samo Mehika za tekmo z zmagovalec iz I. skupine — izanesljivo Costa Rica. Med azijskimi in afriškimi moštvii sta se za zdaj kvalificirala samo za regionalno igro Indonezija proti Izraelu in Sudan za igro z Egiptom.

Kratko ^{today} ^{nov}

Zivela Sportna zveza Jugoslavije, Zivela Sportna zveza Slovenije, Zivelo Sportno društvo »Napred in napredek« iz Zapotoka itd. itd., takole po prijliki bi se moralo začeti malone vsako poročilo o športnih prijemih in zajemih in njihovi izvedbi (vštevki seveda dolgo vrsto imen, ki so jim botrovali), da bi športni novinarji ne bili kar naprej izpostavljeni onemu tako premetnemu odpevu: Pošljamo tole naše poročilo — trdno prepričani, da ni prepovedi predložiti itd. — z ultimativno prošnjo, da ga — razume se, neskrajšane — preproste-

Lorger vodi

PRVI, DRUGI, TRETJI TA TEDEN

Zadnje nedelje v Sloveniji in v drugih republikah skoraj ni bilo pomembnejših športnih tekmovanj, razen seveda prvenstvenega kola v zvezni košarkarski ligi in državnega prven-

Prav s teh tekmovanj smo izbrali tokrat najboljšo tekmovalce, ki smo jim namenili druge septembrske točke v tej stalni rubriki. Vrstni red je namreč naslednji:

- 1. Stanko LORGER (Kladivar) — atletika
- 2. Milena USENIK (Odrad) — atletika
- 3. Mihael LOKAR (Olympia) — košarka
- 4. Marko PORENTA (Ljubljana) — skoki v vodo
- 5. Budi KOSOROK (Ljubljana) — skoki v vodo

Obrazložitev: Jugoslovenski rekorder v teku čez ovire Stanko Lorger je po zmagi na XVI. balkanskih igrah v Atenah zasedel zdaj še prvo mesto na svetovnih študentskih igrah v Parizu (14,6). Na tem tekmovanju je zasedla tretje mesto v metanju krogle Milena Usenik (14,02 m), v naši razvrstitvi pa je zato na drugem mestu, Košarkar ljubljanske »Olympie« Mihael Lokar je dobil ta teden tri točke za odlično igro pod

Nogometaš Hajduka Rebac je pred tekmo s Partizanom nenadoma odpotoval v Mostar. Zdi se, da bo Rebac razveljavil pogodbo s Hajdukom in bo pristopil k Veležu. Vendar uprava Hajduka o njegovi nameri ni obveščena.

Vodstvo NK Hajduk iz Splita se bo pritožilo zoper registracijo tekme s Partizanom. Uprava kluba meni, da je sodnik Mikulian nepravilno ravnal, ker ni dosodil kazenskega strela zaradi prekrska nad Kragičem. Tudi nekateri nadaljnji sodniški ukrepi so vplivali na potek igre. Delegat zveze sodi, da je Hajdukova pritožba upravičena.

ŠPORTNI TEDEN na tehnični

V zadnjem tednu pri nas ni bilo skoraj nobenih kvalifikacijskih tekmovanj, zato pa več prireditev, na katerih je tekmovalo mnogo slovenskih športnikov in športnic. Ta teden so tekmovali: igralci hokeja na kotalkah 16 (1), košarkarji 36 (13), nogometaši 924 (42), odbojkarji 390 (20), strelci 290 (9), atleti 899 (9), igralci malega rokometu 119 (7), letalci 120 (2), kegljaci 67 (3), igralci namiznega tenisa 42 (6), motoristi 40 (2), plavalci 60 (1), skakalci v vodo 15 (0) in šahisti 82 (6).

V tujini so ta teden gostovali samo atleti na svetovnem študentskem prvenstvu v Franciji, pri nas pa avstrijski motoristi in švedski nogometaši-železničarji.

V drugem septembrskem tednu je skupno tekmovalo na 120 prireditvah v Sloveniji 1.278 domačih športnikov in športnic. Vse tekme v Sloveniji je gledalo 32.900 ljudi. Najbolj obiskani prireditvi sta bili letalski meeting v Moškanjcih (12.000) in mednarodne speedway-dirke v Kranju (8.000).

GOL — V LASTNO MREŽO

Zadetek je »viseel v zraku«, kot to pravijo nogometni kibici pri nas. In res, odlični stoper jugoslovske reprezentance, dolg Horvat, je v 19. min. zabil prvi

gol, toda na nesrečo — v lastno mrežo! Vratar Beara je bil odslej naprej brez dela, na nasprotni strani pa je zato zaral njegov prijatelj Turak, ki se je komaj otel pred rumenih žog. Gledalci iz Nemčije so tedaj iz strahu pred katastrofo zapustili stadion; na tribune jih je privabil spet hrup iz tisočih grl. V 88. min. je namreč odlično krilo Rahm doseglo drugi gol za poznejše nove svetovne prvake.

NA SVIDENJE V STOCKHOLMU?

Za nas Jugoslovane je pomembnil ta nepričakovani poraz žalostno slovo s tega svetovnega

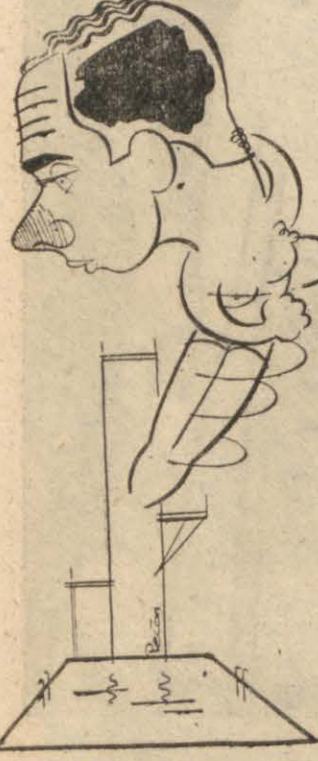
GENERALKA Z AVSTRIJCI

Tekma v Bukarešti je seveda odločilnega pomena za naše moštvo. Nič nenavadnega ni torej, da so se domači strokovnjaki z zveznim kapetanom Aleksandrom Tirnanicem na čelu resno lotili priprav jugoslovske enajstovizov. Vsi kandidati za reprezentanco so po nedeljskem prvenstvenem kolu v zvezni ligi v skupnem taboru v Novem Sadu, kjer bodo trenirali do tekme z Romuni. Še prej pa bo v Beogradu zadnja preizkušnja

tekm Bolgarija: Madžarska in

pozneje Bolgarija: Norveška, v Budimpešti pa 18. novembra srečanje med Madžarsko in Norveško. V IV. skupini vodi za zdaj CSR (4 točke) pred Vzh. Nemčijo (2) in Walesom (2). V V. skupini vodi brez težav Avstrija z Luksemburžani in Nizozemci, Rusi pa v šesti s Poljaki in Finci. V VIII. skupini so doslej odigrali naslednje tekme: Portugalska: Sev. Irška 1:1, Italija: Sev. Irška 1:0, Sev. Irška: Portugalska 3:0 in Portugalska: Italija 3:0. IX. skupini pa Španija: Švica 2:2, Škotska: Španija 4:2, Švica: Škotska 1:2 in Španija: Škotska 4:2. V II. južnoameriški skupini, v

S. tekme Jugoslavija: Nemčija 1954

Marko Porenta

stva v skokih v vodo v Zadru. Edino tekmovalje v tujini, na katerem so nastopili tudi slovenski zastopniki, so bile V. svetovne študentske igre v Parizu.

NAŠ POSEBNI DOPISNIK PIŠE S SVETOVNEGA ŠTUDENTSKEGA PRVENSTVA

Sestanek v Parizu

PARIZ, 8. sept. (Po telefonu v nedeljo zvečer) Pariz imate! Nord 87-83... Hallo! Čekajte, čakajte...! Halo Ljubljana... Oul, ou! Paris. Un moment... Halo... Čekajte, čakajte još malo... Oul, un moment... Halo, halo, halo (vse tih)... Zašto se niste javili? Halo, halo, halo, čakajte još, pomozi bože... Halo, halo e, čakajte — sad ga imate. — To je trajalo sedem minut in 39 sekund.

Študentske športne igre so seveda nekaj posebnega in so ne samo športne, ampak tudi študentske. To se vidi med mnogim drugim tudi po tem, da ob zmagah posameznih tekmovalcev v raznih panogah ne igrajo nobenih državnih himen in ne piskajo ne na take ne na drugačne fanfare, temveč vsakega zmagovalca počastijo s starim študentskim napovedom: »Gaudeamus igitur...« To tekmovalje, ki je na vrsti vsake dve leti, je postalo zdaj že skoraj tradicionalno. Prvič v zgodovini teh iger se je zgodilo, da so se jih udeležili zastopniki obeh študentskih mednarodnih zvez, in sicer vzhodne in zahodne. Jugoslovani se zadnjih iger v špankem San Sebastianu pred dvema letoma niso udeležili, pač pa so bili zastopni pred štirimi leti na enakih prireditvah v Dortmundu v Nemčiji. Našo ekipo so to pot sestavljali atleti in waterpolisti, ki so se odlično uveljavili.

Atletski del sporeda je bil najbolj kvaliteten, saj so se ga udeležili tudi nekateri svetovni rekorderji. Zaš niso prišli najboljši Američani, kar bi bilo tekmovalca mnogo izboljšalo. Znano je namreč, da so vsi ameriški atleti večidel študenti, vendar ameriška atletska zveza te pariške prireditve ni vzela tako resno, ker je povsem zunaj ameriške sezone. Tako je prišlo pravzaprav do absurda, da niti v eni disciplini niso zmagali Američani, ki imajo atletov na tisoče in tisoče. Najbolje pripravljeni so prišli na to revijo študentov — športnikov Rusi, ki so zmagali kar štirinajstkrat.

Plavalcev je bilo precej, največ uspehov pa so v vodi pobrali Nemci, Francozi in Poljaki. Med ženami so bile daleč najuspešnejše Rusinje. Waterpolski turnir ni bil zaseden močno in edini nasprotnik Jugoslavije, ki je igrala v skoraj popolni sestavi državne reprezentance, so bili Madžari.

V sabljanju so bili najboljši Madžari, Italijani in Poljaki, ki so si razdelili vsa prva mesta. Najboljše ženske so bile Nemke.

Zelo dober je bil košarkarski turnir, na katerem se prav do zadnjega ni vedelo, kdo bo zmagovalec. Izmed štirih najresnejših kandidatov Bolgarov, Poljakov, Madžarov in Čehov se je bila borba prav do zadnjega Madžari so v teh spopadih nesli Čeha, Bolgari pa Poljake, v končnem srečanju pa so prišli do zlate kolajne Bolgari, ki so že prej obrušili za Madžari.

Zelo šibek je bil teniški turnir, saj ni bilo na njem niti enega pomembnejšega

igralca. Madžari, Čehi in Italijani so pobrali, kar je bilo na voljo v Kovini. Nesprotno pa je bil zelo močan turnir v odbojki, v katerem so se najbolj izkazali Romuni in Poljaki.

Stanko Lorger je v kratkem zadnjem razdobju izpeljal serijo treh uspešnih nastopov

v Moskvi in Atenah ter zdaj v Parizu. Ta pot ni bila tako lahka, posebno ob Aten dalje ne. Dolj pod Akropolis ga je mučila vročina, da ni mogel spati cele noči. Zdaj v Parizu pa je spal ves dan in ga je še zeblo povrh. Na tekašiške je prišel v prehlajen in odet precej na debelo, tak je hodil okoli steze — dokaj bešen in nekam turoben. Tudi je imel v Parizu precej težko delo, ker je moral do finala dvakrat preizkusiti svoje moči in je bil v finalu res že utrujen. No, kljub temu je vzdržal tudi pariško preizkušnjo in si dodal še eno zlato priznanje, zdaj pa komaj čaka, da bo spet doma.

Tudi Usenikova je opravila svojo nalogo čisto dobro, saj se je plasirala — čeprav tretja — natanako kakor v Melbourneu, in sicer za Zibino in Američanko Brownovo.

Ni odveč povedati že kar nocoj, da na tej atletski prireditvi niso bili najbolj kvalitetni teki, ampak številne druge discipline. Med njimi velja omeniti prvok v višini, kjer je ruski in svetovni prvak skoraj fascinantno Parižane. Poskušal se je na višini 217 cm, kar bi bil nov svetovni rekord, pa je bilo zaman.

Tudi v skoku ob palici so bili prizori ne navadno napeti. Značilno je, da so vsi boljši

skakalci silno težko preskakovali nižje višine. Tako je na pr. poznejši zmagovalec Poljak Wažny šele pri tretjem skoku prišel na 415 cm, medtem ko je naš Lukman že pri prvem poskusu opravil z vsami višinami do 410 cm. Lukman se je na pariškem stadionu poslužil neke posebne taktike. Ko se je za-

čel, v celni vrsti osemnadstropnih stavb, v katerih ni bilo težav za namestitve sto in sto udeležencev iz vsega sveta — razen iz Avstralije. Tudi za hrano se ni bilo treba gneti — po načelu samopostrežbe brezhibno in v zadovoljstvo vseh.

Drugačna pa je bila pesem s tehnične strani. Zgodilo se je na pr. — in tega zgodovina atletike menda ne pomni — da so morali na teh igrah ponovljati finale. Ta usoda je zadela tek na 80 m z ovirami za ženske in našo zmagovalko Babovičevno, ki je v prvem finalu zmagala s časom 11,7. Nato so ugotovili, da je stalo na prvi samo sedem — namesto osem ovir. Sodniki so zahtevali, da je treba konkurenco ponoviti in vse udeležence so morale reči: da, Babovičeva je ponovila zmago iz prvega teka, vsekakor s slabšim časom od prvega.

Nekaj podobnega je bilo v polfinalu za moške na 100 m. Tu sta bili žrtvici svetovni rekorder Murchison in Rus Bartenjev. Na startu je pobegnil, in sicer precej krepko. Italijan Boccardo. Starter je poklical tekmovalce nazaj, vendar je zažvižgal tako tiho, da sta ga slišala samo dva, ostali štirje pa so dirjali do konca. Murchison je v ponovnem polfinalu še enkrat zmagal, vendar ga je to le toliko utrudilo, da ga je potem v finalu zdelal Nemeč Germar.

Atletska tekmovalnja so bila na novem stadionu Charley, ki ima z betonskimi tribunami za 20.000 ljudi; prostora in leži neposredno v univerzitetnem delu mesta. Teklišče je črno in zelo trdo ter za zdaj nikakor ne dopušča boljših izidov. To je pravzaprav največja tragedija letošnjih pariških športnih iger, ker je pač za vsakega tekmovalca trpko neprijetna zavest, da se na taki progi »največ« ne da doseči.

Sicer pa je bila ta športna in študentska prireditve le nekako na meji med ugledom najboljših državnih in študentskih reprezentantov, od katerih so nekateri nastopali kar v državnem dresu drugi pa so bili odeti v najbolj pisane kombinacije kot predstavniki svojih študentskih organizacij. To pa je bila sama zunanja podoba, ki je popolnoma obledela nocoj v poznejših urah, ko se je v eni reprezentativnih dvoran v Parizu začel ples narodov, se pravi, ples mladih ljudi oblolega spola in vseh polti z vsega sveta.

Evgen Bergant

Med iznenadenji letošnjega evropskega prvenstva v Dulsburgu je bilo na tihem, da je avstralski atlet Stuart Mac Kenzie v finalnem diru »namazal« celo rajdo imenitnih kandidatov, se pravi nemškega Fersena, ruskega Ivanova, avstrijskega Rabederja, poljskega Koferko in (mimogrede) še našega Vlastiča. Kaj pa so ga novinarji kot enega junakov dali nato temeljito pod lupo, pri čemer so prišli vsaj še do ene presenečljive podrobnosti. Ko so ga vprašali po poklicu, se mu je sprva zdelo čudno, da ljudje podprašujejo po tej nebitnosti stvari, da ene presenečljive podrobnosti. Ko so ga vprašali po poklicu, se mu je sprva zdelo čudno, da ljudje podprašujejo po tej nebitnosti stvari, da ene presenečljive podrobnosti. Ko so ga vprašali po poklicu, se mu je sprva zdelo čudno, da ljudje podprašujejo po tej nebitnosti stvari, da ene presenečljive podrobnosti.

Vse to, o čemer pišete in gledate tako črno, je nam dobro znano, vendar je le nekoliko drugače. Sport se je v zadnjih letih tako razmahnil, da veljajo presenečniki o njem (seveda — o čem grano slasi, kakor pravimo) ne samo za vas, temveč za mnogo slovenskih in jugoslovenskih krajev. In v tem splošnem poletu in prizadevanju, da bi bilo nekoč nekaj iz nas tudi na telesno-vzgojnem področju, tiska ne preostaja drugega, da v današnji okvirji pripravila svojo nalogo zdej v priznanje in dovoljstvo enega, nato drugega tretjega itd. Ne po abecednem redu, ne po kakšnem mrtvem pravilniku, marveč po življenjskem utripu samega, tako da je pri tem kriterij z geslom: Ziveli mi prav gotovo najmanj odločilo. Tako je menda kar najbolj prav!

Med iznenadenji letošnjega evropskega prvenstva v Dulsburgu je bilo na tihem, da je avstralski atlet Stuart Mac Kenzie v finalnem diru »namazal« celo rajdo imenitnih kandidatov, se pravi nemškega Fersena, ruskega Ivanova, avstrijskega Rabederja, poljskega Koferko in (mimogrede) še našega Vlastiča. Kaj pa so ga novinarji kot enega junakov dali nato temeljito pod lupo, pri čemer so prišli vsaj še do ene presenečljive podrobnosti. Ko so ga vprašali po poklicu, se mu je sprva zdelo čudno, da ljudje podprašujejo po tej nebitnosti stvari, da ene presenečljive podrobnosti. Ko so ga vprašali po poklicu, se mu je sprva zdelo čudno, da ljudje podprašujejo po tej nebitnosti stvari, da ene presenečljive podrobnosti.

Vse to, o čemer pišete in gledate tako črno, je nam dobro znano, vendar je le nekoliko drugače. Sport se je v zadnjih letih tako razmahnil, da veljajo presenečniki o njem (seveda — o čem grano slasi, kakor pravimo) ne samo za vas, temveč za mnogo slovenskih in jugoslovenskih krajev. In v tem splošnem poletu in prizadevanju, da bi bilo nekoč nekaj iz nas tudi na telesno-vzgojnem področju, tiska ne preostaja drugega, da v današnji okvirji pripravila svojo nalogo zdej v priznanje in dovoljstvo enega, nato drugega tretjega itd. Ne po abecednem redu, ne po kakšnem mrtvem pravilniku, marveč po življenjskem utripu samega, tako da je pri tem kriterij z geslom: Ziveli mi prav gotovo najmanj odločilo. Tako je menda kar najbolj prav!

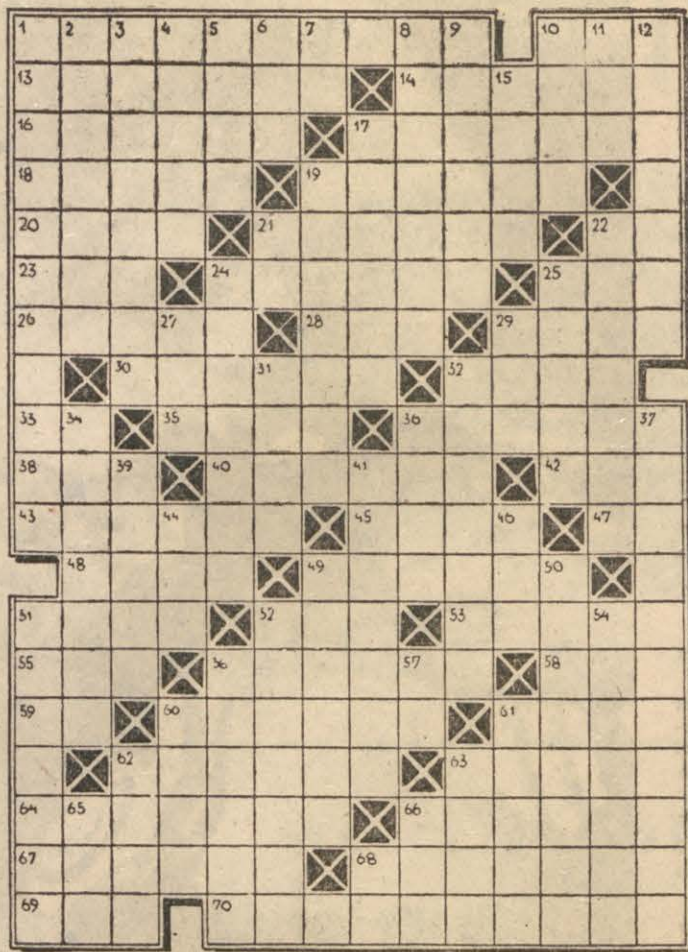
Vse to, o čemer pišete in gledate tako črno, je nam dobro znano, vendar je le nekoliko drugače. Sport se je v zadnjih letih tako razmahnil, da veljajo presenečniki o njem (seveda — o čem grano slasi, kakor pravimo) ne samo za vas, temveč za mnogo slovenskih in jugoslovenskih krajev. In v tem splošnem poletu in prizadevanju, da bi bilo nekoč nekaj iz nas tudi na telesno-vzgojnem področju, tiska ne preostaja drugega, da v današnji okvirji pripravila svojo nalogo zdej v priznanje in dovoljstvo enega, nato drugega tretjega itd. Ne po abecednem redu, ne po kakšnem mrtvem pravilniku, marveč po življenjskem utripu samega, tako da je pri tem kriterij z geslom: Ziveli mi prav gotovo najmanj odločilo. Tako je menda kar najbolj prav!

MERIMA

Milo za otroke MERIMA Medicinsko priznana najboljša MILO ZA OTROKE

VEŠELILO VAŠ BO, CE VEŠTE...

KRIŽANKA

- Ali je po površini večja LR Hrvatska ali ožja Srbija brez AP Vojvodine in Kosmeta?
- Kako se imenuje državno gledališče na Dunaju?
- Koliko let je živel Napoleon v izgnanstvu na Sv. Heleni?
- Ob kateri reki leži New York?
- Kaj je »kupiranje«?
- V kateri operi nastopa grof Danilo Danilovič?
- Kdo je bila prva žena po grški mitologiji?
- Na katerem otoku je živel Robinson Crusoe?
- Kdo je napisal dramo »Dogodek v mestu Gogol«?
- Kakšno ime ima umetni kavčuk?
- Kateri državi pripada Nova Fundlandija?
- Kdo je bil največji kitajski lirski starijši pesnik?
- Katero je največje mesto države ZDA Kalifornije?
- Kateri planet je najbližji Soncu?
- Katera moderna plesalka je prva plesala bosa?
- Kateri je največji otok v Velikih Antilih?

Odgovori na vprašanja iz prejšnje številke

- Sčljiljo delj od Apeninskega polotoka Messinska ožina.
- Uradnemu žigosanju dragih kovin rečemo punciranje.
- Uppercut je pri boksu kratak, sunkovit udarec od spodaj navzgor.
- Najznamenitejšo švedsko univerzitetno mesto je Uppsala, kjer je bila univerza ustanovljena že l. 1477.
- Ladja, ki je peljala l. 1620 prve evropske koloniste v Ameriko, se je imenovala »Mayflower« (majška cvetlica).
- Najvažnejši alpski prelaz med Avstrijo in Italijo je

Vodoravno: 1. ojašanje osvoboditev, 10. nočno zabavišče, 13. pihalo, 14. kiti, 16. tekma jadrnic ali drugih čolnov, 17. prava slika pri fotografiranju, 18. okrog, 19. serviete, 20. osvežujoča pijača, 21. prehoditi, iti na drugo stran, 22. posnemanje ovcjega glasu, 23. osebni zaimek, 24. iver, 25. vrtnina, 26. geometrijska telesa, 28. spodnji deli posod, 29. žensko ime, 30. drugo ime za Jadransko morje, 32. narč, 33. začetnici slovenskega pesništva in literarnega kritika, ustanovitelja dunajskega »Zvoznika«, 35. posode za pekel rajnikov, 36. starogrški bog sonca, časa in živca, 38. visoka planota v srednji Sahari, 40. tanke kovinske ploščice, 42. konica, 43. zelo trd kamen, 45. nevestino premoženje, 47. kem. znak za telur, 48. posteljnjak brez nog, 49. zvočna alarmna naprava, 51. očka, 52. stopnja v vojaški službi, 53. mitološki kraj trpljenja, 55. pregovor, 56. burkatki tekoči-

no, 58. osebni zaimek, 59. predlog v dveh oblikah, 60. mostiček, 61. poznan, 62. del naprave za krmarjenje letala, 63. hrbiček, 64. začimba za sladice, 66. pregraja, 67. nov odstavek, nova vrsta, 68. okrajšava, 69. velika evropska reka, 70. pripravljani seminar na univerzi.

Navpično: 1. izvedenec, specialista, 2. goljufija, prevara, 3. vsejati razrastek 4. obrežje, 5. nasičeni, 6. pod, 7. Zevsova ljubica iz grške mitologije, 8. Cantarjeva pesniška zbirka, 9. zdravniški pregled, 10. del parnega stroja, 11. novozelandski les za gradnjo ladij, 12. kopalniška obala, 15. palice za priganjanje vprežne živine, 17. sveža, 19. napičilo, 21. okrajšava za »primer, 22. ubožnost, 24. gonjač, 25. glasbena oznaka za tilo, mirno podajanje skladbe, 27. napis na naših vagonih, 29. kratica za »Mestni ljudski odbor, 31. azijska država, 32. tepeži, osebna obračunavanja, 34. ubožec, revček, 36. zelenkast dušljiv plin, 37. prodajalec steklenih izdelkov, 39. ne pogost, 41. enota, 44. astronomski pojav, 46. dalmatinska oblika ženskega imena, 49. ptica pevka, 50. alkaloid, ki se uporablja za zdravljenje revmatizma, 51. upravnik zbirke važnih listin, 52. izdelovalec obutve, 54. protivese, nasprotek, 56. mesto v Makedoniji, nekdanja prestolnica Kraljevića Marka, 57. kazalni zaimek, 60. gozdno jagodičasto grmičje, 61. gledati, 62. mesto v severni Dalmaciji, 63. utežna enota, 65. svetlo angleško pivo, 66. predpona za tvorjenje presežnika, 68. kratica za »konjsko silo«.

NAJBOLJ VARNO

»Zakaj ste že zdaj na postaji? Vaš vlak odpelje vendar šele čez tri ure!«

»Veste, šele na kolodvoru se ljudje spomnijo, kaj so pozabili doma, in jaz rabim toliko časa, da pridem nazaj.«

10-letni Janežek dolgo opazuje svojo novo sestrico. Nima zob, nima las, marsikaj ji še manjka. Začuden vpraša mamo: »Povej, mamica, ali nisi takrat prinesla s seboj nobenih nadomestnih delov?«

Brenner, ki je natanko tako visok kot naš Ljubelj (1370 m).

7. Nikelj in kobalt se v glavnem uporabljata kot dodatek za jeklene zlitine.

8. Sava je s svojimi 940 km daljša od Drave s 749 km. — (Dolžina Drave 1192 km v slovenskem Priročnem leksikonu je napačna kot še mnogo drugih podatkov).

9. Dramo »Ljubezni in morja valovi« je napisal največji avstrijski dramatik Franz Grillparzer.

10. Spodnja številka pri ulomku se imenuje imenovalček, gornja pa števec.

11. Najvažnejša irska reka je Shannon.

12. Mohamed je pokopan v Medini.

13. Glavno londonsko letališče je Croydon.

14. Z mostom sta povezana otoka Cres in Lošinj.

15. Glavno mesto v kneževini Liechtenstein je Vaduz.

16. Francoska narodna himna se imenuje marseljeza (po mestu Marseille).

TRI VRSTE LAZI

Veliki angleški državnik Disraeli je dejal: »Tri vrste laži so: laž, velika laž in statistika.«

ARGO

4 KROŽNIKI ODLIČNE JUHE V 7 MINUTAH ZA 60 DINARJEV

ARGO JE KONCENTRAT GOVEJE JUHE IZ VAJONIMI TESTENINAMI V VREČICAH. ZAHTEVAJTE V VSEH TRGOVINAH NOVI PROIZVOD ZNANE TOVARNE KONZERV ARRIGONI V IZOLI

ARRIGONI IZOLA

LAZARIZERILU-SMEH

VČASIH JE BOLJE MOLČATI

Italijanski pisatelj Alberto Moravia, avtor »Rimljanke«, ni posebno navdušen za slavnostne sprejeme in bankete. Vendar se včasih ne more izogniti družabnim obveznostim. Tako je nekega večera sedel na svečani prireditvi poleg gostiteljice in ni vedel, kaj bi govoril. V kotu sobane je opazil zdolgočasnega debeluha z velikim nosom, ki ni ne pil ne plesal, ampak samo obilno zdelal. Da bi prekinil molk, je rekel Moravia gostiteljici poleg sebe:

»Kdo neki je tistile zoprni človeček, ki se tako dolgočasi?«

Gospa je obrnila lornjon proti naznačenemu kotu in užaljeno zabevalnila:

»To je moj brat.«

»Oh, oprostite! je zmedeno zajecjal pisatelj. »Nisem opazil, da sta si podobna.«

SORODNOST

V enem najbolj aristokratskih londonskih klubov reče član svojemu kolegu, znanemu po nadutosti:

»Spoznal sem nekega gospoda Browna, ki trdi, da pripada vaši družini.«

»To je idiot! jezno vzkljike do-mišljavec.«

»No, potem je pa morda govoril resnico.«

— Naša ekspedicija je s tem končana, profesor, in zdaj lahko mirno trdimo, da so govorice o »snežnem človeku« samo pravljica.

Vajenec

Tvoja stvar, če ne maraš gorgonzole, iz bom jedla ta sir, dokler me bo volja.

— Ali nisi vesel, da sem se vrnila z letalom namesto z vlakom.

— Ta poklic mi je zato všeč, ker je poln presenečenj.

x x x

»Ali ste prebrali moj zadnji roman, ki sem vam ga prinesel?« vpraša mlad pisatelj znanega založnika.

»Upam, da mu odvrne založnik.«

»Upute, da ste ga prebrali?« začudeno sprašuje pisun.

»Ne, upam, da je zadnji.«

TUDI TO SE ZGODI

Igralec Laferrri je bil nekaj eden najbolj priljubljenih francoskih igralcev. Ceprav je bil že nekoliko v letih in čisto brez zob, je še vedno igral vloge junakov. Zato si je dal narediti krasno umetno zobovje. Vendar ga je vedno po predstavi vzel iz ust in ga vtaknil v žep. To je storil tudi nekega večera v gledališkem bifeju. Potem je sedel, a nenadoma s rahlim krikom skočil kvišku. »Kaj pa je?« ga je vprašal prijatelj. »Ah nič hudega, je pomirjeno dejal Laferrri, »sam sem se ugriznil v r...«

»Jurček, pravkar sem videla, da si vrgl sestrici v glavo jajce. To je bilo surovo!«

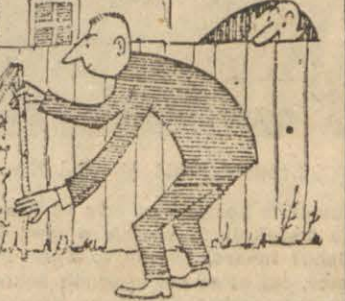
»Saj ni res, tovarišica. Bilo je trdo kuhano.«

... v Angliji: potem ko je bilo vplomjeno v croydonsko opatijo blizu Wellingborougaha, so nastavili za čuvaja odraslega leva, ki so ga vzeli iz privatnega živalskega vrta. Doslej še ni bilo slišati o novem poskusu vloma.

... v Singapuru: neki frizer je za 3-letnico skupnega življenja z mačko povabil 400 gostov, slavljenci pa je podaril zlate uhane in diamantno ogrlico.

... v Virginiji: 55 dolarjev na teden dobil 20-letni Fred Prince za to, da v mestu Fredericksburgu meri plevel. Lastnik zemljišča, na katerem izmeri Fred nad 50 centimetrov visok plevel, mora plačati globo.

DORSESDNO

— Draga, prosim, pojdi mi z žimo

— Ali si mogoče ti postal učitelj tega razreda, kaj? — Ne, tovarišica, — No, potem pa ne sprašuj neumnosti!

ODPUŠČENA KAZEN

Ko je najslabši ameriški predsednik Abraham Lincoln se hodil v šolo, je učitelj nekega dne kontroliral higijeno učencev in jim pregledoval roke. Mali Abraham si je naj-

prej roko krepko odrgnil ob hlače in jo šele potem pokazal. Toda tudi ta ukrep ni dosti pomagal. Bila je tako umazana, da se je učitelj kar zgrozil. Rekel je učencu:

»Ti umazanec, ti! Samo če mi pokažeš še eno bolj umazano roko v tem razredu, ti bom odpustil kazen.«

Tedaj je fantiček zmagooslavno privlekel izra hrbta svojo drugo roko in jo pokazal učitelju.

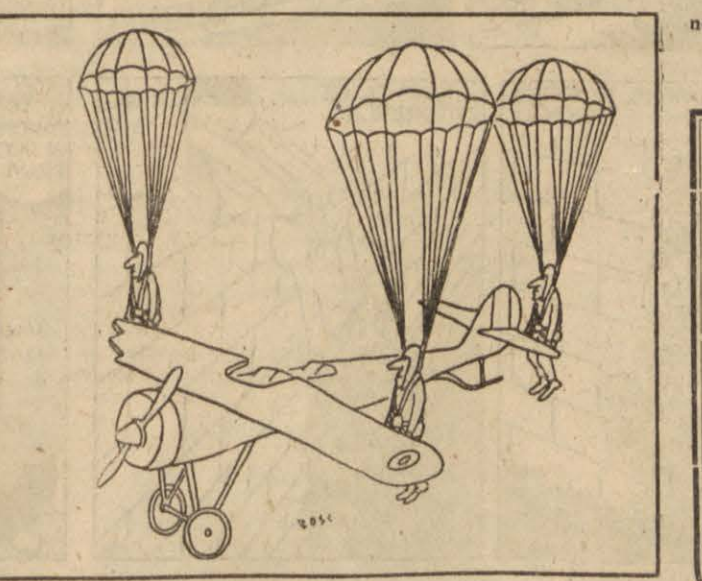
— Todz, če niste še nikoli videli bankovca za sedem tisoč dinarjev, kako morete potem trditi, da je ponarejen.

— Ali vaš papagaj mnogo govori? — Pa še kako! Prejšnja lastnica ga je prodala, ker sploh ni prišla do besede, če je bil zaven.«

RESITVE UGANK IZ 36. ŠTEVILKE

Križanka. Vod.: 1. pozdrav, 7. žanka, 13. izgred, 14. slajmer, 15. silen, 16. akord, 17. M(hall) Z(oščenko), 18. Ares, 19. agava, 20. obe, 21. Vid, 22. stena, 23. Aden, 24. asistent, 25. Sorli, 27. tast, 28. štrajk, 29. Korint, 32. klet, 33. elisa, 34. prerasti, 38. piak, 39. krave, 40. trn, 41. Ava, 42. pleča, 43. grad, 44. Ni, 45. Alja, 46. arje, 47. jetnica, 49. grenak, 50. Ernani, 51. Siemens. Navp.: 10. N(ovo) m(esto), 48. T(omislav) N(eralič), 49. G(undulič) I(van).

Tekstilna iskanjica: svila, rokavina, kaliko, hlačevina, žamet, triko, batist, popelin, opal, til, brokat, fresko, gradel, organdi, hubertus, marengo, muline, loden, inleč, lister, molito, saten, oksford, panama, perkal, cesif, keper, platno, tetra, mežlan, etamin, kašmir, tropikal, damast, klot, kangarn atlas, kord, gabarden, šifon, velur, mikanka, krombil, kotenina, pike, taft, serž, katun, pliš, rips.

Požrtvovalni letalci

TIT

Izdaja in tiska časopisno-podjetje »Slovenski poročevalec« v Ljubljani, direktor Rudi Janhava. Glavni in odgovorni urednik Ivo Tavčar. — Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ulica številka 3 (prilije), poštni predal: 150 — Telefoni 23-822 do 23-826 (interni številke 35). — Narodniški oddelek: Ljubljana, Titova cesta 8, telefon 31-833. Narodniški založniški oddelek: Ljubljana, Titova cesta 480. — mesečno 80 din. — Oglasni oddelek Ljubljana, Titova c. 1, telefon 31-896. — Številka tekočega računa pri Komunalni banki: št. KN-4-2-369 — Rokopisov ne vračamo!

SILVIJA KOŠČINA

Srečal sem jo ravno takrat, ko je stopila iz hotela, da bi počakala na avto. Videl sem, kako vedro se je zamejala, ko je neki fantek vrjel blato za dekletcem, ki je teklo po ulici. Morda se je spomnila svojih vragolij iz otroških let — iz splitskih let? Približal sem se ji in rekla je z nasmehom Ave Gardner, kakor da mi je zapisano na čelu: »Najbrž novinar! Ne vem več, kaj naj povem! Vse sem že povedala vašim kolegom. In tudi ne utegnem. Na snemanje moram.«

Vendar se nisem pustil ugnati. V eni sapi sem jo poprosil, naj pove kaj za bralce »TT«, ki je najbolj bran list v Sloveniji. Namesto odgovora je stopila čez cesto in sedla na bližnji klopi v drevoredu. Pogovarjala sva se italijansko. Ko sem hotel vedeti, kako je uspela v filmu, je ljubko vdhnila. Seveda, nisem je tega prvi vprašal!

»Kako naj vam to pojasnim? Sam ne vem. Vprašanje Germija in filmske kritike. Pri filmu je kakor povsod potreben talent. Toda to ni vse. Treba se je učiti. Slišala sem, da so vaši listi pohvalno pisali o moji igri, vem pa sama najboljši, da sem še zelo daleč od resnične umetnosti. Ljubim film in upam, da bom kdaj uspela.«

Vprašal sem jo, kako se počuti v domovini.

»Kakor v domovini. Cutim, da sem doma in mi je silno hučo, ker sem pozabila materinsko govorico. Na tuje sem šla že v rani mladosti. Obiskala sem starejšo sestro v Italiji in se zaradi vojne nisem mogla vrniti. Da, rada bi se pogovarjala po domače, ampak če le poskusim, se mi smeji. Rekla sem Novakoviču »staro čiča«, pa je pokal od smeha.«

Otroških let v Splitu se Silvija rada spominja.

Silviya Koščina pred Dioklecianovo palačo v Splitu

minja. Matere, ki še zdaj živi tam, prijateljic, divjih voženj s kolesom. In Splita ne more pozabiti. »Prekrasen je. Ko gledam ta kos pisane narave, se mi zdi, ko da stojim pred veličastno sceno velikega mojstra. Cudovit je moj Split!«

Avtomobila na srečo še ni bilo pa sem spraševal dalje. Kako je bila zadovoljna z vlogo Ciganke v »Mihajlu Strogovem«?

»Predvsem nikoli ne bi sprejela vloge, ki mi ne bi ugajala. Ta mi je ugajala. Ko smo snemali ob Donavi, sem vneto opazovala Cigane. Donava je v filmu Volga. Najbolj sem se zanimala za mlado Ciganko, mislim, da ji je bilo ime Ilona. Skušala sem si zapomniti vsak njen gib. To je bila namreč čisto drugačna vloga od one v »Zelezničarju.«

Vprašal sem jo še, kaj bi počela, če ne bi več igrala.

Zamislila se je in dejala: »Malce košljivo vprašanje. Nekdaj sem hotela postati inženirka. Studirala sem matematiko in fiziko. Zdaj me to ne zanima več. Morda bi se ukvarjala z novinarstvom. Vi spoznavate življenje. To me privlači. Mi ga samo gledamo in igramo.«

Na koncu sem jo zaprosil še za sporočilo slovenskim bralcem.

»Kaj naj rečem? Želim mnogo uspehov slovenskemu filmu. Da bi bili vsi njihovi filmi taki, kot je bil Kekec.« Nameravala se je ravno podpisati na sliko, ko je pred hotel zapejal avto in neusmiljeno trobil. Planila je s klopi: »Vidite, tako je zmeraj. Zmeraj naglica. Jutri potujem v Split. Nekaj dni bom pri materi. Potem pa v Rim. Začne se snemanje »Neveste smrti«, v režiji Carla Pontija. Igrala bom zaročenko avtomobilskega dirkača. Pa na svidenje!«

Stekla je k avtomobilu in mi še pomahala. Na svidenje!

Branko Djukić

JEANNE EAGELS JE BILO SVOJ CAS ZNAMENITO IME NA BROADWAYU IN ZA NEMEGA FILMA TUDI V HOLLYWOODU. IGRALKA PA SE JE VSE BOLJ PREDAJALA ALKOHOLU IN JE TAKO POZABLJENA IN OSAMLJENA KONČALA V BEDI. DVA MOZA STA V NJENEM ŽIVLJENJU ODIGRALA USODNO VLOGO — ENEGA OD NJIJE JE V FILMU UPODOBIL JEFF CHANDLER, KI GA SKUPAJ S KIM NOVAK V NASLOVNI VLOGI KAZE NASA SLIKA

FILMI, KI JIH BOMO GLEDALI

»THE GLENN MILLER STORY« (ZDA) je zgodba o Glennu Millerju, ki je bil ameriški zabavni glasbenik. Kar je igral, ni bil pravi jazz, temveč — rekli bi — poljazz, nekakšno prejetno muziciranje. Zgodba se odvija kot vedno v takšnih barvnih biografijah: najprej je Glenn Miller majhen, nato pa velik glasbenik; sprva nepoznan, nato slaven virtuoz; potem postaje skozni vso deželjo (potovanje je bilo Millerjevo posebno veselje) in vsi ga slave in povečujejo. James Stewart igra to vlogo zelo privlačno, pa tudi drugače ima film nekaj zelo prijetnih trenutkov. Bilanca: zelo prijetno ustvarjena barvna slikanica.

»CASTA DIVA« (Italija) je barvni film o slovitem italijanskem opernem skladatelju Normu Vincenzu Belliniju. Ta je sorva majhen, na koncu pa velik komponist. (Toliko o vsebini). Kdor zna peti, poje; vsi pojejo lepo in glasno, film pa medtem sedi in gleda. Filmski Verdi (film o njem smo šele nedavno videli) in Bellini imata veliko skupnega, saj sta oba imela hude težave v ljubehi. Sicer na sta oba takšna, kot so pač geniji v koloriranem filmu. Bilanca: nai bo glasno ali thro — Verdi kot Bellini, Bellini kot Glenn Miller.

»PARADA ZVEZD« (Nemčija) ni samo risavec, temveč tudi nemogoč film. Njegov edini namen je sličiti nekako vseeno kako vse nemške »Lublince« iz filma, radia in plošč v en sam film. Tu so torej v tolikšnem številu, da so drug drugemu v napoto in mrtvoudno čepetajo, plešejo in pojejo, kadar režiser Paul Martin to smatra za potrebno. Teksti Skerjčev (v nemščini seveda) so večinoma nemotorni in grozno neslani. Bilanca: veliko hrupa za nič.

Dobro morje

V Povlju pri Novem so stekli prvi kadri enajstega slovenskega igranega filma, ki ima za zdaj delovni naslov »Dobro morje«. Povilje bo skupno s Klenovcem in Umagom prizorišče zgodbe o tunolovcih. Revno ribiško vas ima v rokah vaški mogotec Paškval, ki ga bo oblikoval Stane Potokar. Skupina

Leopold Bibič — ribič Kiro

mladih z Lozicem na čelu pa ima svojo trabakulo in sanjajo o tem, da bi dobili tunaro. Seveda to Paškvalu ni všeč, saj bi se del njegovih dohodkov pozneje stekal v njihove šepce. Zato skuša njihovo namero preprečiti. Ko se mu pri lju ne posreči, poskusi s Kromom, ki je ambiciozen in dela na obe strani. Višek filma je v prizorih, ko Paškval z dinamitom pobije ribe in jih nato podtakne Lozicem. Zgodba je polna dogodkov in dinamike in bo zato ves film moral teči v ostrem tempu. Kot kaže snemalna knjiga, bo trajal približno 90 minut. Režiral ga bo MIRKO GROBLER, ki je tudi sodeloval pri adaptaciji osnovne filmske zgodbe ERNESTA ADAMIČA. Grobler je našemu občinstvu že znan po nekaterih uspešnih kratkih filmih, za film »Poberi denar« pa je kljub njegovemu reklamnemu značaju dobil na lanskem puljskem festivalu prvo nagrado za režijo in zlato nagrado »Arenae«. Snemalce bo FRANCE CERAR, glasbo pa bo napisal MARJAN KOZINA. Med ostalimi sodelavci bi omenili še direktorja filma BRANETA TUMO, medtem ko med igralci srečamo nekatera znana imena, kot LOJZETA POTOKARJA in nepozabno Loti iz »Dolne miru«, EVELINO WOHLFEILER. Če bo vreme kolikor toliko ugodno, smemo upati, da bo premiera že marca meseca.

Pustolovščine Arsena Lupina

Pariz, leta 1910. Elegantna palica, melona in negovana bradica so pritikline salonskega »leva« in dragocena vlečka, nakit in japonska pahijača vsake dame. V Parizu se še vedno zbirajo najiminentnejše osebnosti iz gledaliških in koncertnih dvoran. Med njimi se odigrava zgodba o falotu Lupinu, s katerim skrivnostno izginejo slike in dragulji. Pri tem je Lupin kavalir od pet do glave, zna dvoriti damam, jih zabavati in jim ugajati. Film o tem koščku družabne zgodovine, ki ga je tako sočno opisal Maurice Leblanc v svojem romanu, pripravlja zdaj režiser Jacques Becker. Poleg Lupina — Roberta Lamoureuxa, nastopa tudi mlada Švicarka Liselotte Pulver — in zanjo napovedujejo, da to ne bo njena poslednja francoska vloga.

»Mihajla Strogova« s Curdom Jürgensom v glavni vlogi so snemali tudi pri nas ob Donavi. S. Koščina je v tem filmu igrala Ciganko Sangaro

Grško-sovjetska koprodukcija

Iz Aten poročajo, da bo tamkaj sovjetski režiser Nikolaj Oplohov snemal barvni film na temo »Iliada«. Profesor S. Marinatos, vodja oddelka za staroslovoštvo pri grškem prosvetnem ministru, bo glavni svetovalec, igrali pa bodo sovjetski igralci. Zunanje posnetke bodo napravili v Grčiji, notranje pa v moskovskih atelijeh, ker grški še niso tehnično dovolj moderno opremljeni. Zato je še toliko bolj odembe vredna presenetljivo visoka raven nekaterih grških filmov,

ki so jih doslej predvajali na raznih festivalih. Upamo, da bomo kakšnega srečali tudi na naših platnih.

NOV FILM SAŠE DOBRILE

se bo imenoval »Otok«. Vsebinska 7-minutnega barvnega filma zajema snov iz življenja nekakega modernega Robinzona in je humoristična. Režiser in scenarist je Dobrila sam, ki bo skupno s snemalcem Miletom de Glerio animiral lutke.

HALLO

